

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

«Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος»

Διπλωματική εργασία

«Η Αντεγκληματική Πολιτική για την αντιμετώπιση της Φοροδιαφυγής και της Νομιμοποίησης Εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: Θεσμικές Δικλείδες Ελέγχου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και η αποτελεσματικότητά τους»

Παναγιώτα Βλάχου

A.M: 521938

Επιβλέπων καθηγητής: Παναγιώτης Σπανός

Αθήνα, Ιούνιος 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Η Αντεγκληματική Πολιτική για την αντιμετώπιση της Φοροδιαφυγής και της
Νομιμοποίησης Εσόδων από παράνομες δραστηριότητες:
Θεσμικές Δικλείδες Ελέγχου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και η αποτελεσματικότητά
τους»

Παναγιώτα Βλάχου

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

«Παναγιώτης Σπανός»

«Παναγιώτα Μιχελή»

Αθήνα, Ιούνιος 2026

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Παναγιώτη Σπανό για την προθυμία, την άμεση ανταπόκριση, την καθοδήγηση και τη βοήθεια στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Ευχαριστώ, επίσης, όλους τους καθηγητές μου του ΜΠΣ «Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος». Έμαθα να σκέφτομαι, να αναζητώ, να αμφισβητώ και να γράφω.

Ευχαριστώ, τέλος, την οικογένειά μου για τη στήριξη και την υπομονή σε όλη αυτή την προσπάθεια διεκπεραίωσης των σπουδών μου.

*Στην οικογένειά μου,
το σύζυγό μου Γιάννη και τις κόρες μας
Λαμπρινή & Γεωργία*

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στο βαθμό αποτελεσματικότητας της υφιστάμενης αντεγκληματικής πολιτικής σε συγκεκριμένες μορφές οικονομικής εγκληματικότητας, της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Πραγματοποιείται περιγραφή των εν λόγω οικονομικών εγκλημάτων καθώς και των χαρακτηριστικών τους και της σχέσης μεταξύ τους. Στη συνέχεια, δίνεται έμφαση στις παραμέτρους αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της αντεγκληματικής πολιτικής και αναλύονται διεξοδικά οι θεσμικές δικλείδες ελέγχου, ως βασικά εργαλεία της, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Κατόπιν, πραγματοποιείται αξιολόγηση της αντεγκληματικής πολιτικής των εν λόγω οικονομικών εγκλημάτων όπως διαμορφώνεται από τη σχετική βιβλιογραφία, τις επίσημες εκθέσεις των φορέων και τις αιτιολογικές εκθέσεις της νομοθεσίας. Από τη σύνδεση των παραμέτρων αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας με τις συγκριτικές αναλύσεις των ελεγκτικών φορέων βάσει των επίσημων εκθέσεών τους, αναδεικνύεται η περιορισμένη αποτελεσματικότητα στην αντιμετώπιση των παραπάνω οικονομικών εγκλημάτων. Η κριτική ανάλυση που ακολουθεί εστιάζει στον πολυπαραγοντικό συνδυασμό ανεξάρτητου θεσμικού πεδίου, διαφάνειας και λογοδοσίας, τεχνολογικής υποστήριξης, διεθνούς συνεργασίας, εξειδικευμένου προσωπικού, ατομικής και πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση των φαινομένων. Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα πως για την ενίσχυση της αντεγκληματικής πολιτικής απαιτείται θεσμικός επανασχεδιασμός με έμφαση στην ανεξαρτησία των φορέων, την ανοιχτότητα, το ανθρώπινο κεφάλαιο και την ανάπτυξη διαλειτουργικών συστημάτων συντονισμού.

Λέξεις-κλειδιά:

Αντεγκληματική πολιτική, διεθνής συνεργασία, φοροδιαφυγή, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, θεσμικό πλαίσιο, παράνομα έσοδα, θεσμικές δικλείδες ελέγχου

Abstract

This MSc thesis focuses on the degree of effectiveness of the existing anti-crime policy on specific forms of financial crime, tax evasion and money laundering. A description of these financial crimes is provided, as well as their characteristics and the relationship between them. Then, emphasis is placed on the parameters for evaluating the effectiveness of the anti-crime policy and the institutional controls, as its basic tools, are thoroughly analyzed at the national and international levels. Then, an evaluation of the anti-criminal policy of these financial crimes is carried out as formulated by the relevant bibliography, the official reports from competent bodies and the explanatory reports of the legislation. From the connection of the effectiveness evaluation parameters with the comparative analyses of the audit bodies based on the official reports of the bodies, the limited effectiveness in dealing with the above financial crimes is highlighted. The critical analysis that follows focuses on the multifactorial combination of an independent institutional field, transparency and accountability, technological support, international cooperation, and individual and political will to address the phenomena. The study concludes that strengthening anti-crime policy requires an institutional redesign, with an emphasis on the independence of the relevant bodies, openness, human capital, and the development of interoperable coordination systems.

Keywords

anti-crime policy, international cooperation, tax evasion, money laundering, institutional framework, illegal proceeds, institutional control

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Abstract.....	6
Περιεχόμενα.....	7
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια.....	10
Εισαγωγή.....	11
1. Η φύση της Αντεγκληματικής πολιτικής	13
1.1 Η Αντεγκληματική Πολιτική και τα ιδεολογικά πρότυπα.....	13
1.2 Η Παγκοσμιοποίηση της Αντεγκληματικής Πολιτικής.....	15
2. Το οικονομικό εγκλήματα της Φοροδιαφυγής	16
2.1 Η έννοια της φοροδιαφυγής και το θεσμικό της πλαίσιο.....	16
2.2 Εγκληματολογικά χαρακτηριστικά του οικονομικού εγκλήματος της Φοροδιαφυγής	18
2.3 Τεχνικές φοροδιαφυγής - Φορολογικοί παράδεισοι & Σκιώδης Τραπεζική	19
3. Το οικονομικό έγκλημα της Νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.....	20
3.1 Η έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και το θεσμικό της πλαίσιο - Ν. 4557/2018.....	20
3.2 Διεθνείς Συμβάσεις	24
3.2.1 Η Συνθήκη της Βιέννης – Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (1988).....	25
3.2.2 Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης (1990)	25
3.2.3 Η Σύμβαση του Παλέρμο για το διεθνικό έγκλημα (2000).....	25
3.2.4 Η Σύμβαση της Βαρσοβίας (2005).....	26
3.3 Ευρωπαϊκές Οδηγίες.....	26
3.3.1 Η 1 ^η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ.....	26
3.3.2 Η 2 ^η Οδηγία 2001/97/ΕΚ.....	26
3.3.3 Η 3 ^η Οδηγία 2005/60/ΕΚ.....	26
3.3.4 Η 4 ^η Οδηγία 2015/849/ΕΕ.....	27
3.3.5 Η 5 ^η Οδηγία 2018/843/ΕΕ.....	27

3.3.6 Η 6 ^η Οδηγία (ΕΕ) 2018/1673.....	27
3.3.7 Η Οδηγία (ΕΕ) 2024/1640.....	28
3.4 Τεχνικές νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.....	28
4. Σχέση φοροδιαφυγής και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.....	29
5. Κριτήρια αξιολόγησης αποτελεσματικότητας της Αντεγκληματικής Πολιτικής ...	30
6. Θεσμικές Δικλείδες Ελέγχου σε Εθνικό Επίπεδο.....	35
6.1 Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε).....	35
6.1.1 Πλατφόρμα myDATA.....	37
6.1.2 ΓΔ-ΔΕΟΣ (Γενική Διεύθυνση Δυνάμεων Ελέγχου Οικονομικών Συναλλαγών.....	38
6.2 Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες.....	39
6.3 Διεύθυνσης Οικονομικής Αστυνομίας (Δ.Ο.Α.).....	40
6.4 Ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος.....	40
6.5 Ο Νόμος 5026/2023 (πόθεν έσχες) - Επιτροπή Ελέγχου.....	41
6.6 Σωφρονιστικό σύστημα.....	42
6.7 Εθνική Αρχή Διαφάνειας (ΕΑΔ).....	42
6.8 Αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών.....	43
6.9 Δικανική Λογιστική – Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.....	44
6.10 Μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προληπτική αντεγκληματική πολιτική.....	45
7. Θεσμικές Δικλείδες Ελέγχου σε Ευρωπαϊκό & Διεθνές Επίπεδο	
7.1 Ομάδα χρηματοοικονομικής δράσης - FATF (Financial Action Task Force)...	47
7.2 Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ).....	48
7.3 Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ – OECD).....	48
7.4 Ευρωπαϊκή Αρχή για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες – AMLA.....	49
7.5 Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (EPPO).....	49
7.6 Ο Οργανισμός Egmont Group.....	50
7.7 Eurojust- Interpol.....	50
8. Αξιολόγηση Αντεγκληματικής Πολιτικής της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.....	51

8.1 Αξιολόγηση βάσει των εκθέσεων απολογισμού ΑΑΔΕ ετών 2021-2025.....	51
8.1.1 Φορολογικοί έλεγχοι.....	52
8.1.2 Τελωνειακοί έλεγχοι και καταπολέμηση λαθρεμπορίου 2021-2025.....	54
8.1.3 Αποτελεσματικότητα ΑΑΔΕ.....	55
8.2 Συγκριτική ανάλυση εκθέσεων της ΕΑΔ για το Πόθεν Έσχες - Αποτελεσματικότητα ελέγχων.....	56
8.3 Αποτελέσματα ελέγχων βάσει των εκθέσεων της Δ.Ο.Α.....	58
8.4 Αξιολόγηση των σωφρονιστικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα.....	61
8.5 Αξιολόγηση της FATF & της Αρχής Καταπολέμησης από εγκληματικές δραστηριότητες για την Ελλάδα.....	62
8.6 Συγκριτική ανάλυση των εκθέσεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας 2021-2025.....	64
8.7 Συγκριτική ανάλυση των οικονομικών εγκλημάτων βάσει των εκθέσεων του ΟΟΣΑ.....	65
9. Σύγκλιση, γειτνίαση & επικάλυψη των φορέων για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης από παράνομες δραστηριότητες.....	67
10. Κριτική αποτίμηση της Αντεγκληματικής Πολιτικής	69
11. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	73
12. Επίλογος.....	76
Βιβλιογραφία.....	78
Παράρτημα βαθμολόγησης.....	86
Κατάλογος Πινάκων & Γραφημάτων.....	87

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΚΝΕΕΔ	Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες
Α.Α.Δ.Ε	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΓΔ-ΔΕΟΣ	Γενική Διεύθυνση Δυνάμεων Ελέγχου Οικονομικών Συναλλαγών
Δ.Ο.Ε.	Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας
Ε.Α.Δ.	Εθνική Αρχή Διαφάνειας
Μ.Χ.Π.	Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών
Σ.Δ.Ο.Ε.	Γενική Διεύθυνση Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος.
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
AML	Anti-Money Laundering
EPPO	EUROPEAN PUBLIC PROSECUTOR' S OFFICE
EUROJUST	European Union Agency for Criminal Justice Cooperation
INTERPOL	International Criminal Police Organization
FATCA	Financial Account Tax Compliance Act
FATF	Financial Action Task Force
FIU	Financial Intelligence Unit
KYC	Know Your Customer
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
AMLA	Anti-Money Laundering Authority
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΦΑΕ	Φορολογική Αρχή Ελέγχου
ΚΕΜΕΕΠ	Κέντρο Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων
ΚΕΦΟΜΕΠ	Κέντρο Φορολογίας Ομίλων Μεγάλων Επιχειρήσεων
ΥΕΔΔΕ	Υπηρεσία Ερευνών και Διασφάλισης Δημοσίων Εσόδων
ΜΕΕ	Μονάδα Επιθεωρήσεων και Ελέγχων
ΓΔΑΔΟ	Γενική Διεύθυνση Ακεραιότητας και Λογοδοσίας
ΔΠΚ	Δήλωση Περιουσιακής Κατάστασης
ΔΟΣ	Δήλωση Οικονομικών Συμφερόντων

Εισαγωγή

Η αντεγκληματική πολιτική στα οικονομικά εγκλήματα συνίσταται στις δημόσιες αποφάσεις και πολιτικές που αναφέρονται σε ένα σύνθετο φάσμα εφαρμογών της εγκληματολογικής και ποινικής θεωρίας. Ως σύστημα αντιμετώπισης οικονομικού εγκλήματος περιλαμβάνει μέτρα και δράσεις εφαρμογής καθώς και θεσμικές δικλείδες ελέγχου που επιχειρούν να αντιμετωπίσουν προληπτικά, αποτρεπτικά και κατασταλτικά το οικονομικό έγκλημα. Πρόκειται για μέσο κοινωνικού ελέγχου που εστιάζει στη διαδικασία μέσω της οποίας οι πολίτες υπάγονται στους κανόνες και τους νόμους της κοινωνίας. Η αντεγκληματική πολιτική στα πλαίσια των οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών δεν αποτελεί πλέον μια απλή εφαρμογή μέτρων που πηγάζουν από το ποινικό δίκαιο αλλά ένα ευρύτερο πεδίο συντονισμένης δράσης αντιμετώπισης του εγκλήματος που υπερβαίνει την ποινική πολιτική (Βιδάλη, 2017:30).

Η αντεγκληματική πολιτική των οικονομικών εγκλημάτων αναπτύσσεται επίσης μέσα από πρωτοβουλίες σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο που οδηγούν σε κατευθυντήριες γραμμές και πρότυπα, δεσμευτικά από τις εθνικές νομοθεσίες. Η συνεργασία μεταξύ των κρατών, η ανταλλαγή πληροφοριών, η δικαστική και αστυνομική έρευνα και η κατάρτιση παγκόσμιων στρατηγικών συντελούν στη συμμόρφωση των κρατών και κύρωση των διεθνών συμβάσεων στο εθνικό τους επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο, τα κράτη δημιουργούν μηχανισμούς, ιδρύουν φορείς και ελεγκτικά σώματα που παρακολουθούν την εφαρμογή των συμβάσεων και την αποτελεσματικότητά τους. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί στην δημιουργία ελεγκτικών μηχανισμών με εξειδικευμένο χαρακτήρα που εστιάζουν στην κίνηση κεφαλαίων, την προέλευσή τους, τις αλλαγές στα περιουσιακά στοιχεία νομικών και φυσικών προσώπων και τη λειτουργία της Διοίκησης (Βιδάλη, 2017:168-170).

Τα οικονομικά εγκλήματα της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες εντάσσονται στις πιο πολύπλοκες και δυναμικές μορφές οικονομικής παραβατικότητας που πλήττουν τα δημόσια έσοδα και την οικονομική σταθερότητα. Η παγκοσμιοποίηση της αγοράς και των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, η ψηφιοποίηση της οικονομίας και η διασυνοριακή κίνηση κεφαλαίων προκάλεσαν νέες παραβατικές συμπεριφορές που δεν επιφέρουν μόνο κόστος στα φορολογικά έσοδα του

κράτους αλλά και σοβαρές κοινωνικές συνέπειες. Διαβρώνουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στο κράτος δικαίου και τους θεσμούς, νοθεύουν τον αθέμιτο ανταγωνισμό και μεγεθύνουν την ανισότητα μεταξύ των πολιτών.

Ως απάντηση σε αυτές τις προκλήσεις, στα πλαίσια της αντεγκληματικής πολιτικής, τα σύγχρονα κράτη ανέπτυξαν νομοθετικές ρυθμίσεις, διεθνή συνεργασία και ίδρυσαν ελεγκτικά σώματα. Ένα ευρύτερο φάσμα αντεγκληματικής πολιτικής ορίζει και κατευθύνει τα ελεγκτικά σώματα που αποτελούν τις δικλείδες ελέγχου για την αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων όπως η φοροδιαφυγή, η νομιμοποίηση χρημάτων από εγκληματικές δραστηριότητες, η υπεξαίρεση και η απάτη εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ετήσιο κόστος της φοροδιαφυγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται στο ύψος του 1 τρισεκατομμυρίου ευρώ περίπου, ενώ η Eurostat εκτιμά ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό των παράνομων κεφαλαίων που ξεπλένονται εντοπίζεται και δεσμεύεται κάθε χρόνο (Ελεγκτικό Συνέδριο, Ετήσια Έκθεση ελέγχου 1/2023).

Ωστόσο, το κεντρικό ερώτημα μένει αναπάντητο: Σε ποιο βαθμό είναι αποτελεσματική η υφιστάμενη αντεγκληματική πολιτική στα παραπάνω οικονομικά εγκλήματα με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, τί ορίζει η νομοθεσία και πώς αυτή εφαρμόζεται;

Η παρούσα διπλωματική εργασία επικεντρώνεται στην αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής για τη φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα χρήματος. Συγκεκριμένα, τίθεται το ερευνητικό ερώτημα κατά πόσο το ισχύον νομοθετικό καθεστώς και οι θεσμικές δικλείδες ελέγχου αντιμετωπίζουν την οικονομική εγκληματικότητα και ποιες δυσχέρειες εντοπίζονται κατά την εφαρμογή της κατασταλτικής λειτουργίας του συστήματος. Η μεθοδολογία που ακολουθείται είναι η αξιοποίηση της ελληνικής, ευρωπαϊκής και διεθνούς νομοθεσίας, της επιστημονικής βιβλιογραφίας, των επίσημων και αιτιολογικών εκθέσεων των φορέων την τελευταία πενταετία.

Η δομή της εργασίας διαρθρώνεται ως εξής: Αρχικά, παρουσιάζεται η Αντεγκληματική Πολιτική ως έννοια και η φύση της και στη συνέχεια πραγματοποιείται εννοιολογική και θεωρητική προσέγγιση των οικονομικών φαινομένων της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, το θεσμικό τους πλαίσιο, οι τεχνικές διάπραξής τους καθώς και η αλληλένδετη σχέση μεταξύ τους. Κατόπιν, αναλύονται τα κριτήρια αξιολόγησης της αντεγκληματικής πολιτικής καθώς και οι

θεσμικές δικλείδες ελέγχου σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο με βάση τη βιβλιογραφία και τις επίσημες εκθέσεις απολογισμού τα τελευταία πέντε έτη. Έπειτα, αξιολογούνται οι μηχανισμοί της αντεγκληματικής πολιτικής και η αποτελεσματικότητά τους με βάση την ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, την επιστημονική βιβλιογραφία, τα στατιστικά δεδομένα και τις εκθέσεις των διεθνών οργανισμών. Ακολούθως, πραγματοποιείται η σύνδεση των κριτηρίων αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της αντεγκληματικής πολιτικής με τις θεσμικές δικλείδες ελέγχου όπου διαφαίνεται η σύγκλιση, η γειννίαση και η ταύτιση ως προς τα κριτήρια αξιολόγησης.

Επιπλέον, διατυπώνεται κριτική αποτίμηση της αντεγκληματικής πολιτικής που εφαρμόζεται στην Ελλάδα για τη φοροδιαφυγή και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και κατά πόσο επιτυγχάνονται οι στόχοι της. Τέλος, αναφέρονται προτάσεις πολιτικής για περαιτέρω έρευνα.

1. Η φύση της Αντεγκληματικής Πολιτικής

1.1 Η Αντεγκληματική Πολιτική και τα ιδεολογικά πρότυπα

Η αντεγκληματική πολιτική αποτελεί τη λειτουργία του ποινικοκατασταλτικού συστήματος μέσα στο κοινωνικό-πολιτικό πλαίσιο και αναφέρεται σε τρεις βασικούς άξονες: την ποινική δικαιοσύνη, την αστυνομία και το σωφρονιστικό σύστημα. Οι υπό μελέτη θεσμικές δικλείδες ελέγχου εντάσσονται στους άξονες του αντεγκληματικού συστήματος και συνδράμουν στην ενίσχυσή τους καθώς η αποτελεσματικότητα του καθενός εξαρτάται από τα θεσμικά εχέγγυα της ορθής λειτουργίας του συστήματος. Οι θεσμικές δικλείδες ελέγχου αποτελούν τα όργανα και τους μηχανισμούς μετασχηματισμού της τυπικής εφαρμογής των νόμων σε ουσιαστική απονομή δικαιοσύνης. Επίσης, προλαμβάνουν την κατάχρηση εξουσίας και τη διαφθορά και διασφαλίζουν τη συμμόρφωση στο θεσμικό πλαίσιο και τις αρχές του κράτους δικαίου.

Τα οικονομικά εγκλήματα της φοροδιαφυγής και του ξεπλύματος χρήματος ενεργοποιούν τους τρεις άξονες της αντεγκληματικής πολιτικής καθώς συνδέονται με παράνομες οικονομικές δραστηριότητες και συγκάλυψη των συναλλαγών. Οι θεσμικές δικλείδες ελέγχου αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα και επείγοντα χαρακτήρα για την πρόληψη, τον εντοπισμό και την καταστολή των εν λόγω οικονομικών εγκλημάτων. Η

πολυπλοκότητα τους απαιτεί εξειδικευμένη χρηματοοικονομική ανάλυση, σύγχρονα τεχνολογικά εργαλεία και διεθνή συνεργασία μεταξύ των αρχών.

Οι ιδεολογικές της βάσεις της αντεγκληματικής πολιτικής διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, το κυρίαρχο πρότυπο και τα εναλλακτικά πρότυπα. Το κυρίαρχο πρότυπο εστιάζει στην άμυνα της κοινωνίας από το έγκλημα μέσω δύο μορφών πρόληψης. Τη γενική πρόληψη δηλαδή την αποτρεπτική λειτουργία μέσω του εκφοβιστικού χαρακτήρα της ποινής, την ανάπτυξη κινήτρων στο άτομο και την ειδική πρόληψη δηλαδή την πρόληψη υποτροπής, κοινωνικής ένταξης, μεταχείρισης δράστη. Στον αντίποδα, οι εναλλακτικές προσεγγίσεις αναφέρονται στα πρότυπο του καταργητισμού, του ποινικού εγγυητισμού, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της αποκαταστατικής δικαιοσύνης βασιζόμενες σε διαφορετικές προσεγγίσεις, στο σεβασμό των δικαιωμάτων των ανθρώπων, την αρχή της ισότητας και την επανένταξη στην κοινωνία (Βιδάλη, 2017:18-27).

Για τους καταργητιστές το ποινικό σύστημα είναι το κοινωνικό πρόβλημα και όχι η λύση, επιδεινώνει το έγκλημα και τις συνέπειές του (Βιδάλη, 2017:22). Απαιτείται κριτική απέναντι στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα και προτείνονται ριζικές μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των αιτιών του εγκλήματος καθώς επίσης μέτρα αποεγκληματοποίησης και αποποινικοποίησης. Ο ποινικός εγγυητισμός τοποθετείται στα ανθρώπινα δικαιώματα και εστιάζει στα δικαιώματα των αδυνάτων και των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων που πλήττονται από το ποινικό δίκαιο το οποίο αναπαράγει ανισότητες. Προτείνει επίσης την αποποινικοποίηση και την εδραίωση νέας εναλλακτικής επικοινωνιακής στρατηγικής (Βιδάλη, 2017:24). Στην κοινωνική δικαιοσύνη εξετάζεται πώς βιώνεται η δικαιοσύνη από τις διάφορες κοινωνικές τάξεις, με κεντρική έννοια τη βλάβη. Στην αποκαταστατική δικαιοσύνη το έγκλημα θεωρείται διαπροσωπική βλάβη μεταξύ δραστών και θυμάτων και η ζημία επιτυγχάνεται με την απονομή της δικαιοσύνης και στα ευάλωτα κοινωνικά στρώματα (Βιδάλη, 2017: 27).

Τα εναλλακτικά πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής μπορούν να αξιοποιηθούν ως εργαλεία στην αντιμετώπιση των εγκλημάτων των ισχυρών. Όπως ανέδειξε η Κριτική Εγκληματολογία, «το ζήτημα της εγκληματοποίησης με τη δημιουργία των ποινικών νόμων τίθεται και με όρους πολιτικής διαδικασίας όπου περιλαμβάνεται η επεξεργασία των συγκρούσεων διαφορετικών συμφερόντων» (Κουλούρης, 2019: 29). Ακόμη, το ποινικό σύστημα δεν εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο για όλους. Δρα επιλεκτικά εις βάρος

των κατωτέρων κοινωνικών στρωμάτων, ενώ εκείνοι που έχουν οικονομική και πολιτική ισχύ αντιμετωπίζονται με επιείκεια και διαμορφώνουν το νόμο. Οι δράστες των ανώτερων οικονομικά τάξεων είναι εκείνοι που διαμορφώνουν το νόμο καθιστώντας το έγκλημα του λευκού κολάρου ως αχίλλειο πτέρνα των ελεγκτικών μηχανισμών στις σύγχρονες δημοκρατίες (Βιδάλη, 2019: 308). Κατ' αυτόν τον τρόπο, με τη βασική παραδοχή των εναλλακτικών προτύπων για το ποινικό σύστημα ως κοινωνικό πρόβλημα και την αποποινικοποίηση και αποεγκληματοποίηση ο νόμος απαλλάσσεται από την χειραγώγηση των ισχυρών και των οικονομικά δυνατών.

1.2 Η Παγκοσμιοποίηση της Αντεγκληματικής Πολιτικής

Είναι γεγονός ότι μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '90 η αντεγκληματική πολιτική παγκοσμίως επικεντρωνόταν στην προστασία των πολιτών και την εγκληματικότητα του δρόμου. Ωστόσο, η εξέλιξη της τεχνολογίας, της πληροφορικής και η ελεύθερη αγορά μεταμόρφωσαν το πεδίο της εγκληματικότητας με την εγκληματική δράση του οργανωμένου και οικονομικού εγκλήματος να επιβάλλεται και να διέρχεται από όλα τα κράτη και τις ηπείρους. Έτσι η παγκοσμιοποίηση του εγκλήματος περιλαμβάνει την κίνηση ανθρώπων, κεφαλαίων και πραγμάτων. Παραδείγματα αυτής της εξέλιξης συνιστούν η εμπορία ανθρώπων και ναρκωτικών, η βαριά οικονομική εγκληματικότητα, η διαφθορά, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες πράξεις κ.α. Υπό αυτό το πρίσμα, η ίδια η αντεγκληματική πολιτική δεν αποτελεί πλέον μόνο εθνικό ζήτημα αλλά και διεθνικό. Τα κράτη αναγκάζονται να συνεργαστούν για να αποτρέψουν κοινούς κινδύνους, να καταρρίψουν τα όρια ανάμεσα σε εθνικό και το διεθνές έγκλημα και να μετεμφυτεύσουν θεωρίες και αντιλήψεις από το ένα κράτος στο άλλο υιοθετώντας βέλτιστες πρακτικές, στα πλαίσια μεγάλων πολιτικών και οικονομικών ενώσεων (Βιδάλη, 2017:44-46).

Πιο συγκεκριμένα, η διεθνής αντεγκληματική πολιτική στα πλαίσια της βαριάς οικονομικής εγκληματικότητας αναπτύσσεται μέσα από πρωτοβουλίες σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο με διεθνείς συμβάσεις, οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές που έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη. Οι κοινές στρατηγικές και τα μέτρα εφαρμόζονται σε επίπεδο Ε.Ε. και σε εθνικό επίπεδο. Η αντεγκληματική πολιτική εστιάζει στην ποινική αντιμετώπιση των εγκλημάτων και την εγκληματοποίηση, σε ελέγχους, ιδιαίτερα σε προληπτικούς, στην οργάνωση και την τεχνολογική αναβάθμιση των κατασταλτικών

μηχανισμών καθώς και την εξειδικευμένη μεταχείριση για τους εμπλεκόμενους δράστες (Βιδάλη, 2017:168).

2. Το οικονομικό έγκλημα της φοροδιαφυγής

2.1 Η έννοια της φοροδιαφυγής και το θεσμικό της πλαίσιο

Το οικονομικό έγκλημα της φοροδιαφυγής (tax evasion) συνιστά τις παράνομες ενέργειες ή παραλείψεις και την παράβαση των φορολογικών διατάξεων με στόχο τη μη καταβολή φόρου ή προσδιορισμό μικρότερου καθώς επίσης και τη μη απόδοση βεβαιωμένου φόρου. Πρόκειται για συμπεριφορές που επιφέρουν ζημία στην εθνική οικονομία μιας χώρας και περιορίζουν την πιστοληπτική της ικανότητα.

Ανέκαθεν, η πλειοψηφία των φορολογούμενων έχει την τάση να εμφανίζει στις φορολογικές αρχές χαμηλότερα εισοδήματα από τα αληθινά και να διατηρεί στο φορολογικό απυρόβλητο περιουσιακά στοιχεία με μεγάλη αξία. Όσο πιο αυστηρή είναι η φορολογική πολιτική τόσο μεγαλύτερη η προσπάθεια για φοροδιαφυγή ως αποτέλεσμα νόμιμης άμυνας. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, ο κρατικός μηχανισμός μεθόδευσε ολοένα και περισσότερα μέτρα για την εξώθηση των φορολογούμενων στην αποκάλυψη της πραγματικής περιουσιακής τους κατάστασης αλλά δημιούργησε και αντίρροπες συμπεριφορές ανάπτυξης νέων τεχνικών απόκρυψης εισοδήματος και περιουσίας (Δούβλης, 2015:770). Επίσης, η πολιτική λιτότητας, η έλλειψη ρευστότητας και δυσκολία των επιχειρήσεων για επιβίωση απουσίας τραπεζικών πιστώσεων οδήγησαν αναπόφευκτα στη φοροδιαφυγή, τη φοροαποφυγή και την απάτη (Αντωνόπουλος, Α.-Hall, S., 2019: 243).

Η απόκρυψη της φορολογητέας αξίας, εισοδήματος, ακινήτων ή προϊόντων, η αποφυγή καταβολής του αναλογούντος φόρου, η μη έκδοση ή ανακριβής έκδοση φορολογικών στοιχείων, η μη απόδοση ΦΠΑ, οι συναλλαγές χωρίς παραστατικά, τα εικονικά τιμολόγια και οι ψευδείς δηλώσεις στην ΑΑΔΕ σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία αποτελούν εγκλήματα φοροδιαφυγής. Ως κύρια νομοθετικά πλαίσια είναι ο Ν. 2523/1997 ο οποίος θέσπισε διοικητικές και ποινικές κυρώσεις για τη φοροδιαφυγή, ο βασικός νόμος Ν.4174/2013 (Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας) και συγκεκριμένα τα άρθρα 66 έως 71, ο οποίος κυρώθηκε στη συνέχεια με το Ν.4987/2022 και κατόπιν επικαιροποιήθηκε με το Ν.5104/2024. Ο Ν.4174/2013 (Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας) στο άρθρο 66 ορίζεται

ρητά ότι έγκλημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος με πρόθεση αποκρύπτει φορολογητέα εισοδήματα ή περιουσιακά στοιχεία, παραλείπει να υποβάλει φορολογική δήλωση ή υποβάλλει ανακριβή, δεν αποδίδει ΦΠΑ ή άλλους φόρους. Ο νόμος περιέχει επίσης διατάξεις που εισήγαγαν για πρώτη φορά τον έλεγχο με έμμεσες τεχνικές. Ο νέος Ν.5104/2024 τροποποίησε κρίσιμες διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας με αυστηρότερο ύφος και περισσότερους ελέγχους, υψηλότερα πρόστιμα και άμεσες συνέπειες για επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα.

Ειδικότερα, στο άρθρο 79 για την φοροδιαφυγή στη βασική της μορφή προβλέπεται, ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δυο ετών, για ποσά που αποκρύπτονται από το φόρο άνω των 100.000 ευρώ ανά διαχειριστικό έτος και ανά είδος φόρου (αρθ.66 ΚΦΔ, παρ.3, εδ.α) και κάθειρξη αν υπερβαίνει τις 150.000 ευρώ. Για τη μη απόδοση του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας το όριο ανέρχεται στα 50.000 ευρώ καθώς επρόκειτο για βασικό, καταναλωτικό, έμμεσο φόρο του κράτους και κάθειρξη αν υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ. Για ποσά που υπερβαίνουν τα 150.000 ευρώ θεσπίζεται κακουργηματική μορφή με ποινή κάθειρξης 5 έως 15 ετών. Επιπλέον, για τις περιπτώσεις χρησιμοποίησης ιδιαίτερων τεχνασμάτων εγκλήματος καθορίζονται επιβαρυντικές περιπτώσεις ποινών. Για τις περιπτώσεις διάπραξης αδικημάτων πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων δεν υπάρχει όριο ποσού καθώς το αδίκημα αποδίδεται στην προσπάθεια συγκάλυψης του ποσού και αντιμετωπίζεται κατά περίπτωση. Ωστόσο επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών εκτός και αν η αξία τους είναι πολύ μικρή. Τέλος, δεν υπάρχει ποινική δίωξη αλλά διοικητικές κυρώσεις για ποσά κάτω των ορίων που προαναφέρθηκαν (αρθ.66, Ν.4173/2013 ΚΦΔ).

Παρά τις προσπάθειες των κυβερνήσεων και των ευρωπαϊκών οργανισμών για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, η νομοθεσία είναι αποσπασματική με πολλά κενά που εκμεταλλεύονται οι φοροφυγάδες και η εφαρμογή των νομικών μέτρων κρίνεται αναποτελεσματική (Δούβλης, 2015:770-773). Σύμφωνα με τον Ιταλό Κοινωνιολόγο και Εγκληματολόγο Ruggiero η παγκοσμιοποίηση είναι αυτή που δημιουργεί «τα παραθυράκια» του νόμου τα οποία εκμεταλλεύονται οι εγκληματίες.

2.2 Εγκληματολογικά χαρακτηριστικά του οικονομικού εγκλήματος της Φοροδιαφυγής

Η πολυπλοκότητα και η πολυνομία του ίδιου του φορολογικού συστήματος επιτρέπουν τη διάπραξη του εγκλήματος της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς. Ο εντοπισμός των παραβατών καθίσταται ολοένα και πιο δύσκολος, ειδικά σε φορολογούμενους που ανήκουν στις υψηλά εισοδηματικές τάξεις και εκμεταλλεύονται την κοινωνική τους θέση ή επαγγελματική ιδιότητα για τη διάπραξη οικονομικών εγκλημάτων και διαφθοράς. Η φοροδιαφυγή αποτελεί το κύριο οικονομικό έγκλημα του λευκού περιλαιμίου με τους δράστες να ανήκουν κυρίως στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα με οικονομική επιφάνεια. Ο οικονομικός τους «προγραμματισμός» περιλαμβάνει τις έννοιες της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής. Αποκρύπτουν περιουσιακά στοιχεία και προβαίνουν στην καταστρατήγηση των φορολογικών νόμων σε βάρος του κράτους, στα πλαίσια μιας σκιώδους οικονομίας. Επίσης, επωφελοόμενοι τα κενά του νόμου, με διάφορες τεχνικές και μεθοδεύσεις αποβλέπουν στη μείωση ή την εξάλειψη της φορολογικής τους επιβάρυνσης (φοροαποφυγή) και έτσι με νόμιμους τρόπους στηρίζονται στα «παραθυράκια» της φορολογικής νομοθεσίας. Σε αυτή την περίπτωση δεν παραβαίνουν το νόμο αλλά αποφεύγουν να φορολογηθούν σύμφωνα με τον αναλογούντα φόρο.

Ο σκοτεινός αριθμός της οικονομικής εγκληματικότητας δεν καταγράφεται στις επίσημες στατιστικές, αφορά εγκλήματα που δεν έχουν αναφερθεί στις διωκτικές και δικαστικές αρχές, είναι αφανή και αόρατα. Εξαιτίας της χαμηλής θεατότητας τους είναι αδύνατο αντικειμενικά να διαπιστωθεί η παραβατικότητα και τα αρμόδια όργανα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος (δικαστές, εισαγγελείς, αστυνομία) επιδεικνύουν έλλειψη επαγρύπνησης ενώπιον πολλαπλών δυσχερειών (Μιχαλοπούλου, 2019:336).

Στα οικονομικά εγκλήματα εντάσσονται εταιρικά εγκλήματα, περιβαλλοντικά, πολιτικά, με τους δράστες μέλη κυρίως ανώτερων κοινωνικά τάξεων και υψηλού κύρους, να κάνουν κατάχρηση της εξουσίας τους, να διαφεύγουν των διωκτικών αρχών και να μην τιμωρούνται. Οι δικαστικές αρχές σπανίως παραπέμπουν σε δίκη τους οικονομικά ισχυρούς.

Η αφανής οικονομική εγκληματικότητα αποδίδεται σε πολλαπλούς παράγοντες και αιτίες. Η διαδρομή του χρήματος και η ροή του δεν μπορεί να παρατηρηθεί καθώς η πρόσβαση στα τραπεζικά δεδομένα είναι δύσκολη και ο οικονομικός έλεγχος δεν μπορεί

να καταλήξει σε ένα αιτιολογημένο πόρισμα που να προσδιορίζει με ακρίβεια την προέλευση του χρηματικού ποσού. Τα αρχεία των οικονομικών δεδομένων είναι απροσπέλαστα καθώς το παγκοσμιοποιημένο τραπεζικό σύστημα, η τραπεζική και χρηματοπιστωτική αγορά ευνοούν τη δυνατότητα διάπραξης οικονομικού εγκλήματος και έξυπνους τρόπους ξεπλύματος αυτού. Το ειδικό καθεστώς που έχουν αναπτύξει ορισμένες χώρες που πλουτίζουν από την εξυπηρέτηση των δραστών οικονομικής παραβατικότητας συντελεί στο αυστηρό τραπεζικό απόρρητο και τη δυσκολία στην άντληση πληροφοριών. Το οικονομικό έγκλημα προπορεύεται των ελεγκτικών μηχανισμών και διατηρεί άμεση και αμφίδρομη σχέση με το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά (Μιχαλοπούλου, 2019:336-338).

2.3 Τεχνικές φοροδιαφυγής - Φορολογικοί παράδεισοι & Σκιώδης Τραπεζική

Στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, η μεταφορά κεφαλαίων στην αλλοδαπή έλαβε τεράστιες διαστάσεις καθώς και η μετεγκατάσταση εταιρειών στο εξωτερικό. Η ενέργεια αυτή είναι απολύτως νόμιμη καθώς το Ευρωπαϊκό Δίκαιο προβλέπει την ελεύθερη μετακίνηση κεφαλαίων, την ελεύθερη εγκατάσταση των επιχειρήσεων και το κυρίαρχο δικαίωμα των κρατών να γράφουν τους δικούς τους νόμους. Ωστόσο, κρίνεται παράνομη όταν η συγκεκριμένη πρακτική συνδέεται με κεφάλαια που παράγονται από το οικονομικό έγκλημα της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής και της φορολογικής απάτης καθώς αυτά αποκρύπτονται από τις φορολογικές αρχές. Συμπεριφορές που εναντιώνονται στη φορολογικό καθεστώς των κρατών αποσκοπώντας σε φορολογική ελάφρυνση (Τζαναβάρη, 2019:108).

Σε παγκόσμια κλίμακα παρατηρείται το φαινόμενο φυγής κεφαλαίων σε άλλες χώρες, σε διάσπαρτους ανά τους ωκεανούς και ηπείρους φορολογικούς παραδείσους αναδεικνύοντάς τα σε σημαντικά χρηματοπιστωτικά κέντρα που προσφέρουν τη δυνατότητα απόκρυψης περιουσιακών στοιχείων από εύπορα φυσικά πρόσωπα ή πολυεθνικές εταιρείες. Σε αυτό το πλαίσιο, οι φορολογικοί παράδεισοι, ως εργαλεία της φοροδιαφυγής, παρέχουν τις δομές και την αδιαφάνεια όπου κάτω από άκρα μυστικότητα, εχεμύθεια και αναποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών δεν αποκαλύπτονται τα στοιχεία των πραγματικών δικαιούχων. Έτσι δε διερευνάται η πηγή των εισοδημάτων και δεν πραγματοποιείται η ορθή φορολόγηση στη χώρα τους (Τζαναβάρη, 2019:108). Με την

αποσπασματική πληροφορία και τη διαίρεση των στοιχείων της πληροφορίας σε διαφορετικούς τύπους αποκρύπτονται προσωπικά και φορολογικά δεδομένα (Falciani & Mincuzzi, 2015, Βιδάλη, 2019:323). Οι χαμηλοί συντελεστές φορολόγησης και οι παράνομες πράξεις εμπλέκουν λογιστές, φοροτεχνικούς και νομικούς συμβούλους, αυξάνοντας τη δυσκολία ελέγχου των οικονομικών συναλλαγών.

Ιδιοκτήτες μεγάλων εταιρειών, πολύ συχνά επιλέγουν να αποκτήσουν μια υπεράκτια εταιρεία με σκοπό τη φοροδιαφυγή και να ξεφύγουν από την χρηματοοικονομική ρύθμιση και τη διαφάνεια. Το τραπεζικό απόρρητο και η εχεμύθεια προσφέρουν κάλυψη στα οικονομικά και τα εγκλήματα διαφθοράς και εμποδίζουν τις έρευνες για την εμφάνιση των περιουσιακών στοιχείων. Οι εξωχώριες εταιρείες που λαμβάνουν χώρα στους φορολογικούς παραδείσους συστήνονται με μια πολύ απλή και σύντομη διαδικασία. Πρόκειται για εταιρικά «οχήματα», εταιρείες βιτρίνα και καταπιστεύματα (trusts) που ως νόμιμα μέσα υπηρετούν το ρόλο τους αλλά εξυπηρετούν επίσης παράνομα συμφέροντα, τη φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα χρήματος. Χρησιμοποιούνται για την μεταφορά περιουσίας σε χώρες με χαμηλή φορολογία και δύσκολο εντοπισμό για τον έλεγχο της φοροδιαφυγής και αντιμετώπισης του φαινομένου. Η τεχνική χρησιμοποίησης των αχυρανθρώπων και των «μπροστινών» είναι συνηθισμένη, ως ενδιάμεσα πρόσωπα για την συγκάλυψη των πραγματικά δικαιούχων. Η πολυπλοκότητα των διαδικασιών, η έλλειψη εξειδικευμένης γνώσης, οι πολυεπίπεδες εταιρικές δομές, η συνδρομή λογιστών, δικηγόρων και επιχειρήσεων holding δυσκολεύουν τον εντοπισμό του βασικού δικαιούχου. Υπό αυτό το πρίσμα, μια σκιώδης τεχνική τραπεζική αιωρείται αποκρύπτοντας διαφάνεια, διαφθορά και οικονομικό έγκλημα.

3. Το οικονομικό έγκλημα της Νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

3.1 Η έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και το θεσμικό της πλαίσιο - Ν. 4557/2018

Μια τυποποιημένη μορφή οικονομικής εγκληματικότητας αποτελεί αδιαμφισβήτητη η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. «Ως νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες περιγράφεται η διαδικασία μέσω της οποίας αποκρύπτεται η ύπαρξη, η παράνομη πηγή ή η παράνομη χρήση εσόδων, τα οποία στη συνέχεια

μεταμφιέζονται με τέτοιο τρόπο ώστε η προέλευσή τους να εμφανίζεται νόμιμη», εννοιολογικό πλαίσιο που δόθηκε από την «Προεδρική Επιτροπή για το Οργανωμένο έγκλημα των Η.Π.Α.» (President's Commission on Organised Crime - 1986). Διαδικασία που αναφέρεται και ως ξέπλυμα χρήματος κατά την οποία οι εκτελεστές της αποκρύπτουν την παράνομη προέλευση των εισοδημάτων τους και με διάφορες τεχνικές τα εισάγουν στη νόμιμη οικονομία ως νόμιμα περιουσιακά στοιχεία. Στο ξέπλυμα χρήματος εμπλέκονται δημόσιοι λειτουργοί που κρύβουν δωροδοκίες ή καταχράζονται δημόσιους πόρους, εταιρείες και επιχειρήσεις που αποκρύπτουν τα κέρδη τους και top managers που κρύβουν εισοδήματα. Πρόκειται για παραβίαση των φορολογικών διατάξεων και απόκρυψη της φύσης, της τοποθεσίας, των πηγών και του ιδιοκτήτη των πόρων. Η αποτελεσματικότητα του εγχειρήματος στηρίζεται στην σύμπραξη εκπροσώπων της νόμιμης οικονομίας, φυσικών προσώπων, φορέων και θεσμών οι οποίοι μεσολαβούν εξυπηρετώντας αμοιβαία σκοπούμενα συμφέροντα (Βιδάλη, 2017:199). Σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου 4557/2018 το θεσμικό του πλαίσιο καθορίζει κανόνες, διαδικασίες και υποχρεώσεις ως εξής:

«1. Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος) συνιστούν οι εξής πράξεις:

α) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα, ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της, ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή για να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεών του,

β) η απόκρυψη ή συγκάλυψη της αλήθειας, όσον αφορά τη φύση, την προέλευση, τη διάθεση, τη διακίνηση ή τη χρήση περιουσίας ή τον τόπο όπου αυτή βρίσκεται ή την κυριότητα επ' αυτής, ή τα σχετικά με αυτή δικαιώματα, εν γνώσει του γεγονότος ότι η περιουσία αυτή προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα,

γ) η απόκτηση, κατοχή ή χρήση περιουσίας, εν γνώσει, κατά τον χρόνο κτήσης, ή κατά τον χρόνο περιέλευσης της κατοχής ή της χρήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα ,

δ) η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή τη διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα εν λόγω έσοδα» .

Με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες εισέρχονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα κέρδη από αθέμιτες οικονομικές πράξεις και μπορούν στη συνέχεια να επαναχρησιμοποιηθούν σε οποιαδήποτε επιβλαβή δραστηριότητα ή να χρηματοδοτήσουν τρομοκρατικές οργανώσεις οξύνοντας έτσι τη νοσηρή οικονομική πραγματικότητα. Ο κυριότερος τρόπος για τον «καθαρισμό» των χρημάτων είναι η προσπάθεια να επενδυθούν σε διάφορες συναλλαγές ώστε να εξαλειφθεί η υπόνοια προέλευσής τους (Καραδήμας, Καραδήμα, 2015:58).

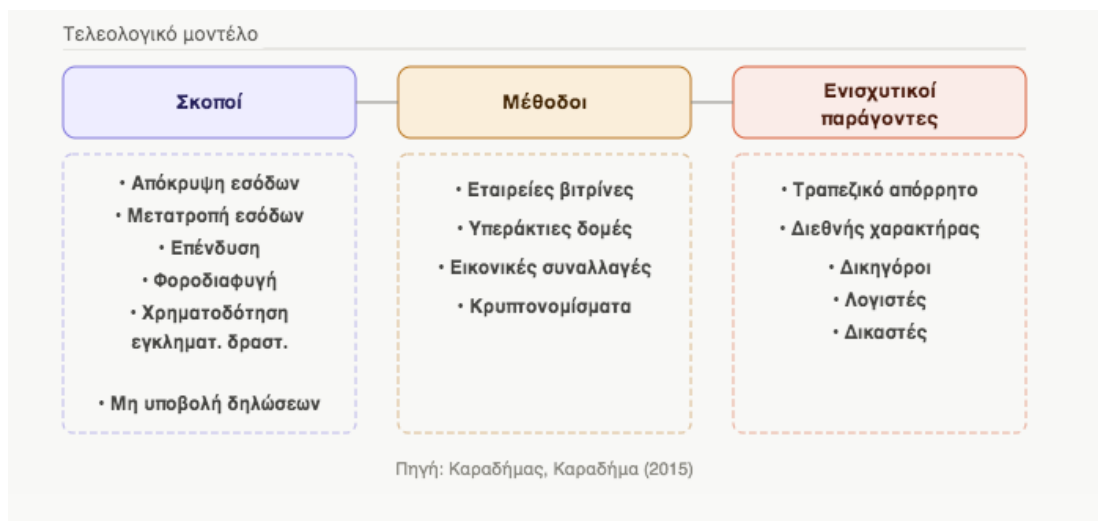
Η απελευθέρωση των παγκόσμιων αγορών, η ελεύθερη μεταφορά κεφαλαίων καθώς και τα τεχνολογικά επιτεύγματα συμβάλλουν καταλυτικά στην εξέλιξη της οικονομίας. Ειδικότερα, η ελεύθερη αγορά και η ευκολότερη παρέμβαση από μια χώρα σε άλλη δημιούργησαν πρόσφορο έδαφος για τη διάπραξη παράνομων οικονομικών δραστηριοτήτων με ταχύτατους ρυθμούς στα πλαίσια πάντα της μεγιστοποίησης του κέρδους (Καραδήμας, Καραδήμα, 2015:57). Στόχος η προώθηση της παράνομης δραστηριότητας, η καταπάτηση των νόμων περί φοροδιαφυγής, η απόκρυψη της πηγής και της τοποθέτησης των κερδών και του κατέχοντα των πόρων.

Για τη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες η ανάλυση του φαινομένου εντάχθηκε σε μοντέλα και φάσεις για την πρόληψη και την καταπολέμησή του. Το μοντέλο των κύκλων παρουσιάζει μια κυκλική πορεία του χρήματος το οποίο αρχικά τοποθετείται στην νόμιμη οικονομία, κατόπιν υφίσταται διαστρωμάτωση και στη συνέχεια επανατοποθετείται σε νέες δραστηριότητες όπως διαφαίνεται παρακάτω:

Το τελεολογικό μοντέλο εξετάζει τους σκοπούς της νομιμοποίησης (απόκρυψη και μετατροπή των παράνομων εσόδων, επένδυση, φοροδιαφυγή, χρηματοδότηση εγκληματικών δραστηριοτήτων), τις μεθόδους δράσεων (μη υποβολή φορολογικών δηλώσεων, εταιρείες βιτρίνες) εστιάζοντας στους παράγοντες που το ενισχύουν όπως το τραπεζικό απόρρητο, το διεθνές χαρακτήρα του και την εμπλοκή διαφόρων επαγγελματιών (δικηγόρων, λογιστών και δικαστών).

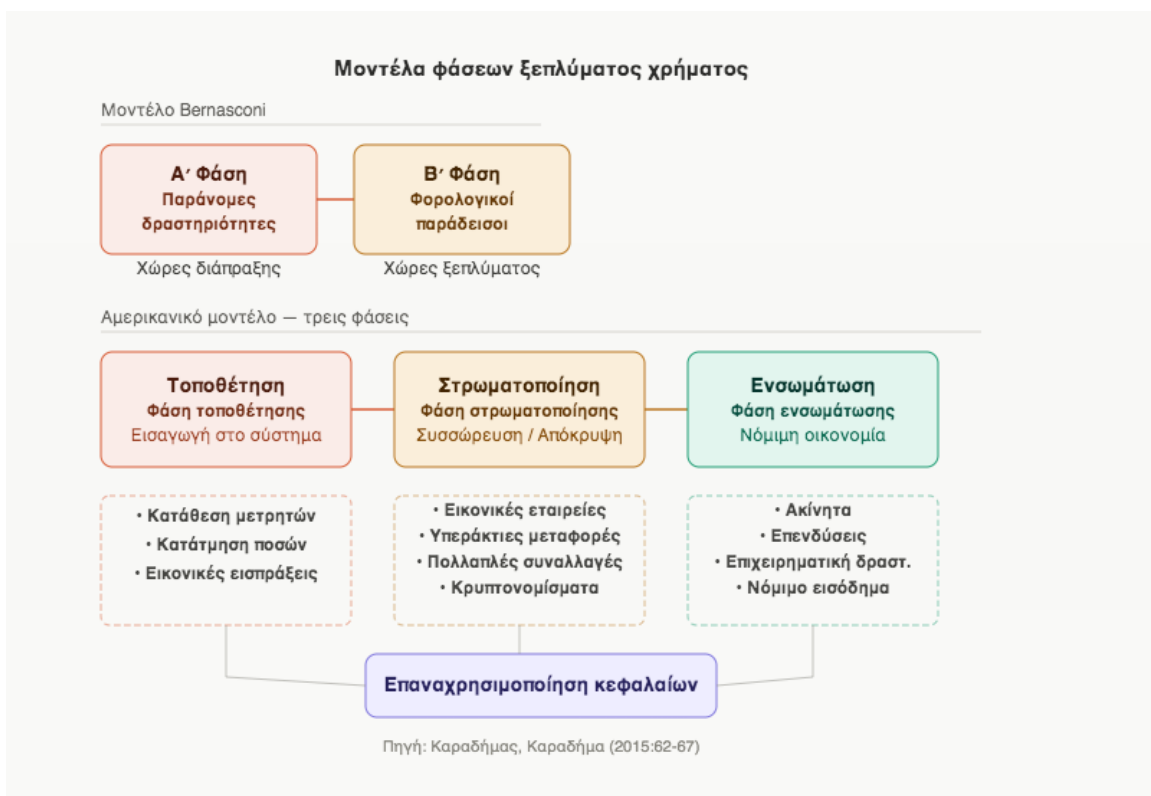
Παραθέτουμε το παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Ο Ελβετός καθηγητής Bernasconi διέκρινε τα μοντέλα των φάσεων στα οποία το φαινόμενο διακρίνεται σε πρώτου και δεύτερου βαθμού. Στην πρώτη φάση συγκαταλέγονται οι χώρες στις οποίες διαπράττονται οι παράνομες δραστηριότητες και στη δεύτερη φάση οι χώρες στις οποίες πραγματοποιείται το ξέπλυμα μέσω φορολογικών παραδείσων.

Το Αμερικάνικο μοντέλο των τριών φάσεων είναι το πιο γνωστό και αφορά την φάση τοποθέτησης (placement stage), τη φάση στρωματοποίησης ή συσσώρευσης (layering stage) και τη φάση της ολοκλήρωσης/ενσωμάτωσης (integration stage) των παράνομων κεφαλαίων στη νόμιμη οικονομία. Ο στόχος είναι πάντα η επαναχρησιμοποίηση των κεφαλαίων (Καραδήμας, Καραδήμα, 2015:62-67).

Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα διαφαίνονται τα μοντέλα των φάσεων ξεπλύματος χρήματος του Bernasconi και το Αμερικάνικο μοντέλο:

Με τα άρθρα 40–42 και 48 του ν. 4557/2018 ρυθμίζονται τα θέματα δέσμευσης, κατάσχεσης, και δήμευσης περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν προϊόντα βασικού αδικήματος ή πράξης νομιμοποίησης εσόδων, ή που έχουν αποκτηθεί αμέσως ή εμμέσως από τέτοια αδικήματα. Με το αρ. 20 του ίδιου νόμου, οι εταιρικές και άλλες οντότητες με έδρα την Ελλάδα υποχρεούνται να συλλέγουν και να φυλάσσουν σε ειδικό μητρώο (Κεντρικό Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων) επαρκείς, ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες για τους πραγματικούς δικαιούχους τους, συμπεριλαμβανομένων ονόματος, ημερομηνίας γέννησης, υπηκοότητας και το είδος και την έκταση των δικαιωμάτων που κατέχουν.

3.2 Διεθνείς Συμβάσεις

Διεθνείς συμβάσεις καθώς και ευρωπαϊκές οδηγίες έχουν συσταθεί για την αντιμετώπιση του φαινομένου ως εξής:

3.2.1 Η Συνθήκη της Βιέννης – Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (1988)

Το πρώτο νομοθετικό κείμενο για την ποινικοποίηση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες θεσπίστηκε το 1988 στη Βιέννη από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Πρόκειται για τη Συνθήκη της Βιέννης- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών που ενώ δεν αναφέρεται ρητά στο ξέπλυμα χρήματος, ωστόσο η τυποποίηση της παράβασης περί της μετατροπής, της μεταβίβασης, της απόκρυψης, της συγκάλυψης της περιουσίας, εν γνώσει ότι προέρχεται από τη διακίνηση και το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, ταυτίζεται με την πρόβλεψη του αμερικανικού νομοθετήματος του έτους 1986 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος. Αρχικά, η σύμβαση της Βιέννης ποινικοποιεί τα παράνομα έσοδα από το εμπόριο ναρκωτικών, στη συνέχεια όμως συμπεριλαμβάνονται και κέρδη από περισσότερες εγκληματικές ενέργειες (Βασιλαντωνοπούλου, 2019:262). Στην χώρα μας η Σύμβαση κυρώθηκε με το Ν.1990/1991.

3.2.2 Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης (1990)

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 είναι νομοθετική διάταξη γενικότερα για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες χωρίς να αναδεικνύεται η προστασία ενός συγκεκριμένου έννομου αγαθού. Η Σύμβαση επίσης, αναφέρεται στις νομοθετικές προβλέψεις για τον εντοπισμό και τη δήμευση των παράνομων εσόδων από κάθε σοβαρή εγκληματική δραστηριότητα. Καθορίζονται επίσης οι διαδικασίες που πρέπει να χρησιμοποιούν τα μέρη κατά την επικοινωνία τους για τη διαχείριση και εκτέλεση αιτημάτων (Savona, 2005: 42). Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης με το ν. 2655/1998.

3.2.3 Η Σύμβαση του Παλέρμο για το διεθνικό έγκλημα (2000)

Η Σύμβαση του Παλέρμο για την καταπολέμηση του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και το ξέπλυμα χρήματος υπεγράφη στο Παλέρμο της Ιταλίας από τον ΟΗΕ με μέλη 123 χώρες. Στη Σύμβαση διατυπώθηκε πως το ξέπλυμα χρήματος συνδέεται με το οργανωμένο έγκλημα όσον αφορά τη διακίνηση ναρκωτικών, το παράνομο εμπόριο όπλων, την εμπορία ανθρώπων και τη διαφθορά. Αποτέλεσε νομική βάση για τη

συνεργασία των κρατών και την εναρμόνιση των νομοθεσιών τους. Στην Ελλάδα κυρώθηκε με το Ν. 3875/2010 (Χλούπης, 2019).

3.2.4 Η Σύμβαση της Βαρσοβίας (2005)

Με την υπογραφή της σχετικής συμβάσεως στην Βαρσοβία εξετάζεται το ζήτημα της ποινικοποίησης του ξεπλύματος χρήματος, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση προϊόντων εγκλήματος καθώς και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Κυρώθηκε στην χώρα μας με τον Ν. 4478/2017.

3.3 Ευρωπαϊκές Οδηγίες

3.3.1 Η 1^η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ

Η πρώτη οδηγία της ευρωπαϊκής κοινότητας για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί ουσιαστικά τη βάση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για το συγκεκριμένο οικονομικό έγκλημα. Αφορά την πρόληψη με εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με έλεγχο των συναλλαγών, ταυτοποίηση των πελατών και τήρηση αρχείων για πέντε έτη.

3.3.2 Η 2^η Οδηγία 2001/97/ΕΚ

Η δεύτερη οδηγία τροποποιεί την πρώτη οδηγία 91/308/ΕΟΚ και αυστηριοποιεί τα μέτρα πρόληψης του ξεπλύματος χρήματος. Εντάσσει στην εφαρμογή της περισσότερα εγκλήματα όπως το οργανωμένο έγκλημα, την απάτη και τη διαφθορά. Η ταυτοποίηση των πελατών περιλαμβάνει και άλλες ειδικότητες όπως λογιστές, μεσίτες και δικηγόρους εκτός αν αυτοί εκπροσωπούν πελάτες σε δίκες εφαρμόζοντας το επαγγελματικό απόρρητο.

3.3.3 Η 3^η Οδηγία 2005/60/ΕΚ

Η συγκεκριμένη οδηγία εστιάζει στο ότι η κοινοτική δράση θα πρέπει να εναρμονιστεί με τις αναθεωρημένες συστάσεις της ομάδας χρηματοοικονομικής δράσης (FATF) εφόσον αυτή αποτελεί τον κυριότερο διεθνή φορέα που ενεργοποιείται για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

3.3.4 Η 4^η Οδηγία 2015/849/ΕΕ

Η 4^η Οδηγία 2015/849/ΕΕ εισάγει νέες εφαρμογές κατά του ξεπλύματος χρήματος ευθυγραμμιζόμενες πάντα με τις συστάσεις της FATF. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να τηρούν κεντρικά μητρώα πραγματικών δικαιούχων εταιρειών και καταπιστευμάτων για να υπάρχει πρόσβαση στις αρμόδιες αρχές και τον έλεγχο. Τα φορολογικά εγκλήματα, άμεσοι και έμμεσοι φόροι συμπεριλαμβάνονται ως αδικήματα ξεπλύματος. Επισημάνθηκε η άποψη πως τα φορολογικά εγκλήματα διαπράττονται με την απόκρυψη των περιουσιακών στοιχείων, τα οποία ναι μεν αποκτήθηκαν με νόμιμα μέσα ωστόσο δεν φορολογήθηκαν. Επίσης, ενισχύεται η συνεργασία μεταξύ των Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών των κρατών μελών με την ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων.

3.3.5 Η 5^η Οδηγία 2018/843/ΕΕ

Με την οδηγία 2018/843/ΕΕ που τροποποίησε την 4^η Οδηγία, λαμβάνονται περαιτέρω μέτρα για την αύξηση της διαφάνειας των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, επισημάνθηκε ο έλεγχος των συναλλαγών με κρυπτονομίσματα και των πλατφόρμων που ασχολούνται με ανταλλαγές εικονικών νομισμάτων και τέθηκε αυστηρότερο όριο στη χρήση των προπληρωμένων καρτών. Ενισχύθηκε η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα των Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών έτσι ώστε να λαμβάνουν ακόμη περισσότερες πληροφορίες για τους πραγματικούς δικαιούχους.

3.3.6 Η 6^η Οδηγία (ΕΕ) 2018/1673

Η 6^η Η Οδηγία (ΕΕ) 2018/1673 θεσπίζει ελάχιστους κοινούς κανόνες για την ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Στόχος είναι η προσαρμογή της νομοθεσίας ώστε να διευκολυνθεί η διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των μελών και να ενοποιηθούν οι κανόνες με σκοπό να αντιμετωπιστούν τα κενά που υπήρχαν στο προηγούμενο καθεστώς. Ως εγκληματικές δραστηριότητες αναφέρει ενδεικτικά την τρομοκρατία, την εμπορία ανθρώπων, τα ναρκωτικά, τη διαφθορά και τα φορολογικά εγκλήματα. Ως αδικήματα ξεπλύματος ποινικοποιεί τέσσερις συμπεριφορές, τη μεταβίβαση περιουσίας για συγκαλύψη της προέλευσής της, τη συγκαλύψη της φύσης ή προέλευσης της περιουσίας, την απόκτηση,

κατοχή ή χρήση παράνομης περιουσίας και την αυτονομιμοποίηση των παράνομων εσόδων (ο ίδιος ο δράστης του κύριου αδικήματος ξεπλένει τα έσοδά του).

3.3.7 Η Οδηγία (ΕΕ) 2024/1640

Η Οδηγία (ΕΕ) 2024/1640 για την Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες ασχολείται με τους μηχανισμούς που οφείλουν να θεσπίσουν τα κράτη μέλη για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για σκοπούς νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η οδηγία ρυθμίζει την ενίσχυση και συνεργασία των Μονάδων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (FIU) και την εποπτεία σε πληροφορίες πραγματικών δικαιούχων.

3.4 Τεχνικές νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

Με την εξέλιξη της τεχνολογίας στον χρηματοπιστωτικό τομέα επινοήθηκαν τεχνάσματα και μέθοδοι για να νομιμοποιηθούν τα παράνομα έσοδα ώστε να απορροφηθούν στη νόμιμη οικονομία και να μην εντοπιστούν από τις διωκτικές αρχές. Αναφέρονται συνοπτικά οι παρακάτω:

- α) Η μέθοδος του μυρμηγκιού αποτελεί μια συνήθη τακτική που βασίζεται στον κατακερματισμό των παράνομων εσόδων σε πολλές συναλλαγές με μικρά ποσά έτσι ώστε να μην κινούν υποψίες των αρχών για την προέλευσή τους. Για τη συγκεκριμένη τακτική επιστρατεύονται αρκετοί μεσολαβητές που προβαίνουν σε ενέργειες για λογαριασμό τρίτων (καταθέσεις, έκδοση τραπεζογραμματίων με σκοπό την μεταβίβαση σε άλλους) στοχεύοντας πάντα στην δυσκολία εύρεσης της πληροφορίας (Καραδήμας, Καραδήμα, 2015:70).
- β) Ανέκαθεν η φυσική μεταφορά των παράνομων χρημάτων, κρυμμένα σε διάφορες συσκευασίες, αποτελούσε άμεση μέθοδο με τους ελέγχους να καθίστανται αδύνατοι καθώς δεν εμπλέκονται τραπεζικά ιδρύματα για τη διοχέτευση του παράνομου χρήματος στη νόμιμη οικονομία (Καραδήμας, Καραδήμα, 2015:70).
- γ) Η τεχνική εμφάνισης χρημάτων δήθεν κερδισμένα από τα τυχερά παιχνίδια και το καζίνο αποτελεί έμμεση μέθοδο ξεπλύματος χρήματος. Η συνέργεια φυσικά των

πρακτορείων και των ιδιοκτητών καζίνο επιτυγχάνεται μέσω της δωροδοκίας και της διαφθοράς (Falciani H. & Minguzzi A., 2015:54).

δ) Η πρακτική της έκδοσης εικονικών τιμολογίων, όπως η υπερτιμολόγηση χρησιμοποιείται για να συγκαλύψει κεφάλαια που εισέρχονται με αυτόν τον τρόπο στην αγορά.

ε) Η εμφάνιση δικτύων διακίνησης χρήματος εκτός των επίσημων οργανωμένων αγορών συνετέλεσαν στην νομιμοποίηση παράνομων κεφαλαίων. Ο μηχανισμός Hawala από τους πιο γνωστούς στη μεταφορά χρημάτων κυρίως στη νότια Ασία και την Αφρική. Η Hawala χρησιμοποιείται σε ορισμένα κράτη είτε εξαιτίας γεωγραφικών αναγκών, κουλτούρας ή έλλειψης τραπεζικής πρόσβασης, είτε από ιδιώτες που προσπαθούν να αποφύγουν τους ελέγχους συναλλάγματος και τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Παρόμοια δίκτυα με ταχεία διακίνηση χρημάτων παραμένουν κρυφά στους ελεγκτικούς μηχανισμούς εξαιτίας των πελατών που για λόγους πολιτισμικής καταγωγής, χαμηλής πρόσβασης ή εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα δημιουργείται το έδαφος για την αποφυγή ελέγχων και απόκρυψης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Μιχαλοπούλου, 2019:340).

στ) Τα ψηφιακά νομίσματα και το εικονικό χρήμα όπως το bitcoin διακινούνται ηλεκτρονικά, κρυπτογραφημένα χωρίς να φορολογούνται, καλύπτοντας συναλλαγές ξεπλύματος εκατομμυρίων (Μιχαλοπούλου, 2019:359).

4. Σχέση φοροδιαφυγής και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

Τα οικονομικά εγκλήματα της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχουν ως κοινή βάση την απόκρυψη των αθέμιτων εισοδημάτων και τη λανθάνουσα χρήση των κεφαλαίων. Η διαδικασία αξιοποίησης των κεφαλαίων διαφέρει καθώς στην πρώτη περίπτωση τα νόμιμα κέρδη αποκρύπτονται και μετατρέπονται σε παράνομα και στη δεύτερη περίπτωση τα παράνομα έσοδα μετατρέπονται σε νόμιμα με τη διαδικασία του ξεπλύματος χρήματος, εισερχόμενα στη νόμιμη οικονομία. Στην τέλεση του εγκλήματος της φοροδιαφυγής τα έσοδα/κέρδη μπορεί να είναι αποτέλεσμα νόμιμης επιχειρηματικής δράσης με επόμενο βήμα την παράνομη πράξη της μη απόδοσης του οφειλόμενου φόρου. Επομένως, η παρακράτηση χρημάτων συνιστά εγκληματικό αδίκημα μετατρέποντας τα νόμιμα εισοδήματα σε παράνομα. Αλλά και στην περίπτωση της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων η συνύπαρξη της

φοροδιαφυγής θεωρείται σχεδόν βέβαιη καθώς τα παράνομα έσοδα δεν δηλώθηκαν και δεν φορολογήθηκαν. Εξάλλου και σε θεσμικό πλαίσιο, διαφαίνεται η σύνδεση των δυο φαινομένων καθώς στις συστάσεις της FATF τα φορολογικά εγκλήματα προλαμβάνονται ρητώς στις καθορισμένες κατηγορίες βασικών αδικημάτων για τη νομιμοποίηση εσόδων (FATF Recommendations, October 2025).

Η φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα χρήματος μοιράζονται ένα σύνολο τεχνικών ως «συγκοινωνούντα δοχεία» και πραγματοποιούνται μέσω του μεσολαβητικού ρόλου παρόμοιων, αν όχι πανομοιότυπων, χρηματοπιστωτικών φορέων. Η φοροδιαφυγή, εν συντομία, πρέπει να ελαχιστοποιήσει το χρηματοπιστωτικό κόστος ενώ το ξέπλυμα χρήματος απαιτεί μεγάλο κόστος για τη διαδικασία της νομιμοποίησης των εσόδων (υψηλές προμήθειες). Οι δυο διαδικασίες αλληλοκαλύπτονται καθώς το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να θεωρηθεί ως η αντίστροφη όψη της φοροδιαφυγής, καθώς και οι δύο βασίζονται στην απόκρυψη της πραγματικής φύσης των οικονομικών συναλλαγών (Ruggiero, V. 2017:204).

Η πολυπλοκότητα των χρηματοπιστωτικών εργαλείων που χρησιμοποιούνται, το περιβάλλον μυστικότητας και η χαμηλή/μηδενική φορολογία με τη χρήση των υπεράκτιων εταιρειών καθώς και των φορολογικών παραδείσων διευκολύνουν την απόκρυψη πλούτου, τη δημιουργία εικονικών εταιρειών και καταπιστευμάτων που καθιστούν σχεδόν αδύνατο τον εντοπισμό του πραγματικού δικαιούχου των κεφαλαίων.

Σε αυτό το πλαίσιο, η διάκριση νόμιμου πλούτου και παράνομου γίνεται όλο και πιο ασαφής. Τα νόμιμα κεφάλαια που αποκρύπτονται, αναμειγνύονται με τα έσοδα από εγκληματικές ενέργειες αναδεικνύοντας την υβριδικότητα του παράνομου πλούτου ως την μεγαλύτερη πρόκληση των ρυθμιστικών αρχών και των οργάνων επιβολής του νόμου (Ruggiero, V. 2017:205).

5. Παράμετροι αξιολόγησης αποτελεσματικότητας της Αντεγκληματικής Πολιτικής

Η αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής στα οικονομικά εγκλήματα της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αξιολογείται με παραμέτρους που προσδιορίζουν το επίπεδο της. Ο βαθμός αποτελεσματικότητας εξαρτάται από τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που διέπουν τη διαδικασία της αντεγκληματικής πολιτικής και αποτελούν τα κριτήρια αξιολόγησής της. Οι

παράμετροι της Ανεξαρτησίας, της Ανοιχτότητας, της Βελτίωσης μέσα από τους απολογισμούς, της Θεσμικής Θωράκισης, της Διεθνούς συνεργασίας, της ταχύτητας των εργασιών με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών αλλά και του κατάλληλου Ανθρώπινου Δυναμικού αποτελούν ποιοτικούς άξονες ουσιαστικής αξιολόγησης της αντεγκληματικής πολιτικής και αναλύονται ως εξής:

Α) Η Ανεξαρτησία των Αρχών και των Ελεγκτικών Σωμάτων, με ουδέτερα και αντικειμενικά χαρακτηριστικά, λειτουργώντας σε μια απολιτικοποιημένη διάσταση συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής των οικονομικών εγκλημάτων. Οι εποπτικοί και ελεγκτικοί φορείς πρέπει να δρουν απουσία οικονομικών και πολιτικών παρεμβάσεων, δίχως τις επιρροές ισχυρών συμφερόντων ή πολιτικών κομμάτων για να διεκπεραιώνουν κατά τρόπο ανεπηρέαστο την εξειδικευμένη τους αποστολή. Οι ελεγκτικοί μηχανισμοί αποτυγχάνουν να περιορίσουν ή να ανακόψουν την αποκλίνουσα επιχειρηματική δραστηριότητα όταν δεν είναι ανεξάρτητοι από πολιτικές σκοπιμότητες (Βιδάλη, 2017:142-143).

Οι άτυπες παρεμβάσεις στην προτεραιοποίηση των υποθέσεων προς έλεγχο ή τη δίωξη φυσικών και νομικών προσώπων αλλοιώνουν την αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής και την μετατρέπουν σε επιλεκτικό εργαλείο εξυπηρέτησης συμφερόντων. Η κατάχρηση εξουσίας των αρμοδίων οργάνων που χειρίζονται τις υποθέσεις προς έλεγχο, οι διοικητικές παρατυπίες και γενικότερα η διοικητική διαφθορά από την σκοπιά του διοικητικού δικαίου νοθεύουν την λειτουργία της αντεγκληματικής πολιτικής. Οι πολιτικο-οικονομικοί δεσμοί και οι πελατειακές σχέσεις αποτελούν τροχοπέδη στην ορθή λειτουργία των νόμων και της εφαρμογής τους. Μόνο τα εχέγγυα της Ανεξαρτησίας και Αμεροληψίας καταπολεμούν το δίκτυο διαφθοράς που λειτουργεί ανάμεσα στη διοικητική και την πολιτική παρέμβαση. Η αρχή της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας επιβάλλονται στις διαδικασίες διεκπεραίωσης αρμοδιοτήτων των Ελεγκτικών Σωμάτων ως διοικητικών οργάνων για την άσκηση δημόσιας εξουσίας, όπως ακριβώς και στη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων.

Β) Η Ανοιχτότητα αποτελεί βασικό κριτήριο αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της αντεγκληματικής πολιτικής καθώς αναφέρεται στη διαφάνεια των διαδικασιών των μηχανισμών και την εύκολη πρόσβαση από εξωτερικούς παράγοντες όπως διεθνείς οργανισμούς και πολίτες. Η αρχή της ανοικτής διάθεσης και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημόσιου τομέα καθιερώθηκε με το Ν.4305/2014 και

καθορίζει τους όρους και την υλοποίηση της. Η Ανοιχτότητα δεν εξαντλείται στη δημοσίευση στατιστικών αρχείων αλλά στο πόσο διαθέσιμο είναι το σύστημα στη συμμετοχή, στον έλεγχο και στην κριτική από εξωτερικούς φορείς. Με γνώμονα ότι τα εγκλήματα της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων ευδοκούν στην αδιαφάνεια και σε σκιώδεις περιβάλλον θεωρούμε αποτελεσματική την αντεγκληματική πολιτική όταν οι μηχανισμοί εντοπισμού και καταστολής, τα μητρώα πραγματικών δικαιούχων και οι εκθέσεις πεπραγμένων των εποπτικών φορέων είναι δημόσια προσβάσιμα και ελέγξιμα τόσο από όλους τους φορείς όσο και από την κοινωνία.

Η ενίσχυση της διαφάνειας των εταιρικών δομών από το Κεντρικό Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων, ως ηλεκτρονικό μητρώο με βάση το οποίο όλα τα νομικά πρόσωπα που έχουν έδρα την Ελλάδα ή ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα καταχωρούν τα στοιχεία των πραγματικών δικαιούχων (φυσικών προσώπων), παρέχει τη δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές να ελέγχουν ποιος πραγματικά βρίσκεται πίσω από την εταιρεία για τον οποίο διεξάγονται συναλλαγές μέσω των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Το Κεντρικό Μητρώο των Πραγματικών Δικαιούχων θεσπίστηκε με βάση τον ν.4557/2018 σε συμμόρφωση της 4^{ης} Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2015/849/ΕΕ για το ξέπλυμα χρήματος, υπάγεται και εποπτεύεται από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

Τα ανοιχτά δεδομένα μπορούν να ανιχνεύσουν οικονομικούς εγκληματίες που έχουν καταδικαστεί για ξέπλυμα χρήματος και κρύβονται πίσω από μια εταιρεία που συμμετέχει σε διαγωνισμό σύναψης δημοσίων συμβάσεων. Αν ο πραγματικός δικαιούχος του διαγωνιζόμενου φορέα είναι πρόσωπο με αμετάκλητη καταδίκη για ξέπλυμα χρήματος, ο οικονομικός φορέας αποκλείεται από δημόσιους διαγωνισμούς ανεξάρτητα από το ποιος εμφανίζεται ως νόμιμος εκπρόσωπος (άρθρο 73 παρ. 1 ν. 4412/2016). Η φοροδιαφυγή, βασικό αδίκημα για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες δύναται να οδηγήσει σε καταδίκη για ξέπλυμα χρήματος που επιφέρει αποκλεισμό από τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων. Με την ανοιχτότητα διασφαλίζεται η αρχή της υποχρεωτικής δημοσιότητας και της διαφάνειας που πρέπει να διέπουν τις δημόσιες συμβάσεις για την έγκαιρη οικονομική πληροφόρηση, τον έλεγχο της νομιμότητας και την ορθή διαχείριση της δημοσιονομικής πολιτικής. Επιπροσθέτως, η δημοσιότητα και η διαφάνεια οδηγούν στην αποτελεσματική διαχείριση των δημοσίων πόρων και την αποφυγή οικονομικών εγκλημάτων και διαφθοράς. Συνδέονται ακόμη με την αρχή της ίσης μεταχείρισης

αποτρέποντας την ευνοιοκρατία και την αυθαιρεσία από πλευράς διοικητικής δράσης (Σπανός, 2019:386).

Επιπλέον, η ανοιχτότητα στις δικαστικές αποφάσεις για τα οικονομικά εγκλήματα της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, αφορά την πρόσβαση στις λειτουργίες λήψης αποφάσεων και στα κριτήρια επιλογής υποθέσεων προς έλεγχο, ποιος τιμωρείται τελικά και πώς, έτσι ώστε να μην υπάρχει έδαφος για επιλεκτική εφαρμογή. Επιβάλλεται η ανοιχτότητα στα αρμόδια θεσμικά όργανα, μέσω των μηχανισμών λογοδοσίας που αξιολογούν τη δράση τους, για τον εντοπισμό διαφθοράς εντός των ιδίων των ελεγκτικών σωμάτων.

Γ) Μέσα από τις απολογιστικές εκθέσεις των φορέων διαφαίνεται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αντεγκληματικής πολιτικής για τα οικονομικά εγκλήματα της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Οι απολογιστικές εκθέσεις καταγράφουν σαφώς τα μετρήσιμα δεδομένα αλλά περιλαμβάνουν και συμπεράσματα που αναδεικνύουν τις παθογένειες, τα κενά συντονισμού και νομοθεσίας για τον στρατηγικό σχεδιασμό των επόμενων παρεμβάσεων. Η ανάλυση των δεδομένων αποτελεί βέλτιστη πρακτική αναγνώρισης σχημάτων παράνομου πλουτισμού. Ακόμη, σύμφωνα με την αρχή της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας οι ετήσιες εκθέσεις υποβάλλονται σε κοινοβουλευτικό έλεγχο για τον ανασχεδιασμό της αντεγκληματικής πολιτικής. Τα Ελεγκτικά Σώματα, οι Ανεξάρτητες Αρχές καθώς και οι δικαστικοί φορείς στα πλαίσια άσκησης των αρμοδιοτήτων τους, οφείλουν να υλοποιούν τα μέτρα αντεγκληματικής πολιτικής σεβόμενοι την αρχή της αναλογικότητας, κατά το άρθρο 25 παρ.1 του Σ. Σε αυτό το πλαίσιο οι αιτιολογικές εκθέσεις δεν αποτελούν τυπική διεκπεραίωση αλλά αποτελούν εργαλεία σχεδιασμού για την βελτίωση του αποτελέσματος της αντεγκληματικής πολιτικής.

Δ) Το κριτήριο της θεσμικής θωράκισης αναφέρεται στην ενίσχυση και προστασία τόσο της νομοθεσίας όσο και των εποπτικών αρχών στα πλαίσια αντιμετώπισης των οικονομικών εγκλημάτων. Το νομοθετικό πλαίσιο, οι κανόνες, οι διαδικασίες και ειδικότερα η «οχύρωση» των θεσμικών οργάνων καθιστούν ανθεκτικό το σύστημα απέναντι στις παραβάσεις, τη διαφθορά και την αυθαιρεσία. Αυτό επιτυγχάνεται με την κάλυψη των κενών όσον αφορά την υποστελέχωση των ελεγκτικών σωμάτων, την επιτάχυνση της ποινικής δικαιοσύνης, την ταχύτητα των διαδικασιών καθώς και την πλήρη αξιοποίηση των διεθνών πληροφοριών.

Ε) Στα πλαίσια του διασυνοριακού χαρακτήρα των οικονομικών εγκλημάτων που εξετάζουμε η διεθνής συνεργασία κρίνεται απαραίτητη. Οι χρηματοοικονομικές έρευνες υπερβαίνουν τα εγχώρια σύνορα και η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σε χώρες του εξωτερικού είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης των παράνομων εσόδων και της διαφθοράς. Οι επαφές με τους οικονομικούς φορείς άλλων χωρών επιβάλλονται στα πλαίσια της διερεύνησης παράνομης πράξης καθώς και στις περιπτώσεις επαναπατρισμού περιουσιακών στοιχείων. Η διεθνής συνεργασία είτε με την άτυπη μορφή της (διάλογοι επικοινωνίας κυρίως για την απόκτηση πληροφοριών) είτε με την επίσημη (αιτήματα αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής) βασίζεται στην αρχή της αμοιβαιότητας και σε συμφωνίες για την επιτυχία των ερευνών και την εξάλειψη των οικονομικών εγκλημάτων (Τσιρώνης, 2019:372). Οι διακρατικές συμφωνίες, η αυτόματη και υποχρεωτική ανταλλαγή πληροφοριών για τραπεζικά και φορολογικά δεδομένα, οι ψηφιακές πλατφόρμες μεταξύ των κρατών και η υιοθέτηση ενός κοινού πλαισίου οδηγιών και κατευθυντήριων γραμμών εξαλείφουν τις «γκρίζες ζώνες» και βελτιώνουν την ποιότητα των ελεγκτικών διαδικασιών.

ΣΤ) Είναι γεγονός πως η ψηφιακή πληροφορία και οι ψηφιακές πηγές (οι υπολογιστές, μέσα αποθήκευσης δεδομένων αποδεικτικών στοιχείων, λογισμικά τραπεζικής) κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων εντοπίζουν παραβάσεις στη μεταφορά χρηματοοικονομικών προϊόντων. Η ανάλυση οικονομικών δεδομένων και ψηφιακών στοιχείων επιτρέπει τη συλλογή και την ταυτοποίηση αποδεικτικών στοιχείων καθιστώντας τις νέες τεχνολογίες απαραίτητο εργαλείο για την τεχνική έρευνας και το ποιοτικό πλεονέκτημα της αποτελεσματικότητας (Τσιρώνης, 2019:374).

Ζ) Για την αντιμετώπιση περιπτώσεων οικονομικών εγκλημάτων και διαφθοράς απαιτείται εξειδικευμένη προσέγγιση και στρατηγική. Η επιστημονική κατάρτιση και η εξειδικευμένη γνώση του ανθρώπινου δυναμικού συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη απόδοτικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων. Οι ελεγκτές των χρηματοοικονομικών ελέγχων, οι επιθεωρητές και ερευνητές απαιτείται να είναι γνώστες της αγοράς, των τάσεων της και της ελεγκτικής διαδικασίας. Οι ελεγκτές έχουν ως γνώμονα τη συμμόρφωση με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα ενώ οι ερευνητές εστιάζουν στις σκόπιμα διαστρεβλωμένες λογιστικές πράξεις που αποκαλύπτουν την κακοδιαχείριση των πόρων και τα οικονομικά εγκλήματα (Σπανός, 2019:392). Η επάρκεια των υπαλλήλων

εξασφαλίζει στοχευμένο αποτέλεσμα καθώς η υποστελέχωση του προσωπικού αποδυναμώνει τη σωστή λειτουργία των εργασιών και υπονομεύει την αποτρεπτική λειτουργία του. Επιπλέον, η εναλλαγή του προσωπικού συγκαταλέγεται σε έναν από τους αποτελεσματικότερους μηχανισμούς ανίχνευσης και πρόληψης των οικονομικών εγκλημάτων (Σπανός, 2019:383).

6. Θεσμικές Δικλείδες Ελέγχου σε Εθνικό Επίπεδο

Οι θεσμικές δικλείδες ελέγχου βασίζονται σε αρχές, ενέργειες και ελεγκτικά σώματα με στόχο την αιτιολογημένη διαπίστωση της ορθής διαχείρισης του αντικειμένου του ελέγχου, σε συμμόρφωση με τη νομοθεσία. Αποτελούν το θεσμικό μηχανισμό υλοποίησης της αντεγκληματικής πολιτικής και εργαλείο ελέγχου για την εποπτεία, την αποτροπή, τον εντοπισμό των παραβάσεων, διασφαλίζοντας την εφαρμογή του νόμου. Τα είδη του ελέγχου κατηγοριοποιούνται ανάλογα με το υποκείμενο του ελέγχου (εσωτερικός ή εξωτερικός), το αντικείμενο ελέγχου (λογιστικός, φορολογικός) την έκταση (γενικός, ειδικός) και τον σκοπό προληπτικός ή κατασταλτικός. Η αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες περιλαμβάνει προληπτικά, εποπτικά, αποτρεπτικά και κατασταλτικά μέτρα.

Οι κυριότερες θεσμικές δικλείδες ελέγχου στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχουν ως εξής:

6.1 Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε) - Γενική

Διεύθυνση Δυνάμεων Ελέγχου Οικονομικών Συναλλαγών (ΓΔ-ΔΕΟΣ)

Ο φορολογικός έλεγχος είναι όλες εκείνες οι ενέργειες που πραγματοποιεί η φορολογική διοίκηση για να επιβεβαιώσει τη συμμόρφωση με τους φορολογικούς κανόνες. Αφορά τους άμεσους και έμμεσους φόρους, τα τέλη, την ορθή τήρηση των στοιχείων και βιβλίων των επιχειρήσεων, τις υποχρεώσεις των φυσικών προσώπων και νομικών οντοτήτων.

Στην χώρα μας η Αρχή που ελέγχει τη συμμόρφωση στην φορολογική νομοθεσία, τον εντοπισμό της φοροδιαφυγής και της είσπραξης των δημοσίων εσόδων είναι η Ανεξάρτητη

Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε). Αποστολή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων είναι μεταξύ των άλλων οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Η παρακολούθηση και ο έλεγχος της πορείας της βεβαίωσης και της είσπραξης των δημοσίων εσόδων και της εφαρμογής της κείμενης νομοθεσίας για την είσπραξή τους,

β) Η λήψη και η εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία των φορολογικών, τελωνειακών και λοιπών υπηρεσιών της, στους τομείς της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, του λαθρεμπορίου, της φορολογικής απάτης και της παραοικονομίας, της εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής και τελωνειακής νομοθεσίας, της βεβαίωσης και είσπραξης και της βελτίωσης της εισπραξιμότητας των δημοσίων εσόδων,

γ) Η έκδοση κανονιστικών αποφάσεων, εγκυκλίων, οδηγιών και λοιπών διοικητικών εγγράφων, που αφορούν εν γένει στην ερμηνεία και στην εφαρμογή των διατάξεων της φορολογικής, τελωνειακής και λοιπής νομοθεσίας, η οποία σχετίζεται με τους τομείς αρμοδιότητάς της,

δ) Η κατάρτιση των επιμέρους επιχειρησιακών σχεδίων φορολογικών, τελωνειακών και λοιπών ελέγχων αρμοδιότητάς της και ο προγραμματισμός ελέγχων για τη διαπίστωση της εφαρμογής της φορολογικής, τελωνειακής και λοιπής νομοθεσίας αρμοδιότητάς της. Επίσης, την αξιολόγηση και την ιεράρχηση των αιτημάτων ελέγχου που υποβάλλονται από άλλους φορείς,

ε) ο εντοπισμός φαινομένων φοροδιαφυγής, λαθρεμπορίου, φορολογικής απάτης, παραεμπορίου και παραοικονομίας και ο καταλογισμός της διαφεύγουσας φορολογητέας ύλης,

στ) ο εντοπισμός φαινομένων διαφθοράς, αδιαφανών διαδικασιών, αναποτελεσματικότητας, χαμηλής παραγωγικότητας και ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και μη τήρησης της νομιμότητας, που τυχόν παρατηρούνται στη λειτουργία και στη δράση των φορολογικών, τελωνειακών και λοιπών υπηρεσιών της,

ζ) Η εποπτεία και ο συντονισμός των ελεγκτικών φορολογικών, τελωνειακών και λοιπών υπηρεσιών που υπάγονται σε αυτήν, καθώς και η αξιολόγηση και ο έλεγχος των αποτελεσμάτων της δράσης τους σε σχέση με την επίτευξη των στόχων, που έχουν τεθεί με βάση τον επιχειρησιακό σχεδιασμό ελέγχων και τα προγράμματα επιχειρησιακής δράσης που έχει καταρτίσει η Αρχή,

η) η εισήγηση νομοθετικών διατάξεων και μέτρων για την ενίσχυση της φορολογικής και τελωνειακής συμμόρφωσης και την υποβολή προτάσεων για τη βελτίωση και την επιτάχυνση της εισπραξιμότητας των δημοσίων εσόδων (www.aade.gr).

Στο στρατηγικό σχέδιο 2026-2029 της ΑΑΔΕ αναφέρεται ρητά πως στόχοι της είναι να διασφαλίζει τα δημόσια έσοδα με δικαιοσύνη, ενισχύοντας τη φορολογική συμμόρφωση, καταπολεμώντας φαινόμενα φοροδιαφυγής, λαθρεμπορίου και οικονομικού εγκλήματος, να παρέχει υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, να συμβάλλει στην προστασία της δημόσιας υγείας, να υποστηρίζει τον υγιή ανταγωνισμό και τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και να καταβάλλει αποτελεσματικά και με διαφάνεια κρατικές και ενωσιακές ενισχύσεις. Η Α.Α.Δ.Ε δεσμεύεται πως ακολουθεί πιστά τις Αρχές και της Αξίες της Δικαιοσύνης, της Διαφάνειας, της Αμεροληψίας, της Λογοδοσίας, της Ακεραιότητας, της Αξιοκρατίας και της Αποτελεσματικότητας (ΑΑΔΕ, 2025).

6.1.1 Πλατφόρμα myDATA

Οι καινοτομίες της όπως η διαβίβαση όλων των λογιστικών στοιχείων και λογιστικών εγγραφών στην πλατφόρμα myDATA της Α.Α.Δ.Ε καθώς και η σύνδεση των φορολογικών μηχανισμών με την Α.Α.Δ.Ε αποτελεί ένα σύγχρονο εργαλείο διασταύρωσης δεδομένων και καταπολέμησης της φοροδιαφυγής. Το myDATA (my Digital Accounting and Tax Application) είναι μία ψηφιακή πλατφόρμα υποδοχής δεδομένων της, όπου διαβιβάζονται συνοπτικά και αναλυτικά το σύνολο των εσόδων και εξόδων που πραγματοποιεί μία οντότητα με υποχρέωση τήρησης λογιστικών βιβλίων και αρχείων.

Η βασική φιλοσοφία του myDATA είναι η δημιουργία μίας κεντρικής βάσης δεδομένων, μέσω της οποίας η ΑΑΔΕ μπορεί να πραγματοποιεί διασταύρωση συναλλαγών μεταξύ των οντοτήτων. Ο απώτερος σκοπός της πλατφόρμας είναι η λειτουργία ενός σύγχρονου ελεγκτικού μηχανισμού, που επιτρέπει συμφωνία των διαβιβαζόμενων δεδομένων με τη δήλωση φορολογίας εισοδήματος, τις δηλώσεις ΦΠΑ, τον παρακρατούμενο φόρο και λοιπές φορολογικές υποχρεώσεις. Στρατηγικοί στόχοι της φορολογικής διοίκησης είναι ο περιορισμός της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής και η δυναμική αξιοποίηση του myDATA ως προϋπολογιστικού εργαλείου δημοσίων εσόδων.

Το σύνολο των ηλεκτρονικών συστημάτων της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων και η ψηφιοποίηση όπως η πλατφόρμα myAADE, η χρήση POS και καρτών για

οικονομικές συναλλαγές, αλγόριθμοι και risk analysis είναι δικλείδες ελέγχου για τη φοροδιαφυγή.

6.1.2 ΓΔ-ΔΕΟΣ (Γενική Διεύθυνση Δυνάμεων Ελέγχου Οικονομικών Συναλλαγών)

Επιπροσθέτως, η νέα δομή της Α.Α.Δ.Ε, η ΓΔ-ΔΕΟΣ (Γενική Διεύθυνση Δυνάμεων Ελέγχου Οικονομικών Συναλλαγών) τέθηκε σε πλήρη επιχειρησιακή λειτουργία από τα μέσα Μαρτίου 2026, με αποστολή την αντιμετώπιση της μεγάλης φοροδιαφυγής και του οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος. Αντικαθιστά μετά από σχεδόν 30 χρόνια το πρώην ΣΔΟΕ (Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος) με νέα οργάνωση και εξειδικευμένες επιχειρησιακές μονάδες και με αξιοποίηση σύγχρονων εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης. Σκοπός της υπηρεσίας είναι ο έλεγχος της κίνησης κεφαλαίων, η αποκάλυψη περιπτώσεων διαφθοράς και απάτης, η προστασία της δημόσιας περιουσίας, με σκοπό την πρόληψη των σχετικών παραβάσεων, τη δίωξη των παραβατών και την προστασία των οικονομικών συμφερόντων του Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (www.aade.gr).

Ως νέο ελεγκτικό δίκτυο στοχεύει στη διεξαγωγή τουλάχιστον 30.000 ελέγχων για το 2026 για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής μέσω ηλεκτρονικών μέσων και διαδικτύου, την αντιμετώπιση της απάτης στον ενδοκοινοτικό ΦΠΑ, τη δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών και περιουσιακών στοιχείων. Ακόμη, στις αρμοδιότητες της ΔΕΟΣ εντάσσονται έρευνες ηλεκτρονικού οικονομικού εγκλήματος και έλεγχος ορθής εφαρμογής των διατάξεων που σχετίζονται με εθνικές και κοινοτικές επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις. Επίσης, θα υποβάλλει μηνυτήριες αναφορές στον αρμόδιο εισαγγελέα για εγκλήματα φοροδιαφυγής και επεκτείνει τη δράση της στον εντοπισμό ασφαλιστικών αδικημάτων (αδήλωτη εργασία) και ενημέρωση των αντίστοιχων φορέων. Επιπλέον, θα στηρίζεται σε τρεις κατηγορίες περιφερειακών μονάδων: των μονάδων Ειδικών Οικονομικών Ελέγχων (ΜΕΟΕΛ) Αττικής και Μακεδονίας, των Μονάδων Ειδικών Φορολογικών Ελέγχων (ΜΕΦΕΛ) σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα και Ηράκλειο και των Μονάδων Ειδικών Τελωνειακών Ελέγχων (ΜΕΤΕΛ). Υπό αυτό το πρίσμα, αποστολή της ΔΕΟΣ είναι η αντιμετώπιση της βαριάς φοροδιαφυγής, του λαθρεμπορίου, της δασμοφοροδιαφυγής καθώς και ο έλεγχος κίνησης κεφαλαίων. Τέλος, θα προβαίνει σε συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς (OLAF, INTERPOL, EUROPOL) στα πλαίσια της

ανταλλαγής πληροφοριών, του εντοπισμού και της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από το οικονομικό έγκλημα.

6.2 Η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες

Η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες συνιστά θεσμική δικλείδα και μηχανισμό ελέγχου που θεσμοθετήθηκε με τον Ν.4557/2018 καταργώντας το προηγούμενο θεσμικό της πλαίσιο του Ν.3691/2008 και την προηγούμενη ονομασία ως Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης. Η Αρχή απολαύει διοικητικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και οι αρμοδιότητές της ασκούνται με διαφάνεια και αμεροληψία. Αφορούν τη συγκέντρωση, ανάλυση, διερεύνηση και επεξεργασία ύποπτων συναλλαγών που περιέρχονται σε γνώση της και σχετίζονται με τα αδικήματα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και την αρμοδιότητα ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης. Η Αρχή λαμβάνει τις αναφορές ύποπτων συναλλαγών, τις αναλύει και τις διαβιβάζει στις εισαγγελικές και αστυνομικές αρχές για περαιτέρω έρευνα (Έκθεση Πεπραγμένων Α' Μονάδας, 2018).

Η Αρχή συγκροτείται από τον Πρόεδρο και δεκαεπτά (17) μέλη με τριετή θητεία και ισάριθμους αναπληρωτές. Σύμφωνα με το άρθρο 48 του νόμου αποτελείται από τρεις αυτοτελείς Μονάδες, με διακριτές αρμοδιότητες, προσωπικό και υποδομή. Η Αρχή απαρτίζεται από τρεις (3) επιμέρους Μονάδες ως εξής:

- Α' Μονάδα Διερεύνησης Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών η οποία συγκροτείται από τον Πρόεδρο και ένδεκα (11) μέλη της αρχής.
- Β' Μονάδα Χρηματοοικονομικών Κυρώσεων η οποία συγκροτείται από τον Πρόεδρο και δύο (2) μέλη της αρχής.
- Γ' Μονάδα Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης η οποία συγκροτείται από τον Πρόεδρο και τέσσερα (4) μέλη της αρχής.

6.3 Διεύθυνσης Οικονομικής Αστυνομίας (Δ.Ο.Α.)

Η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας (Δ.Ο.Α.), σύμφωνα με το άρθρο 24 του Ν. 4249/2014, έχει ως αποστολή την πρόληψη, έρευνα και καταστολή οικονομικών εγκλημάτων που τελέστηκαν εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου και της εθνικής οικονομίας γενικότερα και εμφανίζουν τα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος. Επίσης, μελετά, αναλύει, αξιολογεί και αξιοποιεί αναλόγως, σημαντικά, ειδικά ή ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, οικονομικά γεγονότα και κινήσεις, τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και σε διεθνές περιβάλλον. Επίσης, συνεργάζεται τόσο σε πληροφοριακό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο με άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες, Αρχές και φορείς σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις. Ακόμη, ασχολείται με την έρευνα, την πρόληψη και την καταστολή της αδήλωτης/ανασφάλιστης εργασίας και της εισφοροδιαφυγής, ακόμα και στις περιπτώσεις που δεν συνιστούν αξιόποινες πράξεις (Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α., 2023).

Η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελούν βασικές προτεραιότητες και στόχοι της Δ.Ο.Α.

6.4 Ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος

Στην παρ. 1 του άρθρου 2 του Ν.3943/2011 «καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών» προστέθηκε το άρθρο 17^Α στο Ν.2523/1997 για το θεσμό του Εισαγγελέα Οικονομικού εγκλήματος, ως όργανο για τη δίωξη φορολογικών και οικονομικών παραβάσεων. Ο θεσμός του Οικονομικού Εισαγγελέα εντάχθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που ψηφίστηκε στη Βουλή των Ελλήνων στις 06.06.2019 και τέθηκε σε ισχύ στις 01.07.2019, με τίτλο «Εισαγγελείς ειδικών καθηκόντων».

Ο Εισαγγελέας Οικονομικού εγκλήματος, σύμφωνα με το άρθρο 35 ΚΠΔ, διενεργεί έρευνα ή προκαταρκτική εξέταση για την εξακρίβωση τέλεσης φορολογικών και οικονομικής φύσεως εγκλημάτων, όταν αυτά διαπράττονται σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή βλάπτουν την Εθνική οικονομία. Με το

N.4512/2018 συστήθηκε η Διεύθυνση Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος που υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Οικονομικών η οποία εκτελεί τα καθήκοντά της υπό καθοδήγηση του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος σε όλη την επικράτεια (Μιχαλοπούλου, 2019:346-347).

Ο Εισαγγελέας Οικονομικού εγκλήματος, ο αναπληρωτής του και οι εισαγγελικοί λειτουργοί που τον συνεπικουρούν διατάσσουν την διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης από ανακριτικούς υπαλλήλους, τη Διεύθυνση Οικονομικού εγκλήματος και τους υπηρετούντες στο Τμήμα Επιστημονικού Προσωπικού του Γραφείου του. Επίσης, μπορούν να ζητήσουν από τον εποπτεύοντα αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου να προτείνει επιστήμονες με ειδικές γνώσεις για την προκαταρκτική εξέταση ή προανάκριση μιας υπόθεσης. Ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος μπορεί να έχει πρόσβαση σε κάθε πληροφορία που σχετίζεται με τα καθήκοντά και το έργο του για την έρευνα που πραγματοποιεί με σκοπό την καταπολέμηση της οικονομικής εγκληματικότητας, της φοροδιαφυγής, της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και διασφάλιση των συμφερόντων του ελληνικού δημοσίου. Δεν υπόκεινται σε περιορισμούς του νόμου για φορολογικό και τραπεζικό απόρρητο και έχει το δικαίωμα να επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα κατέχοντας έτσι τα εχέγγυα προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, εφόσον βέβαια τηρείται η αρχή της αναλογικότητας και ο σεβασμός στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, διότι εκείνα τυγχάνουν συνταγματικής προστασίας (Μιχαλοπούλου, 2019:349).

6.5 Ο Νόμος 5026/2023 (Πόθεν Έσχες) – Επιτροπή Ελέγχου

Ο Νόμος 5026/2023 αποτελεί τον τελευταίο βασικό νόμο για τις δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) και δηλώσεις οικονομικών συμφερόντων, ο οποίος τροποποιήθηκε με τους νόμους 5113/2024 και 5130/2024 εναρμονίζοντας το σύστημα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα διαφάνειας (ΕΑΔ, 2024). Συνιστά θεσμική δικλείδα ελέγχου για τον εντοπισμό του οικονομικού εγκλήματος της φοροδιαφυγής και του παράνομου πλουτισμού. Με τις ηλεκτρονικές πλέον δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης (ΔΠΚ) και οικονομικών συμφερόντων (ΔΟΣ) πραγματοποιείται αυτόματη άντληση στοιχείων από τράπεζες και φορολογικές βάσεις για τους υπόχρεους. Υπόχρεοι είναι πολιτικά πρόσωπα, γενικοί και ειδικοί γραμματείς Βουλής και Γενικής Κυβέρνησης και υποστηρικτικό

πολιτικό προσωπικό, υπόχρεοι αποκεντρωμένων διοικήσεων και τοπικής αυτοδιοίκησης, άτομα του τομέα δικαιοσύνης, υπόχρεοι ενόπλων δυνάμεων, σωμάτων ασφαλείας και συναφών υπηρεσιών, υπόχρεοι ελεγκτικών και οικονομικών υπηρεσιών, υπόχρεοι τομέα δημοσίων συμβάσεων και άλλες κατηγορίες υπευθύνων με θέσεις ευθύνης. Ο σκοπός του νόμου είναι η ενίσχυση της διαφάνειας και η αποτελεσματικότητα των ελέγχων με ένα μόνο αρμόδιο όργανο για τους ελέγχους και επιμερισμό των αρμοδιοτήτων (Ν.5026/2023).

6.6 Σωφρονιστικό σύστημα

Η σωφρονιστική μέριμνα εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής ως απάντηση με κατασταλτική μορφή δράσης. Οι ραγδαίες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις στη χώρα μας επηρέασαν σαφώς και το σωφρονιστικό σύστημα όπου επιβάλλονται αυστηρά κατασταλτικά μέτρα στο όνομα της διατήρησης της δημόσιας ασφάλειας. Με τον όρο σωφρονιστική αντεγκληματική πολιτική εννοούμε τις επιλογές του κράτους και τη διαμόρφωση ενός συστήματος που θα ορίζει τους τρόπους έκτισης των ποινών και την οργάνωση των φυλακών για την στέρηση της ελευθερίας (Ηλία, Σπυρέα, 2009).

6.7 Εθνική Αρχή Διαφάνειας (ΕΑΔ)

Η ενιαία και Ανεξάρτητη Αρχή της Διαφάνειας έχει τα απαιτούμενα εχέγγυα ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, σύμφωνα με τις καλές διεθνείς πρακτικές και τις απαιτήσεις του διεθνούς δικαίου. Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας ιδρύθηκε με τον νόμο 4622/2019 «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» και στοχεύει στο σχηματισμό μιας κοινωνικής πλειοψηφίας που απαιτεί και συμμετέχει ενεργά στη δημιουργία προτύπων και μηχανισμών προάγοντας τη διαφάνεια, την ακεραιότητα και τη λογοδοσία στο σύνολο της κοινωνίας, δημιουργώντας ένα περιβάλλον που δεν ευνοεί την ανάπτυξη των φαινομένων κακοδιοίκησης και διαφθοράς. Η μηδενική ανοχή στη διαφθορά και η ενίσχυση της διαφάνειας και των μηχανισμών λογοδοσίας είναι προτεραιότητά της. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Ν.4622/2019 προβλέπεται η συνεργασία της Αρχής με τους αρμόδιους δικαστικούς και εισαγγελικούς φορείς και με τις

δημόσιες αρχές που ασκούν ειδικές αρμοδιότητες σε θέματα οικονομικού ελέγχου, λογοδοσίας, διαφάνειας και καταπολέμησης της απάτης. Σε αυτές τις αρχές, φορείς και υπηρεσίες ενδεικτικά περιλαμβάνονται: το Υπουργείο Οικονομικών-Γ.Λ.Κ, το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.), η Ελληνική Αστυνομία και ειδικότερα οι υπηρεσίες της όπως η Οικονομική Αστυνομία, η Διεύθυνση Διαχείρισης & Ανάλυσης Πληροφοριών, η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων, η Διεύθυνση Εγκληματολογικών Ερευνών και η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης, η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (Ε.Υ.Π.) και ο Συνήγορος του Πολίτη (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4622, 2019:69). Στο θεσμικό της πλαίσιο προβλέπεται πρόσβαση των ελεγκτών της Αρχής στο Μητρώο Λογαριασμών Τραπεζών και Πληρωμών, έλεγχο των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) των υπόχρεων προς τούτο κατηγοριών προσώπων που περιλαμβάνονται στην αρμοδιότητα της Αρχής, όπως οι κατηγορίες αυτές προσδιορίζονται κάθε φορά από τις κείμενες διατάξεις (Εθνική Αρχή Διαφάνειας, 2019).

6.8 Αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών

Η αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών αποτελεί μηχανισμό αντεγκληματικής πολιτικής και θεσμική δικλείδα ελέγχου ως διεθνές πρότυπο φορολογικής συνεργασίας. Συνίσταται σε μια προηγμένη διαβίβαση πληροφοριών φορολογικού ενδιαφέροντος από τη χώρα πηγής του εισοδήματος στη χώρα κατοικίας του φορολογούμενου. Συντελείται σε αυτοματοποιημένη δράση μεταξύ των κρατών και όταν δεν έχει προηγηθεί έρευνα ή κάποια άλλη διαδικασία. Η ανταλλαγή πληροφοριών αποτελεί μέσο πραγμάτωσης της φορολογικής δικαιοσύνης και διαφάνειας καθώς τα κράτη έχουν τη δυνατότητα να διεξάγουν φορολογικούς ελέγχους και διασταυρώσεις πληροφοριών αποκαλύπτοντας την αδήλωτη φορολογητέα ύλη. Η αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών φαίνεται να είναι το σύγχρονο «δόρυ» καταστολής της παγκόσμιας φοροδιαφυγής/φοροαποφυγής (Δούβλης, 2015:769).

Με τη φορολογική συνεργασία ενισχύεται η φορολογική διαφάνεια, αποτρέπεται η φυγή κεφαλαίων σε φορολογικούς παραδείσους που διαβρώνουν τη φορολογική βάση των κρατών και αποφεύγεται η διπλή φορολόγηση. Ωστόσο, ελλοχεύουν κίνδυνοι για την

προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και των προσωπικών δεδομένων του φορολογούμενου. Το άρθρο 26 της Πρότυπης Σύμβασης του ΟΟΣΑ, βάσει του οποίου καταρτίζονται οι επιμέρους διμερείς Διεθνείς Συμβάσεις για την Αποφυγή της Διπλής Φορολογίας, θέτει κανόνες για το διεθνές φορολογικό απόρρητο (Τζαναβάρη, 2019).

6.9 Δικανική Λογιστική-Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Η αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων και της διαφθοράς τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα απαιτεί την χρήση μεθόδων και εργαλείων από διάφορους επιστημονικούς κλάδους. Ο μεγάλος όγκος των οικονομικών συναλλαγών διεθνώς και ιδιαίτερα στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων καθιστά απαραίτητη τη χρήση εξειδικευμένης στρατηγικής αντιμετώπισης των οικονομικών εγκλημάτων και της διαφθοράς. Νομικά, διοικητικά και σύγχρονα λογιστικά εργαλεία χρησιμοποιούνται στην ερευνητική διαδικασία για την αποκάλυψη και την τεκμηρίωση υποθέσεων οικονομικών εγκλημάτων ή διαφθοράς που σχετίζονται με τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες των οικονομικών μονάδων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (Σπανός, 2019:379).

Οι λογιστικές πολιτικές για την αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων αποδεδειγμένα οδήγησαν στο συμπέρασμα πως οι λειτουργικοί έλεγχοι, οι επιτροπές ελέγχου, οι εξειδικευμένοι εσωτερικοί έλεγχοι, η εναλλαγή του προσωπικού, οι καταγγελίες μαρτύρων καθώς και η δικανική λογιστική συγκαταλέγονται στους αποτελεσματικότερους μηχανισμούς ανίχνευσης και πρόληψης σε ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς (Σπανός, 2019:383).

Ο κλάδος της λογιστικής που ασχολείται με την υποβοήθηση ενός δικανικού συλλογισμού είναι ο κλάδος της δικανικής λογιστικής. Η χρηματοοικονομική λογιστική και ελεγκτική επεξεργάζεται, ελέγχει και παρουσιάζει τα χρηματοοικονομικά δεδομένα των οντοτήτων ενώ η δικανική λογιστική εφαρμόζει τις κατάλληλες τεχνικές και παρουσιάζει τα κατάλληλα τεκμήρια για την έρευνα οικονομικών εγκλημάτων, εστιάζοντας στο δόλο και την απάτη. Η συνεισφορά του επιστημονικού κλάδου της δικανικής λογιστικής στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα έγκειται στην αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων και της διαφθοράς κατασταλτικά αλλά και προληπτικά. Η δράση της ανιχνεύει την απάτη ερμηνεύοντας και αναλύοντας τις οικονομικές καταστάσεις και τα αποδεικτικά στοιχεία ελέγχου. Τα εργαλεία που παρέχονται για τη διαχείριση των

οικονομικών εγκλημάτων εντάσσονται κατά πλειοψηφία στη δικανική λογιστική (Σπανός, 2019:382).

Με την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα βελτιώνεται η αξιοπιστία, η πιστότητα και η διαφάνεια της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που αποτελεί απαίτηση από τους ενδιαφερόμενους.

Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος εκφέρει μια άποψη για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις στο σύνολό τους και δεν εστιάζει στην εκτίμηση των συναλλαγών, των ανθρώπων και των δράσεων. Στον αντίποδα, η δικανική λογιστική έρευνα ξεκινά με σκεπτικισμό και αμφισβητεί την εγκυρότητα των εγγράφων για την αποκάλυψη του δόλου και της απάτης, αν αυτά υφίστανται. Υπό αυτό το πρίσμα, η δικανική λογιστική δεν αποτελεί εντατικότερο έλεγχο αλλά διαφορετική στάση συμβάλλοντας έτσι στην αποκάλυψη των οικονομικών εγκλημάτων (Σπανός, 2019:393)

6.10 Μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προληπτική αντεγκληματική πολιτική

Με το αρ.5 του Ν.4557/2018 που αφορά το θεσμικό πλαίσιο για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες προσδιορίζονται ρητώς τα «υπόχρεα πρόσωπα», φυσικά ή νομικά πρόσωπα που ο νόμος ορίζει ως υπεύθυνα για την εφαρμογή μηχανισμών και συγκεκριμένων διαδικασιών αντιμετώπισης ξεπλύματος χρήματος και φοροδιαφυγής. Ειδικότερα, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, τα πιστωτικά ιδρύματα, οι δικηγόροι, οι συμβολαιογράφοι, οι φοροτεχνικοί, οι μεσίτες ακινήτων, οι έμποροι πολύτιμων μετάλλων αλλά και οι πάροχοι υπηρεσιών εικονικών νομισμάτων υποχρεούνται στην εφαρμογή μέτρων δέουσας επιμέλειας πελατών, ως εργαλεία και δικλείδες ελέγχου στο πεδίο των υπόχρεων προσώπων.

Ως καθήκοντα για τα υπόχρεα πρόσωπα, τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη περιλαμβάνουν την αναγνώριση των πελατών και την επαλήθευση της ταυτότητά τους (Risk based approach), την ταυτοποίηση του πραγματικού δικαιούχου, τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με το σκοπό της επιχειρηματικής σχέσης και την παρακολούθηση των πελατών, ιδίως των νέων (Know your customer- KYC), (Αιτιολογική έκθεση Ν.4557/2018).

Η προσέγγιση με βάση τον κίνδυνο (Risk based approach) έγκειται στο ότι οι ελεγκτικοί μηχανισμοί των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να αξιολογούν το ρίσκο έκθεσής τους στη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων και με ποιες διαδικασίες θα τον αντιμετωπίσουν προληπτικά και αποτελεσματικά. Αυτό πραγματοποιείται με βάση διάφορες παραμέτρους όπως την έρευνα των επιχειρησιακών συναλλαγών των πελατών τους, τις ανώνυμες συναλλαγές και τη γεωγραφική τοποθεσία που δραστηριοποιούνται. Επίσης, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται στην τήρηση όλων των αρχείων στην περίπτωση ελέγχου της συμμόρφωσης με τους κανόνες αλλά και σε περίπτωση ποινικής διερεύνησης.

Η υπηρεσία «Know your customer- KYC» στοχεύει στην ταυτοποίηση των πελατών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με σκοπό την παρακολούθηση της νομιμότητας των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, τη διαδρομή του χρήματος και την αποφυγή νομιμοποίησης παράνομων εσόδων.

Στα μέτρα δέουσας επιμέλειας εντάσσονται, ακόμη, οι αναφορές από μια σειρά προσώπων για ύποπτες συναλλαγές που σχετίζονται με το φαινόμενο της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων (δικηγόροι, δημοσιογράφοι). Όταν υπάρχει η υποψία ύποπτων συναλλαγών όπου η φύση τους δεν ταιριάζει με την επαγγελματική δραστηριότητα του πελάτη ή γίνεται πολύπλοκη μπορεί να κινήσει υποψίες για νομιμοποίηση εσόδων από έκνομες ενέργειες και να αναφερθούν στην Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών. Επιπλέον, τα υπόχρεα πρόσωπα μπορούν να εφαρμόσουν και μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας όταν συντρέχουν περιστάσεις που λόγω της φύσεως συνεπάγονται αυξημένο κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας ειδικά στις περιπτώσεις συναλλαγών με χώρες υψηλού κινδύνου όπως π.χ. τρίτες χώρες. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν να προβλέψουν πιθανούς κινδύνους που σχετίζονται με ορισμένα προφίλ πελατών, με πολιτικά εκτιθέμενα πρόσωπα, με άτομα που εμπλέκονται σε διασυνοριακές πληρωμές καθώς και αυτούς τους τομείς δραστηριότητας που προκαλούν το ξέπλυμα χρήματος σύμφωνα με τις συστάσεις της FATF.

7. Θεσμικές Δικλείδες Ελέγχου σε Ευρωπαϊκό & Διεθνές Επίπεδο

7.1 Ομάδα χρηματοοικονομικής δράσης - FATF (Financial Action Task Force)

Ως απάντηση στο παγκόσμιο αρχιτεκτόνημα του ξεπλύματος «βρώμικου» χρήματος ήρθε το 1989 στο Παρίσι η πρωτοβουλία μιας Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force-FATF), ως διεθνής οργανισμός, στο πλαίσιο της συνάντησης των G7, πρώτα μέλη της άτυπης αυτής ομάδας. Η έδρα της βρίσκεται στις εγκαταστάσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α) (Βασιλαντωνοπούλου, 2019:264).

Πρόκειται για διακυβερνητικό σώμα που δημιουργήθηκε από τους Υπουργούς των Κρατών -Μελών της, το οποίο παρέχει οδηγίες, συστάσεις και τις αξιολογεί καθώς επίσης θέτει κανόνες και ελέγχει την εφαρμογή τους με σκοπό την καταπολέμηση του “μαύρου χρήματος” και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (Αρχή Καταπολέμησης Νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, 2018).

Από νομική άποψη η FATF δε διαθέτει νομική υπόσταση και είναι αδέσμευτη από κάθε διεθνές κείμενο και συγκεκριμένο χρονικό διάστημα λειτουργίας (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007). Ανανεώνεται με εντολή της ηγετικής ομάδας των G20 πλέον και λογοδοτεί μόνο έναντι της συστατικής της ομάδας. Συστάθηκε με στόχο την υιοθέτηση προτύπων και την προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής νομικών, ρυθμιστικών και επιχειρησιακών μέτρων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλων σχετικών απειλών κατά της ακεραιότητας του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, όπως τη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής (aade.gr).

Η FATF χαράσσει την πολιτική της για την καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος από το λαθρεμπόριο των ναρκωτικών και χαρακτηρίζεται από δύο άξονες, εκείνον που προωθεί ποινικές ρυθμίσεις (π.χ. συστάσεις για ποινικοποίηση δραστηριοτήτων με τις οποίες ξεπλένονται έσοδα από εγκληματικές ενέργειες) και το δεύτερο με προληπτικά στοιχεία, για την προστασία του χρηματοπιστωτικού τομέα (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007).

Η FATF ηγείται της παγκόσμιας δράσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη διακίνηση ναρκωτικών και το παράνομο εμπόριο των όπλων. Διερευνά τις μεθόδους με τις οποίες νομιμοποιούνται τα παράνομα

κεφάλαια, θέτει διεθνή πρότυπα για το μετριασμό των κινδύνων και αξιολογεί αν οι χώρες λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα. Οι 40 συστάσεις της για το ξέπλυμα χρήματος και άλλες 9 ειδικές συστάσεις για την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας καθορίζουν τις αρχές δράσης και επιτρέπουν στις χώρες ένα μέτρο ευελιξίας στην εφαρμογή αυτών, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες και τα συνταγματικά τους πλαίσια. Περισσότερες από 200 χώρες δεσμεύονται να εφαρμόσουν τις επιταγές της FATF στο πλαίσιο μιας συντονισμένης παγκόσμιας προσπάθειας για την πρόληψη των οικονομικών εγκλημάτων, της διαφθοράς και της τρομοκρατίας. Ως φορέας χάραξης πολιτικής, εργάζεται για να δημιουργήσει την απαραίτητη πολιτική βούληση για την υλοποίηση εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών μεταρρυθμίσεων σε αυτούς τους τομείς (fatf.gafi.org).

7.2 Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε)

Στα πλαίσια του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τα ναρκωτικά και το έγκλημα λειτουργεί το Παγκόσμιο Πρόγραμμα κατά του Ξεπλύματος Χρήματος (Global Programme Against Money Laundering – GPML). Το Παγκόσμιο Πρόγραμμα κατά της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες, των Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας βοηθά τα κράτη μέλη με νομικές, οικονομικές και δικαστικές αρχές έτσι ώστε να αναπτύξουν αποτελεσματικά τα κανονιστικά τους πλαίσια για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τις θεσμικές υποδομές και δεξιότητες των επαγγελματιών που απαιτούνται για την εφαρμογή τους. Το GPML έχει δεσμευτεί να προωθήσει τον εθνικό συντονισμό και την περιφερειακή και διεθνή συνεργασία σε θέματα που αφορούν τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (Global Programme against Money Laundering, 1997).

7.3 Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α – Ο.Ε.Κ.Δ)

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α), ως διεθνής οργανισμός θεσπίζει διεθνή πρότυπα και υποστηρίζει την εφαρμογή τους από τη βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων και την ενίσχυση των πολιτικών για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής έως την ενίσχυση της εκπαίδευσης και την καταπολέμηση της διεθνούς φοροδιαφυγής. Συνεργάζεται στενά με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής των κρατών -μελών και υποστηρίζει πως στον παγκοσμιοποιημένο

κόσμο όπου οι εγκληματίες δρουν πέρα από σύνορα οι αρχές επιβολής του νόμου πρέπει να μπορούν να συμβαδίζουν. Η αντιμετώπιση των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών βασίζεται όχι μόνο στην αποτελεσματική ικανότητα έρευνας των αρχών επιβολής του νόμου σε εγχώριο επίπεδο αλλά και στην πρόσβαση σε διαθέσιμα εργαλεία και δίκτυα για την ανταλλαγή πληροφοριών. Ένα πλήθος δεικτών χρησιμοποιείται ως εργαλεία από τις φορολογικές αρχές για τις έρευνες και τις πιθανές διώξεις (O.E.C.D, 2019).

7.4 Ευρωπαϊκή Αρχή για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες – AMLA

Η AMLA συστήθηκε κατόπιν προτάσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως συντονιστικός φορέας για την συνεργασία των εθνικών Μονάδων Χρηματοοικονομικών πληροφοριών όσον αφορά το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η λειτουργία της ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2025 με έδρα του Οργανισμού στην Φρανκφούρτη. Η δράση της επικεντρώνεται σε εποπτικό ρόλο για την εφαρμογή της διαφάνειας και της λογοδοσίας στην μετακίνηση χρημάτων συμπεριλαμβανομένων και των κρυπτονομισμάτων (European Union, 2022).

7.5 Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (EPPO)

Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία είναι ανεξάρτητη εισαγγελική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αρμοδιότητα να διερευνά, να διώκει και να παραπέμπει στη δικαιοσύνη εγκλήματα κατά του προϋπολογισμού της Ε.Ε, όπως εγκλήματα απάτης, διαφθοράς ή σοβαρής διασυνοριακής απάτης στον τομέα του Φ.Π.Α και νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και οργανωμένο έγκλημα. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία λειτουργεί ως ενιαία αρχή σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες της Ε.Ε και συνδυάζει ευρωπαϊκές και εθνικές προσπάθειες επιβολής του νόμου σε μια ενιαία, αδιάλειπτη και αποδοτική προσέγγιση. Επιδιώκει να αποτελέσει ένα αξιόπιστο ευρωπαϊκό δικαστικό ίδρυμα με παγκόσμια εμβέλεια. Η εντολή της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου της Ε.Ε (epo.europa.eu).

7.6 Ο Οργανισμός Egmont Group

Ο οργανισμός Egmont Group αποτελεί ένα σύνολο 155 Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (Μ.Χ.Π.) από όλο τον κόσμο με σκοπό να κατανοήσει τους κινδύνους τους ξεπλύματος χρήματος και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και να προωθήσει τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών παγκοσμίως. Υποστηρίζει τις Μονάδες για μια συστηματοποιημένη διεθνής συνεργασία στην αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών και συστήνει την ανταλλαγή έμπειρου προσωπικού για τη βελτίωση της εμπειρογνομosύνης. Η ηλεκτρονική πλατφόρμα Egmont Secure Web για την ανταλλαγή της τεχνογνωσίας και χρηματοοικονομικών πληροφοριών μεταξύ των Μονάδων συμβάλλει στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (Εκθεση Πεπραγμένων Α΄ Μονάδας, 2018).

Υπό αυτό το πρίσμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε το ηλεκτρονικό δίκτυο FIU.NET για τη σύνδεση των Μ.Χ.Π. της Ε.Ε. Το FIU.NET ως εξειδικευμένο δίκτυο υπολογιστών αποτελεί δίαυλο επικοινωνίας για ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των Μ.Χ.Π. της Ε.Ε. (Εκθεση Πεπραγμένων Α΄ Μονάδας, 2018).

7.7 Eurojust- Interpol

Η υπηρεσία Eurojust, η οποία ιδρύθηκε το 2002 με απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ, έχει ως στόχο την υποστήριξη και την ενίσχυση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών για την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος. Επιδιώκει τη βελτίωση της αποδοτικότητας των εθνικών δικαστικών αρχών και την αντιμετώπιση του σοβαρού διασυνοριακού και οργανωμένου εγκλήματος και την αποτελεσματική παραπομπή των δραστών στη δικαιοσύνη. Οι συντονιστικές συναντήσεις που πραγματοποιούνται μεταξύ των κρατών μελών εστιάζουν μεταξύ των άλλων εγκλημάτων και στην απάτη και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Τσιρώνης, 2019:369).

Η Interpol, επίσης, υποστηρίζει την επικοινωνία μεταξύ των κρατών κατά τη διερεύνηση υποθέσεων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Υιοθέτησε μια σειρά

ψηφισμάτων για την καταπολέμηση της διεθνούς νομιμοποίησης εσόδων αλλά και τη δήμευση εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων (Savona, 2005:39).

8. Αξιολόγηση Αντεγκληματικής Πολιτικής της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

Το κρίσιμο ερώτημα αφορά την αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής και την αξιολόγησή της. Ο αριθμός των ερευνών, οι ασκήσεις ποινικών διώξεων και ελέγχων, τα μητρώα των πραγματικών δικαιούχων, η συμμόρφωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι αναφορές των ύποπτων συναλλαγών και των καταγγελιών, η διεθνής συνεργασία, τα δεσμευμένα περιουσιακά στοιχεία αλλά και ο σεβασμός στα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου καθιστούν την αξιολόγηση της αντεγκληματικής πολιτικής πολυεπίπεδη και πολυπαραγοντική. Πραγματοποιείται παρακάτω κριτική αξιολόγηση που προκύπτει από το ευρωπαϊκό και ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, την επιστημονική βιβλιογραφία και αιτιολογικές εκθέσεις των εποπτικών αρχών.

8.1 Αξιολόγηση βάσει των εκθέσεων απολογισμού της Α.Α.Δ.Ε 2021-2025

Η έννοια της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων έγκειται στο κατά πόσο εκπληρώνουν τους στόχους για τους οποίους διενεργούνται, δηλαδή αν επιτυγχάνεται η αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης και η μείωση της φοροδιαφυγής. Οι φορολογικοί έλεγχοι και η ενίσχυση των μέσων και μηχανισμών ελέγχου περιλαμβάνονται στις κατασταλτικές δράσεις της Α.Α.Δ.Ε για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και τη διαχείριση του κινδύνου της μη συμμόρφωσης των ιδιωτών και των επιχειρήσεων.

Για το οικονομικό έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες προϋπόθεση είναι η ύπαρξη βασικών αδικημάτων από το οποίο πηγάζουν τα παράνομα προς νομιμοποίηση έσοδα όπως το λαθρεμπόριο και οι τελωνειακές παραβάσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ετήσιες εκθέσεις απολογισμού της ΑΑΔΕ παρέχουν εμπειρικά δεδομένα που τεκμηριώνουν την ανησυχητική έκταση και της νομιμοποίησης παράνομων εισοδημάτων.

Παρουσιάζονται κάτωθι τα αποτελέσματα των δράσεων στον τομέα της φοροδιαφυγής, του λαθρεμπορίου και των κατασχέσεων -δεσμεύσεων από τα αρμόδια όργανα τις ΑΑΔΕ.

8.1.1 Φορολογικοί έλεγχοι

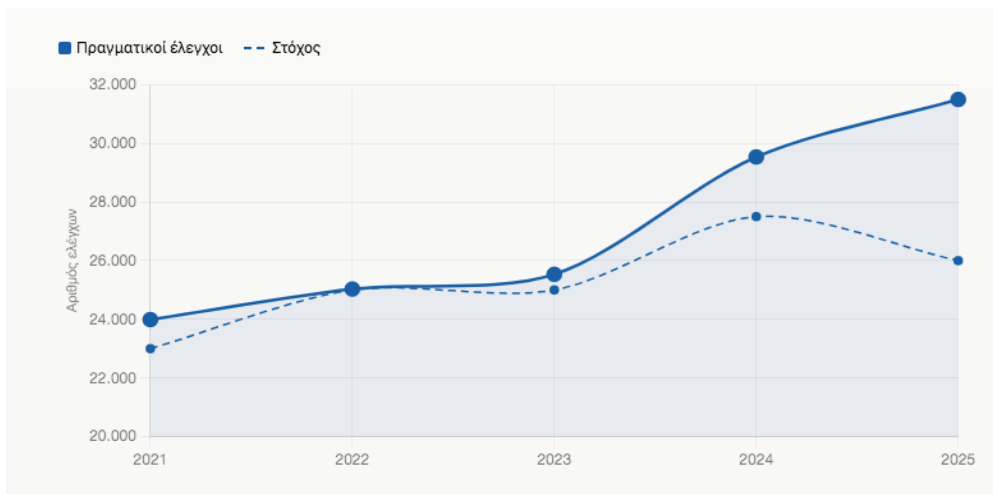
Το 2021 διενεργήθηκαν 23.990 φορολογικοί έλεγχοι (από ΔΟΥ, ΦΑΕ, ΚΕΜΕΕΠ, ΚΕΦΟΜΕΠ) έναντι των στόχων 23.000 ελέγχων, με αντίστοιχη βεβαίωση φορολογικής οφειλής 3,3 δισ. € (έναντι στόχου 1,3 δισ. €). Πραγματοποιήθηκε ολοκλήρωση 1.108 ερευνών από τις ΥΕΔΔΕ (Υπηρεσία Ερευνών και Διασφάλισης Δημοσίων Εσόδων) για την καταπολέμηση της απάτης Φ.Π.Α και της φοροδιαφυγής γενικότερα, έναντι στόχου 800 ερευνών.

Το 2022 διενεργήθηκαν 25.031 φορολογικοί έλεγχοι έναντι 25.000 του στόχου. Τα βεβαιωθέντα ποσά από ελέγχους ανήλθαν το 2022 σε 1,71 δισ. €, έναντι 3,3 δισ. € το 2021 (ετήσιος στόχος 2022: 1,8 δισ. €). Η εν λόγω διαφορά οφείλεται, κατά κύριο λόγο, σε συγκεκριμένη βεβαίωση ύψους περίπου 1,4 δισ. € από μια υπόθεση ελέγχου κατά το μήνα Δεκέμβριο του 2021. Οι εισπράξεις ανήλθαν σε 197,7 εκατ. € το 2022, αυξημένες κατά 10% σε σχέση με το προηγούμενο έτος (179,7 εκατ. €). Επίσης, το 2022 πραγματοποιήθηκε ολοκλήρωση 1.108 ερευνών από τις ΥΕΔΔΕ, έναντι στόχου 900 ερευνών. Συνολικά διαφυγόντα έσοδα και πρόστιμα από λοιπές έρευνες φοροδιαφυγής ύψους 498,9 εκατ. €, έναντι στόχου 130 εκατ. €.

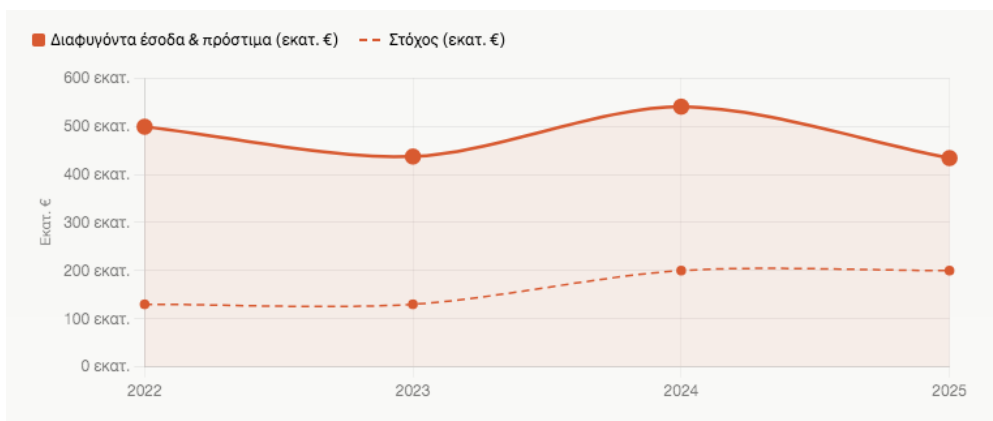
Το 2023 διενεργήθηκαν 25.533 φορολογικοί έλεγχοι έναντι στόχου 25.000 ελέγχων και έγινε ολοκλήρωση 1.205 ερευνών από τις ΥΕΔΔΕ, έναντι στόχου 900 ερευνών. Συνολικά διαφυγόντα έσοδα και πρόστιμα από λοιπές έρευνες φοροδιαφυγής ύψους 437 εκατ. €, έναντι στόχου 130 εκατ. €. Τα βεβαιωθέντα ποσά ανήλθαν στα 1,73 δις.ευρώ. Οι εισπράξεις ανήλθαν στο ποσό των 171,5 εκατ.ευρώ.

Το 2024 διενεργήθηκαν 29.533 φορολογικοί έλεγχοι έναντι στόχου 27.500 ελέγχων και έγινε ολοκλήρωση 1.163 ερευνών από τις ΥΕΔΔΕ, έναντι στόχου 885 ερευνών. Συνολικά διαφυγόντα έσοδα και πρόστιμα από λοιπές έρευνες φοροδιαφυγής ύψους 540,6 εκατ. €, έναντι στόχου 200 εκατ. €. Τα βεβαιωθέντα ποσά ανήλθαν στα 2,55 δις.ευρώ. Οι εισπράξεις ανήλθαν στο ποσό των 365,5 εκατ.ευρώ. Το έτος 2025 διενεργήθηκαν 31.492 φορολογικοί έλεγχοι έναντι του στόχου 26.000 ελέγχων. Ολοκληρώθηκαν 1.165 έρευνες από τις ΥΕΔΔΕ έναντι στόχων 900 ερευνών. Συνολικά διαφυγόντα έσοδα και πρόστιμα από λοιπές έρευνες φοροδιαφυγής ύψους 433,8 εκατ. €, έναντι στόχου 200 εκατ. €. Τα βεβαιωθέντα ποσά ανήλθαν στα 2,77 δις.ευρώ και οι εισπράξεις ανήλθαν στο ποσό των 312,60 εκατ.ευρώ.

Γράφημα 1. Εξέλιξη πραγματικών ελέγχων και στόχων ΑΑΔΕ, 2021-2025

Γράφημα 2. Διαφυγόντα έσοδα και πρόστιμα ΑΑΔΕ έναντι στόχου, 2022-2025

Παρατηρούμε, όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω διαγράμματα ανοδική πορεία των φορολογικών ελέγχων που ξεπερνά τους στόχους κάθε έτους, γεγονός που σημαίνει βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αντίστοιχων υπηρεσιών (Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Α.Α.Δ.Ε, 2021-2025). Από το έτος 2022 δημιουργήθηκε ένας μοναδικός ID προτεραιοποίησης στο πληροφοριακό σύστημα για την παρακολούθηση των υποθέσεων και η φορολογική διοίκηση βελτιώθηκε όσον αφορά την ακεραιότητα των διαδικασιών. Τα έτη 2024 και 2025, επίσης, παρατηρείται ραγδαία αύξηση των βεβαιωμένων ποσών.

Επιπλέον, η ΑΑΔΕ το 2021 διενήργησε 64.439 επιτόπιους ελέγχους σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, ολοκληρώνοντας τον επιχειρησιακό της σχεδιασμό. Το έτος 2022 διενεργήθηκαν συνολικά 80.763 μερικοί επιτόπιοι έλεγχοι από τις ΔΟΥ και τις ΥΕΔΔΕ, έναντι στόχου 57.500 ελέγχων. Το έτος 2023 διενεργήθηκαν επίσης συνολικά 75.835

μερικοί επιτόπιοι έλεγχοι από ΔΟΥ, ΕΛΚΕ και ΥΕΔΔΕ, συμπεριλαμβανομένων και 3.533 ελέγχων εκτός του τεθέντος στόχου των 49.500 ελέγχων. Το έτος 2024 διενεργήθηκαν συνολικά 79.734 μερικοί επιτόπιοι έλεγχοι από ΔΟΥ, ΦΑΕ, ΕΛΚΕ και ΥΕΔΔΕ και το έτος 2025 διενεργήθηκαν 68.484 μερικών επιτόπιοι έλεγχοι από τις φορολογικές υπηρεσίες.

8.1.2 Τελωνειακοί έλεγχοι και καταπολέμηση λαθρεμπορίου 2021-2025

Στο πλαίσιο της καταπολέμησης του λαθρεμπορίου και κατ' επέκταση και της φοροδιαφυγής και αποσκοπώντας στη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και του υγιούς ανταγωνισμού στην εμπορική δραστηριότητα, οι Τελωνειακές Αρχές και οι Κινητές Ομάδες Ελέγχου (ΚΟΕ) πραγματοποιούν κάθε έτος πλήθος ελέγχων, σε υλοποίηση του ετήσιου επιχειρησιακού σχεδίου. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται τα δεδομένα για τα έτη 2021-2025:

Πίνακας 1. Έλεγχοι δίωξης, στόχοι, καταλογισμοί ΑΑΔΕ, 2021-2025

Έτος	Έλεγχοι δίωξης	Στόχος ελέγχων	Καταλογ. πράξεις	Καταλογισμός (€)
2021	86.636	66.000	15.811	217,1 εκατ.
2022	86.588	75.000	13.625	197,8 εκατ.
2023	90.362	79.900	11.725	339,6 εκατ.
2024	92.350	84.000	11.268	251,9 εκατ.
2025	96.266	87.000	12.096	322,3 εκατ.

Παρατηρούμε πως οι έλεγχοι δίωξης που πραγματοποιούνται από τα Τελωνεία και τις ΚΟΕ υπερκαλύπτουν τους ετήσιους στόχους των ελέγχων και σημειώνεται σημαντική βελτίωση τα έτη 2023, 2024 και 2025. Στην περίπτωση των καταλογιστικών πράξεων παρά την αύξηση των ελέγχων ο αριθμός τους μειώνεται που πιθανότατα οφείλεται στη βελτίωση της συμμόρφωσης. Οι καταλογισμοί σε ευρώ παρουσιάζουν ενδιαφέρονσα διακύμανση με κορυφή το 2023 με 339,6 εκατ.ευρώ.

Επίσης, οι εισπράξεις έναντι των βεβαιωθέντων ποσών (προστίμων, πολλαπλών τελών, δασμών και φόρων) από απλές τελωνειακές παραβάσεις και λαθρεμπορίες διαμορφώθηκαν σε 11,0 εκατ. € το έτος 2022 και παρουσίασαν μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος κατά 4,7% (11,5 εκατ. € το 2021). Το 2023, οι εισπράξεις έναντι των βεβαιωθέντων ποσών ανέρχονται σε 12,7 εκατ. €, το 2024 σε 14 εκατ. € και το 2025 σε 13,2 εκατ. €. Διαπιστώνεται πως υπάρχει μεγάλο κενό μεταξύ καταλογισμού και είσπραξης. Η ενίσχυση των μηχανισμών είσπραξης θα μπορούσε να βελτιώσει σημαντικά την είσπραξιμότητα.

8.1.3 Αποτελεσματικότητα Α.Α.Δ.Ε

Η ΑΑΔΕ το 2025 στο πλαίσιο της αποστολής της, ενίσχυσε τη συμμόρφωση των φορολογούμενων με την σωστή ενημέρωσή τους και την υποβοήθηση στις φορολογικές τους υποχρεώσεις και επίσης με την πρόοδο της τεχνολογίας προέβη σε δράσεις για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, του λαθρεμπορίου όπως ελέγχους και ψηφιακές διασταυρώσεις. Με την αναβάθμιση της πλατφόρμας myData, τις ψηφιακές μεταρρυθμίσεις και τις καταγγελίες πολιτών διασφάλισε την ενιαία εφαρμογή του ελεγκτικού της σχεδιασμού (Έκθεση Απολογισμού ΑΑΔΕ, 2025).

Ωστόσο, υπάρχει έδαφος για τον εντοπισμό και τη διαχείριση των κινδύνων για την αποδοτικότερη λειτουργία του συστήματος και βελτίωση της περιορισμένης αποτελεσματικότητας των ελέγχων. Σύμφωνα με την έκθεση του ελεγκτικού συνεδρίου το σύστημα φορολογικού ελέγχου της ΑΑΔΕ είναι καλά εδραιωμένο αλλά οι παράγοντες κινδύνου δεν είναι προσαρμοσμένοι στο είδος και το μέγεθος των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να μην εντοπίζεται ισοδύναμα ο κίνδυνος φοροδιαφυγής από τα όργανα ελέγχου. Ακόμη, δεν εντοπίστηκε διαδικασία αξιολόγησης εκ των υστέρων της αποτελεσματικότητας των «παραγόντων κινδύνου», δηλαδή αν οι υποθέσεις που επιλέχθηκαν πληρούσαν τα κριτήρια για αυξημένη πιθανότητα φοροδιαφυγής και παραβατικής συμπεριφοράς.

Επίσης, δεν υπάρχει πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης των επεμβάσεων από τις ελεγκτικές υπηρεσίες στον πίνακα προτεραιοποίησης των προς έλεγχο υποθέσεών τους. Συγκεκριμένα, στο πληροφοριακό σύστημα η διάκριση των προτεραιοποιημένων από τις λοιπές υποθέσεις είναι δύσκολη και ο πίνακας των προταυροποιημένων υποθέσεων δεν

αποτυπώνει με ακρίβεια τους παράγοντες κινδύνου ώστε να προσδιορίζεται κατάλληλα ο έλεγχος. Οι ελεγκτές συχνά μεταβάλλουν τη σειρά των ελέγχων εξαιτίας των εκκρεμών υποθέσεών τους, των υποχρεωτικών ελέγχων και τις υπό παραγραφή περιπτώσεις και δεν έχουν θεσπιστεί δικλείδες που να αιτιολογούν την παράκαμψη. Οι ελεγκτικές υπηρεσίες επιλέγουν κατά απόλυτη διακριτική ευχέρεια τον τρόπο και την υλοποίηση των ελέγχων δίχως να λογοδοτούν για την επιλογή, την επάρκεια και την ποιότητα των ελεγκτικών ενεργειών με αποτέλεσμα να μην διασφαλίζεται η ίση μεταχείριση των φορολογουμένων και μειώνουν την Ανεξαρτησία του φορέα (Εκθεση Ελεγκτικού Συνεδρίου, 2023).

Το σύστημα διασφάλισης των ικανοτήτων του ελεγκτικού προσωπικού και διασφάλισης της ακεραιότητας χρήζει διαρκούς ανάπτυξης καθώς εμφανίζει αδυναμίες (Εκθεση Ελεγκτικού Συνεδρίου, 2023). Υπάρχει σύστημα ανάπτυξης ικανοτήτων και ήθους του ελεγκτικού δυναμικού αλλά παρουσιάζει αδυναμίες αφού δεν αξιολογείται το ήθος και η ακεραιότητα ή δεν προσφέρονται κίνητρα για αποφυγή της διαφθοράς (Εκθεση Ελεγκτικού Συνεδρίου, 2023).

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το έργο της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στη μάχη κατά της φοροδιαφυγής. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής η Αρχή απέστειλε στην ΑΑΔΕ 355 υποθέσεις για φοροδιαφυγή, εκδόθηκαν 204 εντολές ελέγχου και οριστικοποιήθηκαν 221 υποθέσεις με πρόστιμα 98,3 εκατ.ευρώ. Τα βεβαιωμένα ποσά για ξέπλυμα χρήματος ανέρχονται στα 2,4 δις.ευρώ ενώ βεβαιωμένα χρέη προς το Δημόσιο ξεπερνούν τα 50.000 ευρώ.

8.2 Συγκριτική ανάλυση εκθέσεων της ΕΑΔ για το Πόθεν Έσχες - Αποτελεσματικότητα ελέγχων

Ο θεσμός του πόθεν έσχες χαρακτηρίζεται από δομική ευαλωτότητα και το νομοθετικό πλαίσιο χρήζει τροποποιήσεων καθώς αυτό τεκμηριώνεται από την Ομάδα κρατών κατά της Διαφθοράς (Greco). Η Greco συστήνει την περαιτέρω βελτιστοποίηση και ενίσχυση της εποπτείας των δηλώσεων περιουσιακών στοιχείων και οικονομικών συμφερόντων των ατόμων στα οποία έχουν ανατεθεί υψηλά εκτελεστικά καθήκοντα (GrecoRC5, 2020).

Η ετήσια έκθεση απολογισμού της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας για το έτος 2023 αναφέρει τις δράσεις της Αρχής για την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου, την

ενδυνάμωση των δικλείδων ελέγχου και την εδραίωση της ακεραιότητας και διαφάνειας. Πραγματοποιήθηκαν 276 έλεγχοι περιουσιακής κατάστασης από τις δύο οργανικές μονάδες, Μονάδα Επιθεωρήσεων και Ελέγχων (ΜΕΕ) και Γενική Διεύθυνση Ακεραιότητας και Λογοδοσίας (ΓΔΑΛΟ) που έχουν την αρμοδιότητα για τον έλεγχο των υπόχρεων προσώπων σε ΔΠΚ και ΔΟΣ. Διερευνήθηκαν 88 καταγγελίες κατά δημοσίων υπαλλήλων ή λειτουργών με αντικείμενο τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, την άσκηση ιδιωτικού έργου χωρίς νόμιμη άδεια από την υπηρεσία, τυχόν εμπλοκή σε δραστηριότητες ασυμβίβαστες με τη δημόσια θέση και απόκρυψη θυρίδας. Εντοπίστηκαν περιπτώσεις παραβάσεων (γενική αναφορά), ανακρίβειες ως προς τα υπόλοιπα των τραπεζικών λογαριασμών, μη δήλωση μετοχών ύψους 53.500 ευρώ, αγορές ακινήτων που δεν δικαιολογούνται και αδιευκρίνιστες πιστώσεις ύψους 785.000 ευρώ (ΕΑΔ, 2023).

Για το έτος 2024, η αιτιολογική έκθεση της ΕΑΔ αναφέρει τη διενέργεια των ελέγχων περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) και λογιστικών-οικονομικών ελέγχων από καταγγελίες κατά δημοσίων λειτουργών ή υπαλλήλων (46 καταγγελίες) από τη Μονάδα Επιθεωρήσεων και Ελέγχων με αντικείμενο τον αδικαιολόγητο πλουτισμό τους. Διαπιστώθηκαν παραβάσεις σε 23 ολοκληρωμένους ελέγχους (μετρήσιμα αποτελέσματα) όπως άσκηση ιδιωτικού έργου χωρίς άδεια από την υπηρεσία, μη υποβολή ΔΠΚ από υπόχρεο πρόσωπο, υποβολή ανακριβών ΔΠΚ, καταθέσεις σε τραπεζικούς λογαριασμούς ποσού 381.151,50 ευρώ που δεν δικαιολογούσαν τα δηλωθέντα εισοδήματα, αγορά αυτοκινήτου που δεν δικαιολογούνταν από τις εμφανείς πηγές εσόδων. Επίσης, οικογενειακές δαπάνες οι οποίες δεν καλύπτονταν από πηγές εισοδημάτων. Με βάση τις εκθέσεις ελέγχου της ΕΑΔ βεβαιώθηκαν φόροι, εισφορές και πρόστιμα, συνολικού ποσού 125.308,80 ευρώ και ο έλεγχος βρίσκεται σε εξέλιξη (Ε.Α.Δ, 2024). Επίσης, έγινε έλεγχος σε 309 ΔΠΚ & ΔΟΣ από τη Γενική Διεύθυνση Ακεραιότητας και Λογοδοσίας και εντοπίστηκαν απόκρυψη θυρίδας καθώς και ανακρίβειες ως προς τα δηλωθέντα επενδυτικά προϊόντα.

Στον παρακάτω πίνακα γίνεται η συγκριτική ανάλυση των εκθέσεων της ΕΑΔ για τον έλεγχο Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης (Πόθεν Έσχες):

Πίνακας 2. Δείκτες ελέγχων περιουσιακής κατάστασης

Δείκτης	Έκθεση Α 2023	Έκθεση Β 2024
Σύνολο ελέγχων περιουσιακής κατάστασης	276	332
MEE — έλεγχοι ΔΠΚ	17	23
ΓΔΑΛΟ — ΔΠΚ & ΔΟΣ	259	309
Καταγγελίες MEE	88	46

Διαπιστώνεται αύξηση του ελεγκτικού έργου της ΕΑΔ για τις υποθέσεις που ανατίθενται σε αυτήν προς έλεγχο από την Επιτροπή Ελέγχου, με το φορέα να κάνει καλύτερη τεκμηρίωση με μετρήσιμα αποτελέσματα που βελτιώνουν την ποιότητα του έργου. Η μείωση των καταγγελιών αποτυπώνει μια θετική εξέλιξη καθώς αποδεικνύει την μεγαλύτερη συμμόρφωση των υπόχρεων στη νομιμότητα και βελτίωση της συμπεριφοράς τους. Ωστόσο, ο θεσμός δέχεται παρεμβάσεις εφόσον υπάγεται στην Επιτροπή Ελέγχου της Βουλής και υπονομεύει εκ των πραγμάτων την αξιοπιστία των διαδικασιών. Η συμμόρφωση στις αρχικές συστάσεις παραμένει ελλιπής (GrecoRC5, 2024). Επίσης, σύμφωνα με την έκθεση του ΟΟΣΑ, τα ποσοστά υποβολής δηλώσεων οικονομικών συμφερόντων παραμένουν χαμηλά και υπάρχει αδυναμία στη συστηματική επαλήθευση των δηλώσεων των υπόχρεων. Αυτό καταδεικνύει την ανεπάρκεια της ελεγκτικής ικανότητας.

8.3 Αποτελέσματα ελέγχων βάσει των εκθέσεων της Δ.Ο.Α

Σύμφωνα με τις εκθέσεις της Δ.Ο.Α διαπιστώθηκαν παραβάσεις των φορολογικών διατάξεων κατά τα τελευταία έτη ως εξής:

Το έτος 2018 διεξήχθησαν 335 έλεγχοι για φορολογικές παραβάσεις από φυσικά και νομικά πρόσωπα ενώ ολοκληρώθηκαν 218 υποθέσεις και σχηματίστηκαν 149 δικογραφίες. Η ετήσια έκθεση του 2018 αναφέρει παραβάσεις της φορολογικής νομοθεσίας όπως μη έκδοση αποδείξεων, δελτίων και παραστατικών στις δραστηριότητες των επιχειρήσεων, απόκρυψη φορολογητέας ύλης με εικονικά στοιχεία, ψευδείς δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος, αλλοίωση Φορολογικών Ταμειακών Μηχανισμών. Η ζημία του Δημοσίου για φοροδιαφυγή ανέρχεται στα 775.257,94 ευρώ (Ετήσια έκθεση Δ.Ο.Α, 2018).

Όσον αφορά τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες η Δ.Ο.Α χειρίστηκε 26 υποθέσεις και σχηματίστηκαν 33 δικογραφίες κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας.

Το έτος 2019 διεκπεραιώθηκε μεγαλύτερος αριθμός δικογραφιών, ήτοι 342 με εκτιμώμενη ζημία Δημοσίου από τα αδικήματα φοροδιαφυγής κατά 84.737,13 ευρώ. Το 2019 χειρίστηκε 27 υποθέσεις για ξέπλυμα χρήματος και σχηματίστηκαν 29 δικογραφίες (Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α, 2019).

Το έτος 2020, 282 υποθέσεις ολοκληρώθηκαν και 267 δικογραφίες σχηματίστηκαν κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας. Η ζημία του Δημοσίου τα για τα διαπραχθέντα αδικήματα φοροδιαφυγής ανέρχεται στα 26.103.218,80 ευρώ. Επίσης, χειρίστηκε 17 υποθέσεις για ξέπλυμα χρήματος και σχηματίστηκαν 17 δικογραφίες (Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α, 2020).

Στο επόμενο έτος 2021, ολοκληρώθηκαν 255 υποθέσεις και σχηματίστηκαν 235 δικογραφίες με εκτιμώμενη ζημία για το Δημόσιο ύψους 6.606.694,20 ευρώ. Η Δ.Ο.Α χειρίστηκε 15 υποθέσεις για ξέπλυμα χρήματος και 16 δικογραφίες (Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α, 2021). Τέλος, στο πλαίσιο της φοροδιαφυγής η Δ.Ο.Α χειρίστηκε 903 υποθέσεις και 197 δικογραφίες. Η βεβαιωμένη ζημία για το Δημόσιο υπολογίζεται στα 23.595.648,87 ευρώ. Η Δ.Ο.Α χειρίστηκε 12 υποθέσεις για ξέπλυμα χρήματος και σχηματίστηκαν 9 δικογραφίες κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας (Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α, 2023).

Συγκεκριμένα, παρατηρούμε την αύξηση του αριθμού των υποθέσεων εξάρθρωσης εγκληματικών οργανώσεων από το έτος 2018 στο έτος 2019 για να παραμείνει σε υψηλά επίπεδα και τα επόμενα έτη. Αξιοσημείωτη είναι η ζημία για το Δημόσιο που επιδέχεται διακυμάνσεις στα έτη που ερευνούμε, από ελάχιστη εκτοξεύεται σε μέγιστο ποσό αποκαλύπτοντας το βάθος της.

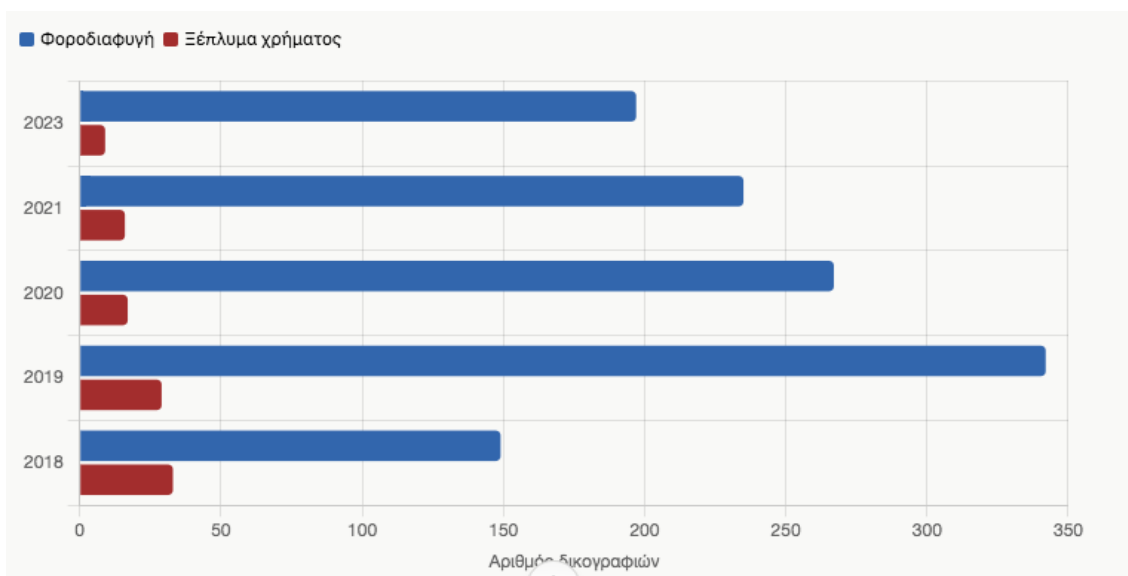
Σύμφωνα με τις Ετήσιες Εκθέσεις της Δ.Ο.Α για τα ως άνω έτη, η Υπηρεσία εξέτασε υποθέσεις που στόχευαν στην ολική ή μερική αποφυγή της φορολογικής υποχρέωσης, με εικονικές δαπάνες, ανακριβείς φορολογικές υποθέσεις, μη απόδοση ΦΠΑ και αλλοίωση των βιβλίων και στοιχείων. Σε πολλές περιπτώσεις το έγκλημα της φοροδιαφυγής συνυπήρχε με άλλα οικονομικά εγκλήματα.

Με βάση τα συμπεράσματα και τις συστάσεις της Γνωμοδότησης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, παρά τις προσπάθειες που εκδηλώθηκαν, η φορολογική απάτη, η φοροδιαφυγή, η φοροαποφυγή καθώς και η νομιμοποίηση παράνομων εσόδων εξακολουθούν να καταλαμβάνουν τεράστια έκταση σε σχέση με τα

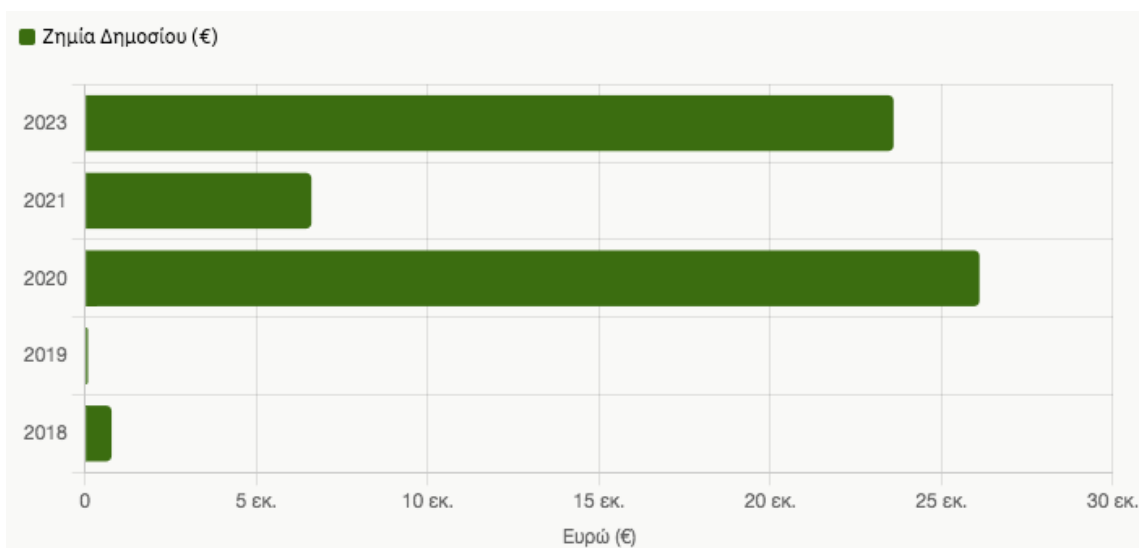
δημόσια οικονομικά των κρατών μελών της ΕΕ. Σε εθνικό επίπεδο, η Δ.Ο.Α υλοποίησε δράσεις με στόχους που περιγράφονται στο Πρόγραμμα Αντεγκληματικής Πολιτικής 2020-2024 και στο Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ελληνικής Αστυνομίας 2021-2025. Οι στόχοι αναφέρονται σε ποσοτικούς μετρήσιμους δείκτες, ιδιαίτερα για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής (Ετήσια έκθεση ΔΟΑ, 2023).

Στα παρακάτω γραφήματα μπορούμε να παρατηρήσουμε τα δεδομένα των εκθέσεων.

Γράφημα 3. Εξέλιξη φοροδιαφυγής και ξέπλυματος χρήματος

Γράφημα 4. Ζημία Δημοσίου ανά έτος

Όσον αφορά τη Δ.Ο.Α δεν υπάρχει ανοικτή πρόσβαση σε δεδομένα ή αποτελέσματα υποθέσεων και δεν τεκμηριώνεται επάρκεια προσωπικού. Αναφέρεται ενίσχυση διαφάνειας, ακεραιότητας και λογοδοσίας αλλά δεν υπάρχει αυτοτελής μηχανισμός

εσωτερικού ελέγχου και κώδικας δεοντολογίας ξεχωριστός από την Ελληνική Αστυνομία που αποδυναμώνει τη θεσμική θωράκιση και την Ανεξαρτησία. Ωστόσο, αναφέρεται ξεκάθαρα η διεθνής συνεργασία με Europol, Interpol και Olaf.

8.4 Αξιολόγηση των σωφρονιστικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα

Ο υπερπληθυσμός στις ελληνικές φυλακές χαρακτηρίζει την Ελλάδα ως αποκλίνουσα συμπεριφορά εξαιτίας της αύξησης των κρατουμένων και της έλλειψης χώρου για την κράτησή τους. Οι αλλαγές στον αριθμό των κρατουμένων περιγράφονται από τον Κουλούρη ως παλιρροϊκό φαινόμενο. Την περίοδο από το 2016 έως το 2018 επήλθε η «άμπωτη» (αποσυμφόρηση των φυλακών) με την εφαρμογή ειδικών νόμων για να ακολουθήσει η επάνοδος της «πλημμυρίδας» μετά το έτος 2019. Ο διαθέσιμος χώρος ανά κρατούμενο υπολείπεται με βάση τις διεθνείς προδιαγραφές για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Σε αυτό το πλαίσιο το σωφρονιστικό σύστημα ακυρώνει την σωφρονιστική μεταρρύθμιση (Κουλούρης, 2020).

Η έκθεση ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου το έτος 2021 για την αποτελεσματικότητα των φυλακών μαρτυρά ένα μεγάλο χάσμα ανάμεσα στους θεσμοθετημένους στόχους και την εφαρμογή των δράσεων. Το ελληνικό σύστημα προάγει το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας με την ορθή μεταχείριση των κρατουμένων. Ωστόσο, οι δράσεις της εκπαίδευσής τους, της ψυχαγωγίας αλλά και της επαγγελματικής τους κατάρτισης για την ομαλή επανένταξη στην κοινωνία καθίστανται αδύνατες. Σύμφωνα με τον έλεγχο, παρατηρήθηκαν σημαντικές παραλείψεις που δε συνάδουν με τον αρχικό στόχο και με τις συστάσεις των ευρωπαϊκών ή διεθνών οργανισμών για εντοπισμό των αδυναμιών του συστήματος. Δεν ελήφθησαν υπόψη οι αντικειμενικές ανάγκες επανένταξης και δεν διασφαλίστηκε η ισότιμη πρόσβασή τους σε προγράμματα. Επίσης το αρμόδιο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη δεν διέθετε στοιχεία ούτε για τους πόρους που απαιτούνται ούτε για τους πόρους που διατίθενται με αποτέλεσμα να μην μπορεί να αξιολογηθεί αν οι πόροι είναι επαρκείς για την εκτέλεση των δράσεων. Έτσι, δεν επιτρέπεται η λήψη διορθωτικών μέτρων (Ετήσια Έκθεση Ελεγκτικού Συνεδρίου, 2021).

8.5 Αξιολόγηση της FATF & της Αρχής Καταπολέμησης από εγκληματικές δραστηριότητες για την Ελλάδα

Η αξιολόγηση της FATF για την Ελλάδα έλαβε χώρα κατά τα έτη 2018 -2019. Η διαδικασία αφορούσε αφενός αξιολόγηση προς την συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (40 συστάσεις της FATF), αφετέρου αξιολόγηση ως προς την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής τους (Έκθεση Πεπραγμένων Α Μονάδας 2018).

Η αξιολόγηση της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) για την χώρα μας αναφέρει πως η Ελλάδα διαθέτει τα θεμέλια για μια αποτελεσματική δράση κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Διαθέτει επίσης ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο που επιδέχεται βελτιώσεις για να εναρμονιστεί πλήρως με τις συστάσεις της (FATF, 2018). Οι αρχές συνεργάζονται αποτελεσματικά και χρησιμοποιούν εργαλεία για την αντιμετώπιση των εγκληματικών φαινομένων. Η χώρα εφαρμόζει επιτυχώς μέτρα δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων που σχετίζονται με την τρομοκρατία. Διατυπώνει, επίσης, πως οι ελληνικές αρχές συνεργάζονται με ξένες ομολόγες τους τόσο για την ανταλλαγή πληροφοριών όσο και για τη δημιουργία των δικών τους υποθέσεων προς διερεύνηση (www.fatf-gafi.org).

Οι τράπεζες ανιχνεύουν ολοένα και περισσότερο τις παραβατικές συναλλαγές και τον κίνδυνο. Ωστόσο, οι δικηγόροι, οι φοροτεχνικοί σύμβουλοι και άλλες μη χρηματοοικονομικές οντότητες δεν κατανοούν πλήρως του κινδύνους που αντιμετωπίζουν. Επιβεβαιώνει ότι το εμπόριο ναρκωτικών στην χώρα μας είναι ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Άλλοι κίνδυνοι περιλαμβάνουν τη διαφθορά, τη φοροδιαφυγή και τη λαθραία μεταφορά μεταναστών. Οι κίνδυνοι χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στη χώρα προέρχονται κυρίως από εγχώριες τρομοκρατικές ομάδες. Τέλος, εστιάζει στην σημαντική καθυστέρηση στις δικαστικές διαδικασίες που εμποδίζουν την αποτελεσματική δίωξη και δήμευση περιουσιακών στοιχείων (www.fatf-gafi.org).

Η Περιοδική Έκθεση Τυπολογιών 2021-2023 της Μονάδας Α (Hellenic-FIU) της Αρχής για το ξέπλυμα χρήματος αναλύει τις τυπολογίες (μεθόδους) που χρησιμοποιούν οι παραβάτες για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Αναλύει τις

μεθόδους δράσεις των εγκληματικών δικτύων για το λαθρεμπόριο καυσίμων: χρήση «μπροστινών» σε πρατήρια, έκδοση εικονικών τιμολογίων, πώληση νοθευμένων καυσίμων. Διαπίστωσε ότι τα παράνομα κέρδη ξεπλένονται με επενδύσεις σε ακίνητα και αγορά πολυτελών σκαφών. Οι υποθέσεις «Carousel» και η Διασυνοριακή Απάτη ΦΠΑ επίσης αποτελούν συνήθη μέθοδο νομιμοποίησης: Εμπλοκή εδραιωμένων εταιρειών με εικονικές εταιρείες (ανύπαρκτα πρόσωπα διαχειριστών) που συστήνονται επί τούτου, και λειτουργούν με αδιαφανείς διαδικασίες. Τα αγαθά και υπηρεσίες πωλούνται μεταξύ των εταιρειών με σκοπό τον ισοσκελισμό στις δηλώσεις ΦΠΑ και έτσι δεν αποδίδεται ο αναλογούντας Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στο κράτος. Πρόκειται για ένα κύκλωμα που ανταλλάσσει εκατομμύρια ευρώ με τη μορφή ενός «Carousel» εις βάρος του Ελληνικού Δημοσίου και στρέβλωση της αγοράς. Στη συνέχεια οι «δικαιούχοι» των κερδών, έχοντας προσδώσει νομιμοφάνεια στα κέρδη από την απάτη των φόρων προβαίνουν στη διάθεσή αυτών στη νόμιμη αγορά (Έκθεση Πεπραγμένων Ά Μονάδας, 2018).

Η έκθεση αποκαλύπτει ακόμη τις μεθόδους νομιμοποίησης με τυχερά παίγνια μέσω κερδισμένων δελτίων και τη συνεργασία πρακτορείων, τις ηλεκτρονικές απάτες και τις μεταφορές παράνομων χρημάτων και την κατάχρηση του κανόνα De Minimis. Επίσης, αναδεικνύει τις σύγχρονες μεθόδους εγκληματικών δράσεων με τη χρησιμοποίηση των κρυπτονομισμάτων και επισημαίνει όχι μόνο τη ζημία των εθνικών πόρων αλλά και τη στρέβλωση της αγοράς μέσω του αθέμιτου ανταγωνισμού αφού οι δράστες μπορούν και προσφέρουν προϊόντα σε χαμηλότερες τιμές. Τέλος, αναλύει την αποδιοργάνωση των δικτύων μέσω της διάδοσης του τρόπου με τον οποίο δρουν και ξεπλένουν το χρήμα οι εγκληματικές οργανώσεις και την ευαισθητοποίηση των υπόχρεων προς την Αρχή προσώπων που έχουν ελεγκτικές αρμοδιότητες και έγκαιρη ενημέρωση της (Έκθεση Πεπραγμένων Ά Μονάδας 2018).

8.6 Συγκριτική ανάλυση των εκθέσεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας 2021-2025

Βάσει των ερευνών και των ετήσιων εκθέσεων της ΕΡΡΟ καταλήγουμε στα εξής δεδομένα:

Πίνακας 3. Δραστηριότητες ΕΡΡΟ

ΈΤΟΣ ΈΡΕΥΝΑΣ	2021	2022	2023	2024	2025
Ενεργές έρευνες	17	41	53	84	175
Εκτ. συνολικές ζημίες	42,9 εκατ. €	404,6 εκατ. €	708,7 εκατ. €	1,71 δισ. €	2,68 δισ. €
Υποθέσεις ΦΠΑ/Τελωνεία	0	3	6	15	25
Εκτ. ζημίες ΦΠΑ/Τελωνεία	0	227,5 εκατ. €	414,7 εκατ. €	489 εκατ. €	1,33 δισ. €
Υποθέσεις νομιμοποίησης	1	3	10	16	21
Δεσμεύσεις που εκδόθηκαν	0	1	0	7,14 εκατ. €	77,58 εκατ. €

Παρατηρούμε μια ανησυχητική επιδείνωση της εγκληματικότητας από το έτος 2021 στο έτος 2025 που σαφέστατα οφείλεται στην αύξηση της δυνατότητας ελέγχων και αποτελεσματικότητας εντοπισμού. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των ενεργών ερευνών σε ελληνικό έδαφος αυξήθηκε από 17 το 2021 σε 175 το 2025, ενώ οι εκτιμώμενες συνολικές ζημίες εκτινάχθηκαν από 42,9 εκατ. € σε 2,68 δισ. €. Καθώς αυξάνεται ο αριθμός των ερευνών αυξάνεται και η εκτιμώμενη ζημία για την χώρα. Το ξέπλυμα χρήματος, βάσει των εκθέσεων, συνδέεται με εγκληματικές οργανώσεις που χρησιμοποιούν εικονικές εταιρείες και πολύπλοκες τραπεζικές συναλλαγές για την απάτη στο ΦΠΑ και τις παράνομες επιδοτήσεις που εκμεταλλεύονται (π.χ αγροτικές επιδοτήσεις). Η πλειονότητα των υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας προέρχεται από τις εθνικές Αρχές π.χ Α.Α.Δ.Ε, Οικονομική Αστυνομία αλλά και από καταγγελίες ιδιωτών.

Η ΕΡΡΟ επισημαίνει γενικότερα πως τα εγκλήματα εις βάρος των οικονομικών συμφεροντων της Ε.Ε ανέρχονταν σε περισσότερα απ' ότι έδειχναν τα στατιστικά στοιχεία και πως οι εθνικοί φορείς δεν είχαν ασχοληθεί με τη διερεύνησή τους (Ετήσια Έκθεση ΕΡΡΟ, 2024:4-5). Η πλειονότητα των υποθέσεων αφορά απάτες σε ευρωπαϊκές

δαπάνες και χρηματοδοτικά προγράμματα, δηλαδή περιπτώσεις κακής χρήσης επιδοτήσεων ή κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, κρίνει αρνητικά την Ελλάδα για το βαθμό που οι εθνικές αρχές γνωστοποιούν την υπόνοια απάτης και επισήμανε πως τα θεσμικά όργανα πρέπει να ενισχύσουν τους μηχανισμούς τους (Ετήσια Έκθεση ΕΡΡΟ, 2025). Για την ΕΡΡΟ η Ελλάδα κρίνεται αυστηρά όσον αφορά την αντεγκληματική πολιτική της διότι υπάρχουν αρκετές στρατηγικές καταπολέμησης της απάτης και έλεγχοι αλλά ανεπάρκεια στο αποτέλεσμα (Ετήσια Έκθεση ΕΡΡΟ, 2024:5). Τονίζει επίσης ότι χρήζει ενίσχυση των ψηφιακών ικανοτήτων και νέων τεχνολογιών και το ανθρώπινο δυναμικό υποστελεχωμένο.

8.7 Συγκριτική ανάλυση των οικονομικών εγκλημάτων βάσει των εκθέσεων του Ο.Ο.Σ.Α

Οι εκθέσεις του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα αναγνωρίζουν σημαντική πρόοδο της Ελλάδας για την φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα κατά την περίοδο 2020-2024 ωστόσο επισημαίνουν τα αγκάθια της υπάρχουσας πολιτικής. Ενώ η αντιμετώπιση του φαινομένου της φοροδιαφυγής είναι αποτελεσματικότερη με τα νέα δεδομένα εφαρμογής αντεγκληματικής πολιτικής, η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος πραγματοποιείται με πολύ αργό ρυθμό.

Συγκεκριμένα, η έκθεση του 2020 διαπιστώνει την αποφυγή των φόρων από αυτοαπασχολούμενους, ελεύθερους επαγγελματίες, τη δήλωση ψευδών εισοδημάτων σε σύγκριση με τα τραπεζικά δεδομένα και τονίζει το υψηλό ποσοστό στον ΦΠΑ. Επίσης, τεκμαίρει την ύπαρξη μιας σκιώδους οικονομίας και αδήλωτης εργασίας. Υποστηρίζει πως υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης για την αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων όπως τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες με βάση την αξιολόγηση της FATF και αναγνωρίζει τη συνεργασία της Ελλάδας με τη FATF. Ο ΟΟΣΑ συστήνει την ύπαρξη κινήτρων για ηλεκτρονικές πληρωμές, ηλεκτρονικές ταμειακές μηχανές και ηλεκτρονική τιμολόγηση. Ακόμη, τονίζει την ανάγκη για μείωση των φορολογικών συντελεστών (OECD Economic Surveys Greece, 2020:15-16). Αναφορικά με τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων επισημαίνει πως η Ελλάδα αντιμετωπίζει σημαντικές καθυστερήσεις στις έρευνες (OECD Phase 4, 2022:32). Η Ελληνική FIU αναγνωρίζεται ρητά ως ανεξάρτητη αρχή στο πλαίσιο της αντιμετώπισης του ξεπλύματος (OECD Phase 4, 2022, σ. 31).

Η έκθεση έτους 2023, επίσης, τονίζει τη βελτίωση στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής μέσω της ψηφιοποίησης του εισπρακτικού μηχανισμού αλλά και των φορολογικών ελέγχων (OECD Economic Surveys Greece, 2023:34). Επισημαίνει, πως εφαρμόζονται κίνητρα για ηλεκτρονικές συναλλαγές που ευνοούν τη διαφάνεια ωστόσο υπάρχουν ακόμη λειτουργικές αδυναμίες (ανεπαρκή πληροφοριακά συστήματα). Αναφέρει πως το ποσοστό ΦΠΑ είναι πολύ υψηλό για την Ελλάδα. Για την καταπολέμηση του ξέπλυματος χρήματος επισημαίνει πως η Ελλάδα υστερεί ακόμη σε έρευνες για το συγκεκριμένο οικονομικό έγκλημα. Ο ΟΟΣΑ συστήνει την αυτόνομη λειτουργία της ΑΑΔΕ, την απλοποίηση των διαδικασιών και την ψηφιοποίηση των φορολογικών ελέγχων.

Η έκθεση του 2024 καταγράφει τη σημαντική πρόοδο στη μείωση της φοροδιαφυγής χάρη στη ψηφιοποίηση των συναλλαγών και των φορολογικών ελέγχων. Συστήνει τη συνέχισή τους και την ψηφιακή δυνατότητα για φορολόγηση των αυτοαπασχολουμένων (OECD Economic Survey, 2024:17,21). Όσον αφορά το ξέπλυμα χρήματος υποστηρίζει πως ο περιορισμός χρήσης μετρητών σε συναλλαγές ακινήτων μειώνει τη δράση του φαινομένου και ενισχύει τη διαφάνεια. Στην έκθεση του 2024 γίνεται εκτενής αναφορά στη διαφθορά, στην υπό αμφισβήτηση αθέμιτη επιρροή και στα μέτρα κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Επισημαίνει επίσης πως χρήζει βελτίωση η νομοθεσία για τους καταγγέλλοντες (whistleblowing) των οικονομικών εγκλημάτων και ανησυχεί για την παραγραφή υποθέσεων διατηρώντας έτσι τη θεσμική θωράκιση σε χαμηλά επίπεδα. Επίσης, η έκθεση αναφέρεται σε ανεπαρκείς ανθρώπινους πόρους για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων υποθέσεων και των μεταφραστικών υπηρεσιών. Η έκθεση αναλύει επιπλέον τα προβλήματα που υπάρχουν στην Ελλάδα όσον αφορά γραφειοκρατικά εμπόδια που δυσκολεύουν νέες επιχειρήσεις καθώς και κλειστά επαγγέλματα που αποτελούν τροχοπέδη για τον υγιή ανταγωνισμό.

Ωστόσο, η πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ "Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026" κατατάσσει τη χώρα μας στη 2η θέση μεταξύ των κρατών-μελών και εταίρων ως προς τη βελτίωση του στρατηγικού πλαισίου για τη δημόσια ακεραιότητα. Η Έκθεση αποτυπώνει πως ενισχύθηκε η λογοδοσία, πραγματοποιείται ολιστική εθνική στρατηγική κατά της διαφθοράς, πλήρης συμμόρφωση στα πρότυπα διαχείρισης σύγκρουσης συμφερόντων και σημαντική πρόοδος σε lobbying και χρηματοδότηση κομμάτων. Ακόμη διατυπώνει την ύπαρξη ψηφιακών εργαλείων και ανοικτών δεδομένων που ενισχύουν την πρόσβαση στην

πληροφορία (Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026). Έτσι, η χώρα υιοθετεί συστηματικά τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών, επενδύει σε σύγχρονα θεσμικά εργαλεία και μετατρέπει τις μεταρρυθμίσεις σε απτά αποτελέσματα.

9. Σύγκλιση, γειτνίαση & επικάλυψη των φορέων για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης από παράνομες δραστηριότητες ως προς τα κριτήρια ποιοτικής αξιολόγησης

Λαμβάνοντας υπόψη τα ποιοτικά κριτήρια αξιολόγησης της αντεγκληματικής πολιτικής και τα εμπειρικά δεδομένα των κυριότερων φορέων με βάση τις εκθέσεις που οι ίδιοι εκδίδουν και αναλύουν, μπορούμε να προβούμε σε έναν δομημένο συλλογισμό για την αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής στη φοροδιαφυγή και τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων. Η επιλογή των φορέων πραγματοποιήθηκε με γνώμονα πως οι συγκεκριμένοι φορείς εμπλέκονται άμεσα στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, είτε ως εθνικά ελεγκτικά σώματα, είτε ως διεθνικά εποπτικά σώματα.

Στους Πίνακες 4 & 5 εξάγονται τα λογικά συμπεράσματα για την αντεγκληματική πολιτική που προκύπτουν από τα στοιχεία που αναλύθηκαν και βασίζονται σε ποιοτική κλίμακα: 0=απούσα, 1=χαμηλή, 2=μερική, 3=υψηλή (βλ.Παράρτημα).

Πίνακας 4. Αξιολόγηση εθνικών θεσμικών δικλείδων ελέγχου βάσει των εκθέσεών τους και των απολογισμών τους

Φορέας	Ανεξαρτησία	Ανοιχτότητα	Βελτίωση από απολογισμούς	Θεσμική θωράκιση	Διεθνής συνεργασία	Νέες τεχνολογίες	Ανθρώπινο δυναμικό
Α.Α.Δ.Ε.	2	2	2	3	3	3	2
ΑΚΝΕΕΔ	2	2	2	3	3	2	1
Δ.Ο.Α.	1	2	2	2	2	1	2
Πόθεν έσχες	2	1	2	2	1	2	1
Ε.Α.Δ.	2	3	2	3	3	2	1

1 - χαμηλή 2 - μέτρια 3 - υψηλή

Η ανάγνωση των πινάκων αναδεικνύει τις συσχετίσεις των φορέων. Αποτελεί κοινή διαπίστωση η περιορισμένη αποτελεσματικότητα από όλους σχεδόν τους φορείς βάσει των επίσημων εκθέσεών τους.

Η βελτίωση στους απολογισμούς σαφέστατα συνάδει με την αυξημένη ανεξαρτησία, τη θεσμική αυτονομία, τη διεθνή συνεργασία και κατ'επέκταση την ενίσχυση της αντεγκληματικής πολιτικής.

Η ΑΑΔΕ και η ΑΚΝΕΕΔ συγκλίνουν στο κριτήριο της Ανεξαρτησίας σε μέτριο βαθμό καθώς είναι τυπικά ανεξάρτητες αλλά ουσιαστικά εξαρτημένες στα πλαίσια των παρεμβάσεων που δέχονται και της διακριτικής ευχέρειας που κατέχουν. Επιπλέον η ΑΑΔΕ, Η ΑΚΝΕΕΔ και η ΔΟΑ συγκλίνουν ως προς την ανοιχτότητα αποκαλύπτοντας την περιορισμένη διαφάνεια. Από τους απολογισμούς της ΑΑΔΕ, της ΑΚΝΕΕΔ και της ΕΑΔ διαπιστώνουμε πως υπάρχει σύγκλιση με σημαντική βελτίωση της θεσμικής θωράκισης από τους απολογισμούς σύμφωνα με τα μέτρα που εφαρμόζονται για την αντεγκληματική πολιτική. Όσον αφορά την εισαγωγή νέων τεχνολογιών υπάρχει κοινή διαπίστωση από τους περισσότερους φορείς πως η Ελλάδα έχει βελτιωθεί, ωστόσο υπάρχει έδαφος για αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της ψηφιακής φοροδιαφυγής και των κρυπτονομισμάτων. Η ΑΑΔΕ και η ΔΟΑ έχουν επενδύσει σταδιακά στη στελέχωση εξειδικευμένου προσωπικού ενώ οι υπόλοιποι φορείς καταγράφουν υποστελέχωση και έλλειψη κινήτρων διακράτησης ικανών στελεχών.

Επισημαίνουμε, επίσης, τους φορείς που η γειτνίαση ανάμεσά τους απεικονίζει τη δομική αλληλεξάρτηση που έχουν. Η ΑΚΝΕΕΔ γειτνιάζει με την ΕΑΔ όσον αφορά το θεσμό του Πόθεν έσχες, καθώς ο πρώτος φορέας παρακολουθεί τις χρηματοοικονομικές ροές ενώ ο δεύτερος ελέγχει την περιουσιακή κατάσταση των υπόχρεων προσώπων για την αποκάλυψη πιθανής νομιμοποίησης παράνομων εσόδων. Επιπλέον, γειτνιάζουν καθώς η πρώτη εντοπίζει τις ύποπτες χρηματοοικονομικές συναλλαγές και τις παραπέμπει με πόρισμα στον αρμόδιο εισαγγελέα.

Οι απολογισμοί των φορέων αποκαλύπτουν ακόμη την επικάλυψη αρμοδιοτήτων της ΑΚΝΕΕΔ και της ΕΑΔ, ως προς τα περισσότερα κριτήρια, καθώς και της ΑΑΔΕ και ΔΟΑ.

Πίνακας 5. Αξιολόγηση εθνικών θεσμικών δικλείδων ελέγχου βάσει των εκθέσεων των διεθνών φορέων

Φορέας	Ανεξαρτησία	Ανοιχτότητα	Βελτίωση από απολογισμούς	Θεσμική θωράκιση	Διεθνής συνεργασία	Νέες τεχνολογίες	Ανθρώπινο δυναμικό
F.A.T.F.	2	2	3	2	3	2	1
ΕΡΡΟ	2	1	1	1	2	1	1
ΟΟΣΑ	2	3	2	3	3	2	1

1 - χαμηλή
 2 - μέτρια
 3 - υψηλή

Οι διεθνείς φορείς διαπιστώνουν επίσης τη μερική αδυναμία για την αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Σε διεθνές επίπεδο, η FATF συγκλίνει με τον ΟΟΣΑ ως προς τα περισσότερα κριτήρια αξιολόγησης για την εφαρμογή της αντεγκληματικής πολιτικής. Η πρώτη δημιουργεί πρότυπα και συστάσεις για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων και ο ΟΟΣΑ εστιάζει στη διαφάνεια για την αποφυγή της φοροδιαφυγής που αποτελεί βασικό αδίκημα για το ξέπλυμα χρήματος.

Η ΕΡΡΟ έδωσε στην Ελλάδα τη χαμηλότερη βαθμολογία για την αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής κατόπιν ελέγχων.

Επιπροσθέτως, παρατηρούμε σύγκλιση όλων σχεδόν των φορέων στο κριτήριο αξιολόγησης του ανθρώπινου δυναμικού. Η Ελλάδα έχει δομική αδυναμία στελέχωσης προσωπικού για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και ξεπλύματος καθώς οι αρμόδιοι φορείς συγκλίνουν ως προς αυτή την άποψη με τεκμήρια.

10. Κριτική αποτίμηση της Αντεγκληματικής Πολιτικής

Τα ευρύματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν τη διαμόρφωση της αντεγκληματικής πολιτικής με γνώμονα τις επίσημες εκθέσεις. Από τη συγκριτική ανάλυση προκύπτει πως η αυξημένη ανεξαρτησία ενός φορέα, η αμεροληψία στις δράσεις και τις αποφάσεις του ενισχύουν την προληπτική και κατασταλτική λειτουργία του συστήματος ελέγχου. Φορείς που δέχονται πολιτικές παρεμβάσεις ή κυβερνητικές αποφάσεις για τους πόρους και τη στελέχωση υπονομεύουν την αυτοτέλειά τους και την αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής. Ως προς το κριτήριο της

ανοιχτότητας η εικόνα μαρτυρά πως η διαφάνεια και η λογοδοσία είναι ποσά ανάλογα της αποτελεσματικότητας της αντεγκληματικής πολιτικής. Σε αυτό το πλαίσιο, η θεσμική θωράκιση του φορέα είναι καθοριστική για τη λειτουργία του, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι παράμετροι αξιολόγησης δεν λειτουργούν μεμονωμένα αλλά αλληλοεπηρεάζονται. Επιπλέον, η έλλειψη στελέχωσης εξειδικευμένης κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού έχει ως συνέπεια την μη αποτελεσματική επεξεργασία του όγκου των υποθέσεων φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος. Η επένδυση σε προσωπικό είναι στρατηγική προϋπόθεση ενίσχυσης αποτελεσματικότητας αντεγκληματικής πολιτικής. Επιπροσθέτως, η παράμετρος της διεθνούς συνεργασίας είναι πολύ σημαντική για την διασυνοριακή φοροδιαφυγή και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ωστόσο είναι ανεπαρκής σε ορισμένους φορείς και μηχανισμούς.

Από την παραπάνω ανάλυση εκτιμάται ότι η αντεγκληματική πολιτική στην Ελλάδα παρουσιάζεται από τους διεθνείς και ευρωπαϊκούς φορείς, την FATF και EPPO με μειωμένη αποδοτικότητα στην αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων και της διαφθοράς. Τα ευρωπαϊκά και διεθνή εποπτικά όργανα αξιολογούν την Ελλάδα με επιφυλακτικότητα στα περισσότερα κριτήρια αξιολόγησης της αντεγκληματικής πολιτικής. Έτσι αναδεικνύουν το χάσμα μεταξύ της τυπικής συμμόρφωσης και του ουσιαστικού αποτελέσματος. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία με έρευνες που πραγματοποίησε στην Ελλάδα ανέδειξε τον τρόπο λειτουργίας των θεσμών και, κυρίως, το κατά πόσο αυτοί μπορούν να διαχειριστούν με διαφάνεια και αποτελεσματικότητα δημόσιους και ευρωπαϊκούς πόρους. Στον αντίποδα, ο ΟΟΣΑ ως διεθνής οργανισμός επιβεβαιώνει θεσμική πρόοδο στη χώρα μας σε κρίσιμους δείκτες ακεραιότητας και διαφάνειας καθώς αυτό τεκμαίρεται από την πρόσφατη έκθεση Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026.

Η άποψη των διεθνών και ευρωπαϊκών φορέων για την αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής φέρει βαρύτητα καθώς βασίζεται στη διεθνή νομιμοποίηση και κρίνεται σε σύγκριση με εκείνη των άλλων χωρών με κοινά κριτήρια. Επίσης, τα ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα λειτουργούν όχι μόνο ως μηχανισμοί αξιολόγησης αλλά κυρίως ως φορείς εισαγωγής βέλτιστων πρακτικών και η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από την ικανότητα προσαρμογής αυτών των πρακτικών στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο. Υπό αυτό το πρίσμα, διαφαίνεται πως είναι περισσότερο εφικτή η αποτελεσματικότητα από τους διεθνείς φορείς.

Σύμφωνα με τον Δούβλη τίθεται το σκεπτικιστικό ερώτημα αν οι διεθνείς πρωτοβουλίες είναι λύση ή συγκάλυψη του φαινομένου της φοροδιαφυγής. Περιγράφει ως αμφίσημη κατάσταση την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής. Η μια εκδοχή υποστηρίζει πως οι πολιτικές για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής από τους διεθνείς οργανισμούς επιφέρουν αύξηση των δημοσιονομικών εσόδων με θετικές συνέπειες στο κοινωνικό σύνολο και στην παγκόσμια οικονομία. Ωστόσο, στην αντίθετη πλευρά, οι Συνθήκες ΣΕΕ/ΣΛΕΕ αφήνουν τη φορολογία στην εθνική κυριαρχία, επιτρέποντας νόμιμη φοροαποφυγή μέσω ελεύθερης εγκατάστασης. Σε αυτό το πλαίσιο, η διεθνοποίηση παρουσιάζεται ως μεγάλη χίμαιρα που νομιμοποιεί μαύρα κεφάλαια αντί να τα φορολογεί. Η απουσία ενός ευρωπαϊκού φορολογικού πλαισίου αποτελεί σοβαρή αδυναμία. Η FATCA των ΗΠΑ λειτουργεί περισσότερο αποτελεσματικά λόγω των σοβαρών ποινικών κυρώσεων που επιβάλλονται (Δούβλης, 2015:779-787). Ακόμη, ο ίδιος συγγραφέας υποστηρίζει πως η νομοθεσία είναι αποσπασματική, χωρίς απτά αποτελέσματα και δημιουργεί κενά που εκμεταλλεύονται οι φοροδιαφεύγοντες. Για τον Ruggiero η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί τα «παραθυράκια» στα οποία βασίζονται οι δράστες των παράνομων ενεργειών.

Όσον αφορά το οικονομικό έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες σύμφωνα με την Βασιλαντωνοπούλου προσεγγίζεται ως παγκόσμιο αρχιτεκτόνημα που αναπαράγεται μέσω και της λειτουργίας της FATF και μέσω της υπερποινικοποίησης. Η υπερποινικοποίηση δε συνεπάγεται αυτόματα και αυξημένη αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής. Η πολυπλοκότητα του φαινομένου καθώς και η ευρεία διατύπωση των ορισμών του οδηγούν σε έναν διαχρονικό προβληματισμό για την συμπεριφορά του (Βασιλαντωνοπούλου, 2019:256). Οι ολοένα περισσότερες ποινικές ρυθμίσεις και διατάξεις για τα παράνομα έσοδα και την νομιμοποίησή τους έχουν μετατρέψει το φαινόμενο του ξεπλύματος σε βαρόμετρο για τα σοβαρά οικονομικά εγκλήματα, σε ένα ποινικό «Λεβιάθαν» (Βασιλαντωνοπούλου, 2019:257).

Η αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής εξαρτάται από την συνεργασία των διοικητικών φορέων με τα τεχνοκρατικά εργαλεία της λογιστικής έτσι ώστε να καλύπτεται το κενό μεταξύ των νόμων και της εφαρμογής τους, του τύπου και της ουσίας (Σπανός, 2019:397). Οι εγκληματικές δραστηριότητες μένουν ασύλληπτες όχι ελλείψει νομικού πλαισίου αλλά επειδή οι μηχανισμοί καταστολής αδυνατούν να το εφαρμόσουν και να λειτουργήσουν αποτελεσματικά. Για παράδειγμα, στην περίπτωση εμπορίας

ναρκωτικών υπάρχει αυστηρή νομοθεσία (ειδικές ανακριτικές πράξεις) για τη νομιμοποίηση των εσόδων, ωστόσο δεν έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος παρόλο που υπάρχει επάρκεια ποινικών ή δικονομικών διατάξεων (Χλούπης, 2019:302).

Η αυστηριοποίηση των νομοθετημάτων και η απειλή των μεγάλων ποινών δεν αποτελεί λύση για την αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων. Απαιτείται ενίσχυση για την πρόληψη, βεβαιότητα για την επιβολή των ποινών και συνειδητοποίηση της σοβαρότητας των φαινομένων. Ωστόσο, η σύγκρουση ανάμεσα στις προσπάθειες πρόληψης και καταστολής με τα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα του ανθρώπου είναι αναπόφευκτη. Η ισορροπία είναι απαραίτητη αφενός για την προστασία της κοινωνίας από το έγκλημα, αφετέρου για τον σεβασμό στις αρχές της επικουρικότητας, της αναγκαιότητας, της αναλογικότητας, της αποτελεσματικότητας, της νομιμότητας και του τεκμηρίου της αθωότητας (Χλούπης, 2019:301).

Υπό αυτό το πρίσμα, οι υπερβολικά αυστηρά ποινές σε σύγκριση με το αδίκημα που διαπράττεται οδηγούν στη στρέβλωση του δικαίου και τις κοινωνικές ανισότητες εφόσον θίγονται τα δικαιώματα των ανθρώπων και επηρεάζεται η εμπιστοσύνη στην απονομή δικαιοσύνης.

Από τη θεωρία του Edwin Sutherland για το έγκλημα του λευκού περιλαιμίου έως τον 21^ο αιώνα, η ποσοτική αύξηση και η ποιοτική εξέλιξη του οικονομικού εγκλήματος κατήγγησαν τα κρατικά σύνορα και το οδήγησαν σε ένα παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον όπου αυτό διαχέεται σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης, διαφοροποιείται, μεταμορφώνεται και επιβιώνει χρησιμοποιώντας νομιμοφανείς πρακτικές. Με την εξέλιξη της τεχνολογίας και τη διαδικτυακή επικοινωνία το παγκόσμιο οικονομικό παιχνίδι εκτυλίσσεται αστραπιαία με υπεροχή όμως της οικονομικής εξουσίας (Μιχαλοπούλου, 2019:333).

Η αντεγκληματική πολιτική για την φοροδιαφυγή και την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αντιμετωπίζει προβλήματα αποτελεσματικότητας όσον αφορά το φαινόμενο της ατιμωρησίας στα εγκλήματα των ισχυρών. Στη σύγχρονη παγκόσμια καπιταλιστική κοινωνία η εγκληματοποίηση αποτελεί συνειδητή επιλογή που εξυπηρετεί όχι το δημόσιο συμφέρον αλλά μάλλον εκείνο της οικονομικής εξουσίας (Χουλιάρας, 2021:95). Για τον Χουλιάρα, η εγκληματικότητα των ισχυρών εκδηλώνεται με τη μορφή εταιρικού εγκλήματος, κρατικού, κρατικού- εταιρικού εγκλήματος, εγκλήματα παγκοσμιοποίησης και εκείνα των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Πρόκειται

για κοινωνικά βλαπτικές πρακτικές, που ωστόσο από την απουσία ποινικής ευθύνης των νομικών προσώπων και σε συνδυασμό με την εναλλαξιμότητα και αναλωσιμότητα των φυσικών προσώπων οδηγούν στην συστηματική τους ατιμωρησία (Χουλιάρας, 2021: 80-81). Η έννοια της ατιμωρησίας δεν πρέπει να γίνεται αντιληπτή μόνο στη νομική της διάσταση, ως απουσία ποινικής απόδοσης σε δράστες που προκαλούν κοινωνική βλαπτικότητα και παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά ως άρνηση της πραγματικής κατάστασης, ως κατάχρηση εξουσίας και ως αυθαιρεσία. Η προβληματική της ατιμωρησίας στα εγκλήματα των ισχυρών δεν εξαντλείται στην έλλειψη της νομικής θεώρησης αλλά στο ότι κανείς δεν αναγνωρίζεται επίσημα ως θύμα με την κοινωνική βλάβη να είναι ορατή (Χουλιάρας, 2019:72).

Για τον Chambliss και την Κριτική εγκληματολογία οι elite εξουσίας εργαλαιοποιούν τους νόμους και προστατεύουν τα δικά τους συμφέροντα (Βιδάλη, 2013:184). Η συγκάλυψη των εγκλημάτων των ισχυρών επιστρατεύει συμμαχίες από τον πολιτικό κόσμο, υπερεθνικούς οργανισμούς με οικονομική δύναμη και επιχειρήσεις που οι αυθαιρεσίες τους διεισδύουν στην οικονομία, το πολιτικό σύστημα αλλά και στο κράτος δικαίου (Βιδάλη, 2019:331). Η αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής περιορίζεται καθώς οι δυσκολίες αποκάλυψης των εγκλημάτων των ισχυρών καθιστούν δυσδιάκριτη την έρευνα και τη δίωξη τους και κλονίζουν τη νομιμοποίηση της ποινικής διαδικασίας. Οι ίδιοι τυγχάνουν ευνοϊκής μεταχείρισης εξαιτίας της πολιτικής και κοινωνικής τους επιρροής και μπορούν να διαμορφώσουν ακόμη και το ποινικοκατασταλτικό σύστημα (Βιδάλη, 2017:131). Η πολιτική ισχύς που διαθέτουν αποτρέπει την εγκληματοποίηση των παρεκκλίσεων τους ή επιτρέπει μόνο τη συμβολική ποινικοποίησή τους σε συνθήκες σκόπιμης αποδυνάμωσης των ελεγκτικών μηχανισμών (Αλοσκόφης, 2019: 89).

11. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Για την μεταφορά των βέλτιστων πρακτικών από τους ευρωπαϊκούς / διεθνείς φορείς που οδηγούν στην αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής απαιτούνται στοχευμένες επενδύσεις και πόροι, αυτόνομοι προϋπολογισμοί για τους εθνικούς φορείς, μη εξαρτώμενους από κυβερνητικές διαδικασίες. Επιπλέον, σωστή αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων και περαιτέρω επένδυση σε ψηφιακές υποδομές. Χρειάζεται

πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού και συνεχής εκπαίδευσή του. Εξειδικευμένο προσωπικό σε τομείς χρηματοοικονομικής ανάλυσης, νομικής επιστήμης και εγκληματολογίας αποτελούν αναγκαία συνθήκη για την επεξεργασία υποθέσεων φοροδιαφυγής και ξεπλύματος.

Η συγκέντρωση πολλών φορέων με παρεμφερείς αρμοδιότητες δεν οδηγεί σε αποτελεσματικότερο έλεγχο. Αντίθετως, μπορεί να δημιουργήσει επικάλυψη αρμοδιοτήτων και ασάφεια ευθυνών. Ο κατακερματισμός του θεσμικού πλαισίου σε πολλούς φορείς δημιουργεί αποσπασματική δομή εποπτείας και ελέγχου. Ένα ενιαίο κέντρο συντονισμού αποτελεί επιτακτική ανάγκη με ξεκάθαρες αρμοδιότητες απαλλαγμένο από κάθε είδους παρέμβαση που θα συντονίζει όλους τους ελεγκτικούς μηχανισμούς. Θα πρέπει να υπάρχει κοινή βάση δεδομένων και διαλειτουργικότητα για αποφυγή καθυστερήσεων και απώλεια της πληροφορίας. Επίσης, ιεραρχία αρμοδιοτήτων στην περίπτωση της ταύτισης των φορέων.

Η ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος αποτελεί σημείο για άμεση δράση περισσότερο από ποτέ καθώς και ο εντοπισμός και η αναφορά ύποπτων συναλλαγών. Ακόμη, η ταυτοποίηση των πελατών και ο περιορισμός προνομίων απορρήτου καθώς και η ανάπτυξη διαδικασιών για την κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων. Απαιτείται βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου για επιχειρήσεις και επαγγελματίες που εργάζονται στο οικονομικό σύστημα και πραγματοποιούν συναλλαγές.

Αδιαμφισβήτητα, η απουσία των διοικητικών ελεγκτικών μηχανισμών στην πρόληψη των οικονομικών εγκλημάτων μετακύλησε τον κατασταλτικό έλεγχο του μεγαλύτερου μέρους της οικονομικής δραστηριότητας στο ποινικό δίκαιο. Στην περίπτωση ενός προληπτικού διοικητικού μηχανισμού με σύστημα αμεσότητας καταστολής και βεβαιότητας της επιβολής της ποινής θα ήταν αποτελεσματικότερος, έτσι ώστε η ποινική καταστολή ως μέσο αντεγκληματικής πολιτικής να είναι ελάχιστα χρήσιμη (Μιχαλοπούλου, 2019:334).

Στις ετήσιες εκθέσεις της Δ.Ο.Α αποτυπώνεται ρητά πως η αποφασιστική αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων φοροδιαφυγής και ξεπλύματος θα επέλθει με την αύξηση της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ εποπτικών φορέων και φορολογικών Αρχών των Κρατών Μελών καθώς και με τη συνεργασία μεταξύ της Europol και των εθνικών αστυνομικών δυνάμεων. Ακόμη, η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος, η ενίσχυση της φορολογικής διοίκησης και η φορολογική συμμόρφωση οδηγούν στη νόμιμη

οικονομική δραστηριότητα. Η υλικοτεχνική υποδομή και η συνεργασία του ανθρώπινου δυναμικού των ελεγκτικών αρχών, η δυνατότητα διασταύρωσης οικονομικών δεδομένων, βεβαίωσης και είσπραξης φόρων, η ανάλυση κινδύνου και η αξιοποίηση της τεχνολογίας με την ψηφιακή χαρτογράφηση αποτελούν προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για την αντιμετώπιση των φαινομένων (Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α, 2020). Η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για τον εντοπισμό υποθέσεων φοροδιαφυγής από την ΑΑΔΕ είναι πλέον γεγονός, αφού ενσωματώθηκε στο στρατηγικό σχέδιό της 2025-2029 και ήδη εφαρμόζεται καθώς σε αντίστοιχες ενέργειες μπορεί να προβεί η Αρχή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Τα ελεγκτικά σώματα οφείλουν να ενισχύσουν τους ελέγχους ορθής εφαρμογής της φορολογικής και λοιπής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, να εγκαταστήσουν σύστημα ενδογενούς ελέγχου εντός των ελεγκτικών υπηρεσιών καταγράφοντας τις ελεγκτικές διαδικασίες και τις υποστηρικτικές αυτών διοικητικές διαδικασίες εγκρίσεων, εποπτείας και παρακολούθησης των ελέγχων, ενισχύοντας παράλληλα και τις δικλείδες ελέγχου των συστημάτων. Επιπλέον, να θεσπιστούν διαδικασίες υποχρεωτικής κατάρτισης των υπαλλήλων του φοροελεγκτικού μηχανισμού και διενέργεια εκπαιδευτικών δράσεων για θέματα ακεραιότητας και ευαισθητοποίησης της διαφθοράς διασφαλίζοντας ότι όλοι οι υπάλληλοι είναι σε θέση να ανιχνεύουν τη διαφθορά. Ακόμη, πρέπει να ενισχυθούν οι μηχανισμοί λογοδοσίας ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος της διαφθοράς και να οριστούν διαδικασίες μη σύγκρουσης συμφερόντων και πολιτικές αξιοκρατίες (Έκθεση Ελεγκτικού Συνεδρίου, 2023).

Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος των Ανεξάρτητων Αρχών καθίσταται ολοένα και περισσότερο απαιτητικός για τη ρύθμιση της λειτουργίας της αγοράς και αντιμετώπιση της βαριάς οικονομικής εγκληματικότητας. Ως θεσμοί και όργανα που εγγυώνται την ενίσχυση της διαφάνειας, την καταπολέμηση της διαφθοράς, την πρόληψη και τον εντοπισμό του ξεπλύματος του χρήματος και την διασφάλιση των δημοσίων εσόδων στοχεύουν στις ίσες ευκαιρίες και το σεβασμό στα δικαιώματα των πολιτών.

Οι Ανεξάρτητες Αρχές για να επιτελέσουν τον ρόλο τους και να απαλλάξουν τη χώρα από την πελατοκρατία, χρειάζονται ένα περιβάλλον δίχως παρεμβάσεις από το πολιτικό σύστημα, τους βουλευτές, την Κυβέρνηση και παρεμβάσεις φυσικών και νομικών προσώπων που προσπαθούν να επηρεάσουν τη λειτουργία τους (Ακαλίδης, Μοσχόπουλος,

2008:172). Η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από την υλικοτεχνική υποδομή τους, από καινοτόμα στοιχεία και το κατάλληλο προσωπικό. Οι Ανεξάρτητες Αρχές πρέπει να αποτελούνται από εξειδικευμένους επιστήμονες που θα επιλέγονται αξιοκρατικά με διαφάνεια, σύνεση και εμπειρία (Ακαλίδης, Μοσχόπουλος, 2008:161). Με τις κατάλληλες μεταρρυθμίσεις μπορούν να γίνουν αποτελεσματικές και να προωθήσουν εκείνον τον νόμο που επιτάσσει την εφαρμογή των υπολοίπων νόμων.

12. Επίλογος

Με την παρούσα διπλωματική εργασία προσεγγίζεται η αντεγκληματική πολιτική για την αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων, της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η αποτελεσματικότητά της. Η συγκριτική ανάλυση των παραμέτρων αξιολόγησης κατέδειξε τις δυσχέρειες στις θεσμικές δικλείδες ελέγχου, τους ελεγκτικούς φορείς. Η μερική αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής στην Ελλάδα φανερώνει την προτεραιότητα επανασχεδιασμού στρατηγικού σχεδίου με την ανεξαρτησία των εθνικών φορέων, την ενίσχυση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και τη δημιουργία ενιαίου κέντρου επικοινωνίας των φορέων. Η Ελλάδα διαθέτει το θεσμικό υπόβαθρο και τις διεθνείς δεσμεύσεις αλλά έχει ανάγκη την ατομική και πολιτική βούληση για την υλοποίησή τους.

Ως αποτέλεσμα της μελέτης των αιτιολογικών εκθέσεων των ελεγκτικών σωμάτων προκύπτει σαφέστατα η βελτιωμένη δράση τους αλλά περιορισμένη αποτελεσματικότητα εξαιτίας των ελιγμών της παρανομίας, της παραοικονομίας, του «σκοτεινού αριθμού» της οικονομικής εγκληματικότητας και του πεδίου της ατιμωρησίας.

Η παγκοσμιοποίηση των αγορών προκάλεσε τη ραγδαία εξάπλωση των φαινομένων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και η δράση τους διαφέρει σε κάθε κράτος ανάλογα με το εκάστοτε οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο. Τα οικονομικά εγκλήματα κινούνται άυλα μέσα από οικονομικές και χρηματιστηριακές συναλλαγές και προκαλούν μεγάλη ζημία στα έσοδα του κράτους.

Το οικονομικό έγκλημα σε όλες τις εκφάνσεις του χαρακτηρίζεται από τη σύνθετη και πολύπλοκη μορφή του, ως έγκλημα χαμηλού ρίσκου αλλά υψηλού προσδοκώμενου κέρδους. Η ανίχνευσή του απαιτεί χρόνο και εξειδικευμένες τεχνικές έρευνας. Η παγκοσμιοποίηση του εγκλήματος επιβάλλει συντονισμένη και στοχευμένη προσπάθεια

και παγκόσμια σύμπραξη από τεχνικούς και διεθνείς φορείς για τη διασφάλιση ενός κοινού πλαισίου ποινικού δικαίου και αποτελεσματικών μηχανισμών αντιμετώπισης (Ετήσια έκθεση Δ.Ο.Α, 2023).

Οι εγκληματικές οργανώσεις εκμεταλλεύονται κάθε κενό και τρωτό σημείο στη νομοθεσία των διωκτικών αρχών που καλείται να καλύψει η αντεγκληματική πολιτική των κρατών. Η δίκαιη φορολόγηση και αποτελεσματική αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες διαδραματίζουν τον κυριότερο ρόλο για τη διαμόρφωση μιας δίκαιης κοινωνίας, προασπίζοντας το κράτος δικαίου (Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α, 2023).

Η κατάρρευση των ορίων ανάμεσα στο εθνικό και διεθνικό έγκλημα, ανάμεσα στην παρανομία και τη νομιμότητα αλλάζουν τους κανόνες στην οικονομική σφαίρα καθώς αλλοιώνουν το κράτος δικαίου. Δημιουργούν μια παράνομη διακυβέρνηση παραγωγής και ροής κεφαλαίων, που συνδέεται άμεσα με τις κρίσεις του καπιταλισμού και τις συνέπειες στις κοινωνικές σχέσεις (Βιδάλη, 2017:46).

Σε αυτό το πλαίσιο, η χρηστή διοίκηση με ελεγκτικούς μηχανισμούς και ελεγκτικά σώματα αποτελεί προϋπόθεση για την ύπαρξη ενός κράτους δικαίου. Η ανεξαρτησία των ελεγκτικών σωμάτων και η αμερόληπτη λειτουργία τους με διαφάνεια οδηγεί στην αποτελεσματική τους δράση. Η διασυννοριακή δράση των οικονομικών εγκλημάτων επιτάσσει στα ελεγκτικά σώματα τη συνεργασία με τα αντίστοιχα σώματα του εξωτερικού, την ανταλλαγή πληροφοριών και επικοινωνία με τους διεθνείς φορείς. Η ψηφιοποίηση των ερευνών, η συμμόρφωση στις ευρωπαϊκές επιταγές και οι ψηφιακές καταγγελίες συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων των ελεγκτικών σωμάτων για την αύξηση των δημοσίων εσόδων.

Προς επίρρωση των ως άνω, η Ελλάδα κέρδισε τα εύσημα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για την ψηφιακή φορολογική διοίκηση καθώς κατατάσσεται «στην πρωτοπορία της ψηφιακής μετάβασης των φορολογικών διοικήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Οι πολιτικές των μεταρρυθμίσεων των τελευταίων ετών και ο ψηφιακός μετασχηματισμός του φορολογικού συστήματος μείωσε σε μεγάλο βαθμό τη φοροδιαφυγή, διεύρυνε τη φορολογική βάση και επέκτεινε τη συμμόρφωση. Ωστόσο, η οριστική λύση θα επέλθει με τη συνεχή επαγρύπνηση, την οργανωμένη στρατηγική και την αμερόληπτη διαδικασία αντιμετώπισης των οικονομικών εγκλημάτων της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης προϊόντων εγκλήματος (Δ.Ν.Τ, 2026).

Βιβλιογραφία

Αιτιολογική Έκθεση Ν.4622/2019. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Επιτελικό κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης».

Αιτιολογική Έκθεση Ν.4557/2018. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849) και άλλες διατάξεις».

Ακαλίδης, Στ. & Μοσχόπουλος, Δ. (2008). *Η Ελληνική Δημόσια Διοίκηση*. Πάτρα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Αλοσκόφης, Ου. (2019). Η κοινωνική έρευνα της εγκληματικότητας των ισχυρών. Στο: Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαραλάμπους, *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, (σ.87-109) Αθήνα, Ε.Α.Π.

Αντωνόπουλος, Γ., - Steve Hall. (2019). Νόμιμες επιχειρήσεις και «οργανωμένο έγκλημα» στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαραλάμπους, *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ.239-253). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες. (2018). *Έκθεση Πεπραγμένων Α' Μονάδας 2018*.

Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες. (2021-2023). *Περιοδική Έκθεση Τυπολογιών Μονάδα Α' (Hellenic- FIU)*.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2019). Η αντεγκληματική πολιτική για το ξέπλυμα «βρόμικου» χρήματος ως λανθάνουσα οικονομική διακυβέρνηση. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαραλάμπους, *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ.255-277). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Βιδάλη, Σ. (2013). *Εισαγωγή στην Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια.- Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2019). Όψεις της ανάκρισης σε υποθέσεις εγκλημάτων των ισχυρών και οργανωμένου εγκλήματος. Στο: Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαλαράμπος *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ.323,331). Αθήνα: Εκδόσεις Ε.Α.Π.

Δούβλης, Β. (2015). Διεθνείς δράσεις κατά της φοροδιαφυγής - φοροαποφυγής: «Η Μεγάλη Χίμαιρα»; *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ελλάδα Εθνική Έκθεση Εκτίμησης Κινδύνου ΞΧ/ΧΤ.

Έκθεση απολογισμού ΑΑΔΕ 2021.

Έκθεση απολογισμού ΑΑΔΕ 2022.

Έκθεση απολογισμού ΑΑΔΕ 2023.

Έκθεση απολογισμού ΑΑΔΕ 2024.

Έκθεση απολογισμού ΑΑΔΕ 2025.

Έκθεση απολογισμού ΕΑΔ 2019.

Έκθεση απολογισμού ΕΑΔ 2021.

Έκθεση απολογισμού ΕΑΔ 2022.

Έκθεση απολογισμού ΕΑΔ 2023.

Έκθεση απολογισμού ΕΑΔ 2024.

Έκθεση απολογισμού ΕΑΔ 2025.

Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α 2018.

Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α 2019.

Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α 2020.

Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α 2021.

Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α 2022.

Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α 2023.

Ετήσια Έκθεση Ελεγκτικού Συνεδρίου 2021.

Ετήσια Έκθεση Ελεγκτικού Συνεδρίου 2023.

Ετήσια Έκθεση ΕΡΡΟ 2024.

Ετήσια Έκθεση ΕΡΡΟ 2025.

Έκθεση OECD Economic Surveys: Greece 2020.

Έκθεση OECD Economic Surveys : Greece 2023.

Έκθεση OECD Economic Surveys : Greece 2024.

Έκθεση OECD Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026: Greece

Καιάφα-Γκμπάντι, Μ.(2007). Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας. *Ποινικά Χρονικά*, ΝΖ/2007, σελ.3-19.

Καραδήμας Θ., Καραδήμα Π. (2015). Τεχνικές ξεπλύματος χρήματος και τα μέτρα πρόληψης των ελληνικών τραπεζών. *e-Περιοδικό Επιστήμης & Τεχνολογίας*, σ.57-94.

Κουλούρης, Ν.Κ. (2019). Διαταξικές και ενδοταξικές διαστάσεις της κοινωνικής κατασκευής του εγκλήματος. Στο: Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαράλαμπους,

Εγκλήματα των ισχυρών. *Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ.15-39). Αθήνα, Ε.Α.Π.

Κουλούρης, Ν.(2020). Υπερπληθυσμός των φυλακών: η ανισοκατανομή ενός παλιρροϊκού φαινομένου. *The art of crime*, τόμος 8, σελ.1-8.

Μιχαλοπούλου, Ε. (2019). Το οικονομικό έγκλημα, σύγχρονες τάσεις εξάπλωσης του και όψεις της επίσημης κοινωνικής αντίδρασης. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαραλάμπους, *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ.333-359). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Σπανός, Π. (2019). Η συνεισφορά των διεθνών λογιστικών προτύπων και της δικανικής λογιστικής στην αντιμετώπιση της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαραλάμπους, *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ.379-397). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Τσιρώνης, Ν. (2019). Τεχνικές ανίχνευσης των ύποπτων χρηματοοικονομικών ροών στο πλαίσιο της ανάκρισης. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαραλάμπους, *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ.361-377). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Τζαναβάρη, Ν. (2019). *Οι Διεθνείς Συμβάσεις για την Αυτόματη Ανταλλαγή Φορολογικών Πληροφοριών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Falciani, H. & Minguzzi, A. (2015), *Το χρηματοκιβώτιο των φοροφυγάδων*, Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνης.

Χλούπης, Γ.(2019). Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαραλάμπους, *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ.279-303). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Χουλιάρης, Α.(2019). Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική. Στο Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαραλάμπους,

Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα (σ.63-85).
Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Chambliss, W. (2008). *ON THE TAKE*. USA: Indiana University Press.

GrecoRC5. (2020). Πέμπτος κύκλος αξιολόγησης: Πρόληψη διαφθοράς και προώθηση της ακεραιότητας σε κεντρικές κυβερνήσεις και φορείς επιβολής του νόμου.

Ruggiero, V. (2017). *Dirty Money on Financial Delinquency*. USA: Oxford University Press.

FATF. Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Greece Mutual Evaluation Report. September 2019.

Sutherland, E. H. (1949). *White Collar Crime*. New York: Dryden Press.

Savona, Er.(2005). *Responding to Money Laundering*. Netherlands: Harwood academic publishers.

OECD-PHASE-4-REPORT Greece. (2022).

Νομολογία

N. 2523/1997 Διοικητικές και ποινικές κυρώσεις στη φορολογική νομοθεσία και άλλες διατάξεις.

N.3691/2008 Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις.

N. 3943/2011 Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών.

N. 4174/2013 Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας.

N. 4249/2014 Αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση Υπηρεσιών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και ρύθμιση λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις.

N. 4305/2014 Ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και

δεδομένων του δημόσιου τομέα, τροποποίηση του ν. 3448/2006 (Α' 57), προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2013/37/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, περαιτέρω ενίσχυση της διαφάνειας, ρυθμίσεις θεμάτων Εισαγωγικού Διαγωνισμού Ε.Σ.Δ.Δ.Α. και άλλες διατάξεις.

- N. 4412/2016 Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών(προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ).
- N. 4557/2018 Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849/ΕΕ) και άλλες διατάξεις.
- N.4512/2018 Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις.
- N.4987/2022 Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ).
- N.5026/2023 Υποβολή των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) και Οικονομικών συμφερόντων. Ρυθμίζει για την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας Λοιπές επείγουσες ρυθμίσεις.
- N.5104/2024 Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις.

Ιστότοποι

Α.Α.Δ.Ε (2026). Αποστολή και αρμοδιότητες. Διαθέσιμο στο: <https://www.aade.gr/aade/apostoli-armodiotites>

Α.Α.Δ.Ε (2026). Λογότυπο Αρχής. Διαθέσιμο στο: <https://www.aade.gr/aade/logotypo-arhis>

Α.Α.Δ.Ε. (2025). ΔΕΟΣ - Ενιαίος ελεγκτικός μηχανισμός για την αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος. Διαθέσιμο στο: <https://www.aade.gr/deltia-typoy-anakoinoseis/deltio-typoy-18122025>

Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. (2026). Πώς η Φορολογική Διοίκηση Στήριξε την Οικονομική Ανάκαμψη της Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: <https://www.imf.org/en/news/articles/2026/05/14/cf-how-tax-administration-supported-greeces-economic-recovery>

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2022). Anti-Money Laundering Authority. Διαθέσιμο στο: https://www.amla.europa.eu/about-aml_en

EPPO. (2017). Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Διαθέσιμο στο: https://commission.europa.eu/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/networks-and-bodies-supporting-judicial-cooperation/european-public-prosecutors-office-epo_el

Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 2017, για την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας («EPPO»). Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>

Ηλία, Ν., Σπυρέα, Σ. (2009). Φυλακές και εγκληματολογικοί προβληματισμοί. *The art of crime*, τόμος 10. Ανακτήθηκε από: <https://theartofcrime.gr/old/oldartofcrime/old.theartofcrime.gr/index9fee.html?pgtp=1&aid=1236074783>

Νέα. (2025). Πρόστιμα Άνω Των 98 Εκατ. Ευρώ Από Την Αρχή Καταπολέμησης Της Νομιμοποίησης Εσόδων Από Εγκληματικές Δραστηριότητες. Υπουργείο Δικαιοσύνης, 10.04.2025. Διαθέσιμο στο: <https://ministryofjustice.gr/?p=15298>

OECD. (2019). Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο: [Money Laundering and Terrorist Financing Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors - OECD](#)

OECD. (2026). Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο: https://www.oecd.org/en/publications/anti-corruption-and-integrity-outlook-2026_0c8910f8-en/greece_6624e706-en.html

Οδηγία 91/308/ΕΟΚ. (1991). Διαθέσιμο στο: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0308:EL:HTML>

Οδηγία 2001/97/ΕΚ. (2001). Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0097>

Οδηγία 2005/60/ΕΚ. (2005). Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/ALL/?uri=CELEX:32005L0060>

Οδηγία (ΕΕ) 2015/849. (2015). Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>

Οδηγία (ΕΕ) 2018/843. (2018). Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>

Οδηγία (ΕΕ) 2018/1673. (2018). Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32018L1673>

Οδηγία (ΕΕ) 2024/1640. (2024). Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32024L1640>

Ηνωμένα Έθνη.(1997). *Παγκόσμιο Πρόγραμμα κατά του ξεπλύματος χρήματος*. Διαθέσιμο στο: [Global Programme against Money Laundering \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/global-programme-against-money-laundering/)

THE FATF. (2025). *The FATF recommendations*. Διαθέσιμο στο: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/RBA-Life-Insurance-Sector.html>

Χουλιάρης, Α.(2021). Το φαινόμενο της «ατιμωρησίας»: εννοιολόγηση, αίτια και σύγχρονες εκδηλώσεις του στην Ελλάδα. *The art of crime*, 11, 54-98. Ανακτήθηκε από: https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2021/11/5_XOULIARAS_TEYXOS_11.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Για την ποσοτικοποίηση των κριτηρίων αξιολόγησης αναπτύχθηκε αναλυτικό σχήμα βαθμολόγησης τεσσάρων επιπέδων (0–3), βάσει τεκμηριωμένων στοιχείων από πρωτογενείς πηγές, το οποίο παρατίθεται αναλυτικά:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΚΡΙΤΗΡΙΟ	0 Απουσία	1 Χαμηλή	2 Μερική	3 Υψηλή
• Ανεξαρτησία	Πλήρης εξάρτηση από εκτελεστική εξουσία	Τυπική ανεξαρτησία, ουσιαστική πολιτική επιρροή	Λειτουργική αυτονομία, περιορισμένες παρεμβάσεις	Πλήρης θεσμική και λειτουργική ανεξαρτησία
• Ανοιχτότητα	Καμία δημόσια πληροφόρηση ή πρόσβαση	Ελάχιστη δημοσιοποίηση, χωρίς συστηματική διαφάνεια	Τακτικές εκθέσεις, ανεπαρκής πρόσβαση σε δεδομένα	Πλήρης διαφάνεια, ανοιχτά δεδομένα, δημόσια διαβούλευση
• Βελτίωση από απολογισμούς	Καμία αξιολόγηση ή ανατροφοδότηση	Εκθέσεις υπάρχουν αλλά δεν οδηγούν σε αλλαγές	Μερική αξιοποίηση απολογισμών για βελτίωση	Συστηματική αξιολόγηση με τεκμηριωμένες βελτιώσεις
• Θεσμική Θωράκιση	Χωρίς νομικό ή θεσμικό πλαίσιο	Αδύναμο πλαίσιο, ευάλωτο σε πολιτικές πιέσεις	Επαρκές πλαίσιο, κενά στην εφαρμογή	Ισχυρό, πολυεπίπεδο πλαίσιο ευθυγραμμισμένο με EU/FATF
• Διεθνής Συνεργασία	Καμία συμμετοχή σε διεθνείς δομές	Τυπική συμμετοχή χωρίς ουσιαστική συνεισφορά	Ενεργός συνεργασία, περιορισμένη ανταλλαγή πληροφοριών	Πλήρης ενσωμάτωση σε FATF, EPPO, Europol κ.ά.
• Νέες Τεχνολογίες	Χωρίς ψηφιακά εργαλεία ή υποδομή	Παρωχημένα συστήματα, χωρίς ψηφιακή στρατηγική	Μερική ψηφιοποίηση, ανεπαρκής αξιοποίηση δεδομένων	Σύγχρονα εργαλεία ανάλυσης, AI, διαλειτουργικότητα
• Ανθρώπινο Δυναμικό	Χωρίς εξειδικευμένο προσωπικό	Σοβαρή υποστελέχωση, ελάχιστη εκπαίδευση	Μέτρια στελέχωση, ανεπαρκής εξειδίκευση	Επαρκές, εξειδικευμένο, συνεχής κατάρτιση

Κατάλογος Πινάκων : Πίνακας 1. Έλεγχοι δίωξης, στόχοι, καταλογισμοί ΑΑΔΕ, 2021- 2025

Πίνακας 2. Δείκτες ελέγχων περιουσιακής κατάστασης

Πίνακας 3. Δραστηριότητες ΕΡΡΟ

Πίνακας 4. Αξιολόγηση εθνικών θεσμικών δικλείδων ελέγχου βάσει των εκθέσεων τους και των απολογισμών τους

Πίνακας 5. Αξιολόγηση εθνικών θεσμικών δικλείδων ελέγχου βάσει των εκθέσεων των διεθνών φορέων

Κατάλογος Γραφημάτων : Γράφημα 1. Εξέλιξη πραγματικών ελέγχων και στόχων ΑΑΔΕ, 2021-2025

Γράφημα 2. Διαφυγόντα έσοδα και πρόστιμα ΑΑΔΕ έναντι στόχου, 2022-2025

Γράφημα 3. Εξέλιξη φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος

Γράφημα 4. Ζημιά Δημοσίου ανά έτος

Γράφημα 5. Ομαδοποίηση φορέων

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.